

Aan Provincie Staten
T.a.v. de commissiegriffier RGW
Postbus 80300
3508 TH Utrecht

Betreft: Zienswijze Ontwerp PRS/PRV 2013-2028 (Herijking 2016)

Zeist, 07 juli 2016

Geachte leden van de provinciale staten,

In diverse media en ook op de website van de provincie Utrecht is bekend gemaakt dat de 'PRS/PRV 2013-2018 - Herijking 2016' (verder: 'Herijking 2016') voor de periode 31 mei tot en met 11 juli voor het indienen van zienswijzen ter inzage is gelegd. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. maakt gaarne van geboden gelegenheid gebruik haar zienswijze t.a.v. de 'Herijking 2016' aan u kenbaar te maken. Eerst zal kort worden ingegaan op het planproces, waarna inhoudelijk op de 'Herijking 2016' zal worden ingegaan. Afgesloten zal worden met een conclusie.

1. Planproces.

Zoals ook reeds bekend gemaakt ten tijde van de vaststelling van de 'PRS/PRV 2013-2028' zal deze elke 4 jaar worden geactualiseerd. Voor die actualisering is ook door de Provinciale Staten in 2015 een Kadernotitie vastgesteld. In die Kadernotitie wordt behalve op de opgaven die voor de diverse onderscheiden pijlers voorliggen, tevens ingegaan op mate waarop in de herijkte PRS/PRV geanticipeerd zal worden op de (invoering) van de nieuwe Omgevingswet. Daarnaast hebben ook twee (druk bezochte) interactieve bijeenkomsten plaatsgevonden, namelijk één over de opgaven voor het landelijke gebied en één over binnenstedelijke ontwikkelingen (zie ook de betreffende verslagen). Eveneens is advies gevraagd aan zowel de Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (ARK), als heeft met de portefeuillehouder een klankbordgesprek met leden van de Provinciale Commissie Leefomgeving (PCL) plaatsgevonden. Ook heeft men studenten van de Hogeschool Utrecht het zogenaamde 'Ruimtespel' laten spelen, juist ook om te laten zien hoe door gebruik te maken handreikingen zoals deze door de provincie zijn opgesteld het toepassen van provinciale ruimtelijke beleid 'sneller, makkelijker en beter' kan. Met name op het advies van de ARK is door GS ook een reactie gegeven.

Alhoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. niet (volledig) achter de schermen kan kijken en de beide interactieve bijeenkomsten over zowel binnenstedelijke opgaven als die voor het buitengebied bijzonder heeft gewaardeerd, was het wellicht goed geweest als de maatschappelijke organisaties en (actieve) burgers ook echt actief bij het opstellen van de herijking zelf waren betrokken, ook met het oog op de 'participatie - of energieke samenleving' (zie o.a. ook: 'De energieke samenleving (PBL, 2011)'). Juist door samen netwerken op te bouwen kun je aan die samenleving nog sterker vorm geven, ook al is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich bewust dat de provincie zich daar met de vele publicaties, werkateliers, handreikingen, etc. al wel heel bewust van is. In ieder geval lijkt de provincie met het zogenaamde: 'Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving 2016-2019 - Programmaplan' (inclusief het bieden van zogenaamde 'experimenteerruimten') daar nu (in navolging van de provincie Noord-Brabant) ook veel sterker vorm aan te willen geven, mede met het oog op de invoering van de nieuwe Omgevingswet, hetgeen natuurlijk mooi is. Ook bij het creëren van dergelijke experimenteerruimten, zeker als zij ook leiden tot bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen, zal o.i. evenwel nadrukkelijk met daarbij mogelijk in het geding zijnde kwetsbare waarden rekening moeten worden gehouden.

Thans ligt dat de herijkte PRS/PRV voor het indienen van zienswijzen ter inzage. Gelukkig is via de agenda van de Staten ook een versie beschikbaar waar alle doorgevoerde wijzigingen zichtbaar zijn gemaakt, want anders was het nog niet zo eenvoudig deze te herkennen.

Zoals (ongetwijfeld) bekend heeft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. indertijd reeds een uitvoerige zienswijze op de PRS/PRV 2013-2018 ingediend (zie ook bijlage 1: Zienswijze Stichting Milieuzorg Zeist e.o. PRS/PRV 2013-2018, d.d. 2012), dus zal zij proberen hetgeen toen al aan de orde is gesteld en waarover indertijd ook besluiten van de Provinciale Staten zijn genomen hier niet te herhalen.

2. Inhoudelijke reactie

Hier zal eerst een algemene reactie worden gegeven, waarna op een aantal afzonderlijke aspecten zal worden ingegaan. Daarbij zal de inhoudsopgave van de 'Herijking 2016' worden gevolgd.

2.1 Algemeen

Bezien we alle in het kader van de herijking doorgevoerde wijzigingen dan zal het duidelijk zijn dat men feitelijk in grote lijnen aan de eerder in de PRS/PRV 2013-2016 gegeven beleidslijnen vasthoudt. Op zich is dat natuurlijk ook te verwachten.

Toch zijn er met name op het gebied van RO een aantal grote wijzigingen aanstaande. Zoals ook in de Kadernotitie reeds aangegeven zal er naar verwachting begin 2019 de Omgevingswet van kracht worden. Deze wet is inmiddels ook reeds door de Eerste Kamer goedgekeurd en ook al wordt dan nog gewacht op een aantal AmvB's, met name ook over de wijze van invoering, duidelijk is al wel dat de plansystematiek zoals deze tot op heden door de provincie is toegepast en waarbij er t.a.v. diverse thema's een groot aantal afzonderlijke beleidsplannen zijn vastgesteld totaal anders zal worden. Met invoering van de nieuwe Omgevingswet zal de planvorming immers veel integraler worden, juist ook teneinde een kwaliteitsimpuls aan de leefomgeving in zijn geheel mogelijk te maken. Er zal dan ook een directe koppeling worden gemaakt tussen RO en leefomgevingskwaliteit (inclusief groen), waarbij aan zogenaamde 'omgevingswaarden' een belangrijke betekenis zal worden toegekend. In die zin zal dus veel meer inclusief moeten gaan worden gedacht, of dat nu de natuur, de gezonde leefomgeving, het water (denk aan de vele hoosbuien), of welk aspect dan ook betreft.

Daarnaast zijn in de samenleving, mede ook ingegeven door de economische - en ook klimaatcrises, tal van nieuwe ontwikkelingen gaande. Zo is er een sterke maatschappelijke impuls om over te gaan van lineaire economie naar een 'circulaire (of cirkel)economie' (vergelijk ook recent ondertekende: 'Green deal Cirkelstad (Regio) Utrecht'), waarbij veel meer in ketens gaat worden gedacht. Ook zijn er nieuwe inzichten in de relatie tussen de leefomgeving en de gezondheid, waarbij door het realiseren van een 'gezonde leefomgeving', mensen juist worden gestimuleerd (letterlijk) in beweging te komen (denk o.a. aan (het belang van) 'Healthy Urban Living').

Nu wordt op bepaalde nieuwe ontwikkelingen deels in de voorliggende 'Herijking 2016' ook al ingespeeld, zoals t.a.v. zowel het terugbrengen van de overcapaciteit van bedrijventerreinen op basis van de TSK, evenals ook het niet verder ruimte bieden aan de detailhandel, met name in de periferie van de steden, maar het is voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch vraag of op de opgave waar de samenleving voor staat, waarvan sommigen zeer urgent, zoals met name die t.a.v. de klimaatverandering, in de voorliggende 'Herijking 2016' niet nog veel prominenter had moeten worden ingespeeld.

Nu heeft de provincie wat betreft de integratie tussen de diverse thema's die t.a.v. de fysieke leefomgeving spelen recentelijk dan wel het 'Bodem-, Water- en Milieubeleidsplan 2016-2023 (Provincie Utrecht, 2016)' vastgesteld, evenals wordt daar in de voorliggende 'Herijking 2016' ook regelmatig naar verwezen, maar de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. blijft het toch als een gemiste kans zien dat de provincie niet meteen met een 'Omgevingsvisie' is gekomen. Nu wil men met het opstellen van een 'Omgevingsvisie' kennelijk wachten tot 2018, maar een aantal provincies heeft op het gebied van de nieuwe Omgevingswet pilot's lopen of heeft zelfs al vele jaren terug een Omgevingsvisie en/of -plan vastgesteld (vergelijk ook de 'Omgevingsvisie Overijssel 2009'¹). O.a. heeft de provincie Utrecht daarvoor inmiddels ook al

---

¹ Overigens wordt thans aan een revisie van 'Omgevingsvisie 2014' gewerkt.

vele handvatten tot haar beschikking, zoals de 'Milieukwaliteitsprofielen (inclusief bijbehorende MapTable)², de vele handreikingen en niet op de laatste plaats de 'Kwaliteitsgidsen landschappen', ook al zou het goed zijn als dergelijk gidsen ook voor het stedelijke gebied zouden verschijnen, waarvoor er natuurlijk ook vele uitdagingen (en kansen) liggen (zie in deze overigens ook het boek: 'Groen-blauwe netwerken voor duurzame en dynamische steden (Pötz, H.,)'). Door deze 'tools' veel sterker te integreren in de voorliggende 'Herijking 2016' dan thans het geval is, met name ook in de PRV, kunnen zo belangrijke stappen worden gezet ook echt tot een meer integrale benadering van de leefomgeving te komen.

In ieder geval wil men wat betreft de invoering van de nieuwe 'Omgevingswet', zoals ook hiervoor al kort aangegeven, ook in het kader van het: 'Innovatieprogramma Fysieke leefomgeving 2016-2019' aan de gemeenten 'experimenteerruimte' bieden voor innovatie en daar ook samen van te leren. Een dergelijke 'experimenteerruimte' is al eerder voor het zogenaamde 'Eiland van Schalkwijk' in het leven is geroepen en wordt nu ook in de voorliggende 'Herijking 2016' voor het USP voorgesteld.

Uiteraard zijn dergelijke innovaties, juist ook gezien de opgaven die voorliggen, zoals die op het gebied van het klimaatverandering, dringend noodzakelijk, maar anderzijds kunnen deze ook een aantasting van bestaande waarden betekenen. Dus zouden die innovaties wel aan duidelijke koers (en zo gewenst ook kaders) moeten worden gebonden, dus (zondermeer) in een duurzame richting moeten gaan (vergelijk ook de trits: 'Planet, People, Prosperity'³) en (dus) nadrukkelijk ook rekening moeten houden met aanwezige (en nog te ontwikkelen) waarden, dus bodem-, water- en natuurinclusief moeten zijn.

Wat betreft dat laatste heeft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. daar m.b.t. het aanwijzen van het USP tot experimenteerruimte weinig vertrouwen in, ook gezien de recente bouw van het PMC. Weliswaar belijdt het USP dan wel in haar beleidsstukken dat zij duurzaamheid hoog in het vaandel heeft staan, dus ook een zorgvuldig ruimtegebruik, maar de praktijk is kennelijk toch altijd weerbarstiger.

Vrijwel altijd wordt door ontwikkelaars het belang van een kwalitatief hoogwaardige groene ruimte onderschat⁴, ook voor het (internationale) vestigingsklimaat (zie in deze o.a. ook recente onderzoek Adriaan Geuze)⁵, en voor zover men zich van die kwetsbare waarden niet nadrukkelijk bewust is en deze kwetsbare waarden dus ook niet als uitgangspunt voor bepaalde ontwikkelingen neemt (vergelijk ook o.a. 'natuurinclusief ontwerpen') is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er dus niet zondermeer voor dat er overal maar nieuwe experimenteerruimten zouden moeten komen. Zeker niet als daaraan dan dus geen duidelijke koers (en dus kaders) worden meegegeven (vergelijk overigens ook het zogenaamde 'Koersdocument' dat voor de ontwikkelingen voor het Eiland van Schalkwijk is opgesteld).

Hoe een en ander ook zij, de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is wel verheugd dat men mede op basis van het advies van de PCL de structuur van de 'PRS/PRV 2013-2028' in die zin heeft aangepast, dat nu toch duidelijker dan voorheen de 'lagenbenadering' zichtbaar wordt, dus eerst aandacht voor de 'duurzame leefomgeving', dus het bodem- en watersysteem en ook de klimaatverandering (inclusief mitigatie en adoptie), dan voor de nu apart onderscheiden 'te beschermen kwaliteiten', zoals aardkundige waarden, maar ook waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie, alvorens nader wordt ingezoomd op bepaalde gebruiksfuncties, dus 'vitale dorpen en steden' en natuurlijk ook een 'dynamisch landelijk gebied (met kwaliteit!)'. Afgesloten wordt dan hoe aan een en ander vorm te geven, zoals het daadwerkelijk vormgeven aan de ruimtelijke kwaliteit (in het landelijke gebied), o.a. door in het leven roepen van specifieke 'Kwaliteitsteams' (en/of als instrument 'Kwaliteitstafels'),

² Zie het document: 'Leidraad duurzame gebiedsontwikkeling (Provincie Utrecht, 2015)'.

³ Zie wat betreft de opgaven die in die zin voorliggen met name ook de 'Staat van Utrecht 2014'.

⁴ Zie wat de betreft de toegevoegde waarden van groen met name ook de recente publicatie: 'Natuurlijke Kapitaal: Naar waarde geschat (PBL, 2016)'.

⁵ Zie in deze overigens ook hetgeen over het belang van een duurzame en kwalitatief hoogwaardige leefomgeving voor een goed vestigingsklimaat in de 'Herijking 2016', Hoofdstuk 2.3: 'Pijlers voor de ruimtelijke ontwikkeling tot 2028' wordt opgemerkt.

maar ook bijvoorbeeld door het toepassen van 'experimenteerruimtes', o.a. op basis van het 'Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving 2016-2019'.

Juist door te kiezen voor een eenduidige 'lagenbenadering' kan o.i. zo bij vraagstukken die RO en de (fysieke) leefomgeving betreffen nadrukkelijk(er) met de draagkracht van de aarde in het algemeen (zie in deze overigens o.a. ook de: 'Living Planet Index 2014 (WNF, 2014)' en wat betreft de natuur in Nederland het: 'Living Planet Report - Natuur in Nederland (WNF, 2015)') en die van de provincie Utrecht in het bijzonder rekening worden gehouden (zie wat dat laatste betreft wederom met name ook de 'Staat van Utrecht 2014'), dus met name ook met de kwaliteiten die in een bepaald gebied binnen de provincie aanwezig zijn.

Alhoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de gegeven aanpassingen in de structuur van de 'PRS/PRV 2013-2028' dus waardeert, ook met het oog op de invoering van de nieuwe Omgevingswet, zijn o.i. ook in de gekozen structuur nog wel verdere optimalisaties mogelijk, zij het op een lager structuurniveau.

Zo geeft de Stichting er de voorkeur aan, ook gezien de opgaven die er voor liggen, bijvoorbeeld eerst de opgave voor klimaatmitigatie aan de orde te stellen, dus hoofdstukken over ruimte bieden voor duurzame energie en windenergie, alvorens zich te richten op klimaatadaptatie (zie in deze de hoofdstukindeling van Hoofdstuk 4.2: Klimaatverandering, gezondheid en veiligheid'). Duidelijk is immers dat we echt alles op alles zullen moeten zetten om een verdergaande klimaatverandering te voorkomen (zie ook uitkomsten 'Klimaattop Parijs') en dat in die zin dus een algehele transitie van de samenleving noodzakelijk is, inclusief een overgang naar een 'circulaire economie' (zie wat betreft die gewenste (grote) transitie o.a.: 'Een vorm van beschaving (Egmond, K. van, 2011)' en ook 'Verandering van een tijdperk - Nederland Kantelt (Rotmans. J., 2014)').

Eveneens zou het logischer zijn, uitgaande van die lagenbenadering, in Hoofdstuk 5: 'Beschermen kwaliteiten', eerst achtereenvolgens de thema's 'Aardkundige waarden', 'Natuur' en 'Landschap' aan de orde te stellen en dan pas de 'Cultuurhistorische hoofdstructuur'. Met name de waarden die met de Cultuurhistorische hoofdstructuur samenhangen hangen immers direct samen met de ontwikkelingen zoals deze in de loop van de tijd door de mensen zijn vormgegeven, zoals o.a. de buitenplaatsen, en zonder dus de waarden die daarmee zijn ontwikkeld tekort te willen doen, is het o.i. wel van belang deze als zodanig in een 'hogere' laag in het systeem te plaatsen.

Dan valt het in algemene zin op dat zoals bijna bij elke herziening en herijking telkenmale de mogelijkheden voor bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen toch weer worden verruimd. Dat komt deels ook in een veranderde naamgeving tot uiting. Werd in de: 'PRS/PRV 2013-2028' nog bij de koers voor het landelijke gebied gekozen voor 'Landelijk gebied met kwaliteit', nu kiest men kennelijk om voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch onduidelijke redenen voor een 'Dynamisch landelijk gebied'. Juist in het landelijk gebied is het evenwel van belang dat daar t.o.v. de hoge(re) dynamiek in de steden ook een bepaalde rust aanwezig is, dus niet alleen als tegenhanger voor de bruisende steden, maar ook voor bepaalde functies die ook echt om ze volledig tot hun recht te laten komen een bepaalde rust vereisen, waarbij het natuurlijk met name gaat om die gebieden die deel uitmaken van de EHS/NNN. In die zin wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. gewoon voorstellen als koers voor het landelijke gebied 'Landelijk gebied met kwaliteit' aan te houden.

Wat betreft de verruimde mogelijkheden in de voorliggende 'Herijking 2016' t.a.v. het landelijke gebied gaat het dan bijvoorbeeld om de 'Ruimte voor ruimte-regeling' en ook het nog maar recent vastgestelde beleid voor de zogenaamde 'Kernrandzones'. Juist om een verdere verrommeling van het landelijke gebied te voorkomen, zou men hier gewoon aan de eerder vastgestelde regels moeten vasthouden en voor zover men deze al zou willen wijzigen zou het goed zijn dat dan op basis van een uitgebreide evaluatie te doen, zodat ook duidelijk is of gegeven regelingen wel aan de verwachtingen voldoen, dus of daardoor ook echt de beoogde kwaliteitsimpuls wordt bereikt.

Tenslotte valt het op dat men zo maar bepaalde rode contouren op de kaarten heeft gewijzigd, bijvoorbeeld bij Bosch en Duin (gemeente Zeist), dus zonder dat daar in de toelichtende teksten op in is ingegaan en dus ook zonder enige nadere onderbouwing. Juist gezien de ongewenste effecten die dat met zich mee kan brengen, zoals een verdergaande

verstedelijking, was het goed geweest als daar dan in de 'Herijking 2016' ook echt expliciet op was ingegaan, evenals eventuele wijzigingen in het NNN, zodat niet alleen (voor derden) duidelijk is waar die wijzigingen hebben plaatsgevonden, maar ook waarom. Dan kan daar desgewenst ook een reactie op worden gegeven.

2.2 Afzonderlijke thema's

Hierbij zal dus op diverse thema's worden ingegaan, voor zover daar natuurlijk de aanleiding toe bestaat. Daarbij zal de volgorde uit de PRS/PRV worden aangehouden.

2.2.1 Visie

Voorop gesteld zij dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het waardeert dat in de 'Herijking 2016' een duidelijke visie is opgenomen en wel de 'Toekomstvisie 2040'. Zoals hiervoor ook al onder het hoofdstuk 2.1: 'Algemeen' aangegeven is het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de vraag of ten aanzien van bepaalde thema's, zoals die voor het klimaat, niet van een hoger ambitieniveau zou moeten worden uitgegaan. Zoals u ongetwijfeld bekend gaan vele gemeenten binnen de provincie voor klimaatneutraliteit in 2030 (of uiterlijk 2035) en o.i. zou de provincie hierbij dus niet langer van een klimaatneutrale provincie in 2040 moeten uitgaan, maar gewoon ook van 2030. Indertijd heeft de provincie juist het initiatief genomen om haar koploperprogramma het thema klimaat binnen de provincie Utrecht prominent op de agenda te zetten en door nu bij haar ambitie uit te gaan van 2030 zou zij in zekere zin ook zelf weer een echte koploper kunnen worden!

In ieder geval geeft men met de 'Schets van Utrecht in 2040' wel een aansprekend beeld, ook al blijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het idee houden dat de schets toch eerder een beeld geeft van bepaalde trends dan dat de provincie hiermede ook echt een duidelijke koers uitzet (vergelijk overigens ook de: 'Ruimtelijke-economische koers van de U10 - Naar een groene gezonde en slimme regio (U10, 2016)⁶).

In ieder geval zal het ook gezien de eerdere reactie van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op de 'PRS/PRV 2013-2028' (zie wederom bijlage 1: 'Zienswijze Stichting Milieuzorg Zeist e.o. PRS/PRV 2013-2028') duidelijk zijn, dat zij, ook gezien de vele waardevolle relatief kleinschalige landschappen zoals deze binnen de provincie Utrecht voorkomen, hoe dan ook kanttekeningen blijft plaatsen bij een al maar verdergaande schaalvergroting van de landbouw, met alle gevolgen voor zowel de natuur (denk aan o.a. uitstoot ammoniak) en ook de mens (denk aan zoönosen)⁷.

Wat betreft de keuzen voor de pijlers is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dus in ieder geval verheugd, zoals ook uit het voorgaande moge blijken, dat daar nu behalve de pijlers 'duurzame leefomgeving', 'vitale dorpen en steden' en 'dynamisch landelijk gebied (of beter: 'Landelijk gebied met kwaliteit')' uit de 'PRS/PRV 2013 - 2028', nu ook de pijler 'beschermen kwaliteiten' is toegevoegd, juist ook aangezien aanwezige kwaliteiten van natuur (denk aan het NNN), het landschap en ook de cultuurhistorie (denk aan de CHS) in belangrijke mate de dragers van de in een bepaald gebied voor eenieder herkenbare waarden zijn.

Wel vraagt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich dus af waarom men nu juist het centrale thema voor het landelijke gebied heeft gewijzigd van 'landelijk gebied met kwaliteit' naar 'dynamisch landelijk gebied'. Als er iets immers kwetsbaar is voor een grotere dynamiek dan is dat wel het landelijke gebied. In eerdere voorlopers van de PRS/PRV, dus de zogenaamde Streekplannen, werd dat ook onderkend en werden daarbij eerst een vijftal en later een viertal categorieën 'Landelijk gebied' onderscheiden, ieder met hun eigen dynamiek, mede afhankelijk van de functies die een bepaald gebied vervulde. Voor zover men dan niet die betreffende systematiek wil herinvoeren lijkt het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dus goed, zoals ook hiervoor als onder het hoofdstuk 2.1: 'Algemeen' aangegeven, aan de eerdere

⁶ Alhoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. die koers in algemene zin ondersteunt, plaatst zij bij bepaalde daarin opgenomen ontwikkelingen wel degelijk haar kanttekeningen.

⁷ Zie wat betreft de gezondheidseffecten van de intensieve veehouderij ook het recente rapport van het RIVM/IRAS: 'Veehouderij en gezondheid omwonenden (RIVM et al, 2016)'. Op basis van de uitkomsten van het rapport heeft de staatssecretaris inmiddels aangegeven dat er maatregelen zullen moeten worden genomen.

benaming vast te houden, juist ook om te voorkomen dat er zich in het landelijke gebied tal van ongewenste ontwikkelingen gaan manifesteren.

Wat betreft de Visiekaart zou de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch gaarne zien dat daarop ook nadrukkelijk alsnog de robuuste verbinding tussen de Heuvelrug en de Veluwe wordt aangegeven. Zoals u bekend is het natuurbeleid gedereguleerd naar de provincies en in zeker zin ook de gemeenten, hetgeen met de invoering van de nieuwe Natuurbeschermingswet naar verwachting nog verder zal worden geïmplementeerd, dus staat het u vrij aan die robuuste verbinding, dus inclusief een ecoduct over de A-1 bij Terschuur, vorm te geven. Dan kan ook ruimte gegeven worden aan iconsoorten als het edelhert (en mogelijk in de toekomst ook de lynx en/of de wolf) om zo haar/hun intrede op eeuwig zingende bossen en heide van de Utrechtse Heuvelrug te kunnen maken teneinde zo hier tot meer compleet zelfregulerende ecosystemen te kunnen komen.

2.2.2 Sturing

Wat betreft de RO gaan we de laatste jaren van een toetsingsplanologie via een toelatingsplanologie naar een ontwikkelingsplanologie. Tegelijkertijd is de rol van de provincie veranderd, waarbij zij feitelijk niet langer zelf goedkeuring kan onthouden aan bepaalde bestemmingsplannen, maar wel proactief aan gemeenten kenbaar kan maken of een bepaalde ontwikkeling al dan niet strijdig moet worden geacht met bepaalde 'provinciale belangen', zoals deze met name ook in de PRV nader zijn verankerd. Per onderscheiden 'pijler' wordt dan in de herijkte PRS/PRV aangegeven welke provinciale belangen daarbij in het geding zijn (zie ook de: 'Herijking 2016', Hoofdstuk 3.2: 'Provinciaal belang' en dan in het bijzonder de daarbij gegeven tabel)

Bij die sturing richt de provincie zich dan vooral op 'ruimtelijke kwaliteit'. Zoals ook door zowel de ARK als feitelijk ook de PCL aangegeven, zou hierbij mede het begrip 'leefomgeving' moeten worden betrokken, ook gezien de op komst zijnde invoering van de Omgevingswet. Dan is uiteindelijk, zoals ook hiervoor al aangegeven, een veel integrale benadering mogelijk. Juist bij het aangeven van de kwaliteiten (in brede zin) zoals deze per onderscheiden zone, dus 'Stedelijk gebied', 'Kernrandzone' en 'Landelijk gebied' in de gegeven tabel in hoofdstuk 3.4: 'Ruimtelijke kwaliteit' worden gegeven, zou men voorts wederom van de lagenbenadering uit moeten gaan, dus wederom eerst een 'inrichting die is afgestemd op het bodem- en watersysteem', dan 'te beschermen kwaliteiten' vervolgens pas de eventuele 'gebruiksfuncties'. Dan sluit men ook daarbij aan bij de algehele systematiek van de 'Herijking 2016' en wordt zo o.i. een meer 'inclusieve benadering', dus 'bodem-, water-, natuurinclusief, etc.', bevorderd. Ook zouden de gegeven 'Toekomstwaarden' meer concreet kunnen worden gemaakt, zoals ook door de ARK in zijn advies aangegeven.

Wat betreft haar rol beperkt de provincie zich dan niet tot het (pro-)actief toetsen van ruimtelijke plannen, maar biedt zij gemeente ook tal van handvatten om bij bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen juist ook nadrukkelijk met bepaalde ruimtelijke- en ook bijbehorende leefomgevingskwaliteiten rekening te kunnen houden (vergelijk ook de gegeven handreikingen en -leidingen), evenals als er dan toch een bepaalde ruimtelijke ontwikkeling aanvaardbaar wordt geacht dat deze dan ook goed wordt ingepast (vergelijk ook de 'Kwaliteitsgidsen landschappen'). Alleen zouden de 'tools' die daarvoor door de provincie inmiddels zijn ontwikkeld, zoals ook de ARK constateert, dus nog veel actiever kunnen worden ingezet en wat o.i. betreft ook als zodanig verankerd in de PRS en met name ook de PRV (zie in deze overigens wederom bijlage 1: 'Zienswijze Stichting Milieuzorg Zeist e.o. inzake de PRS/PRV 2013-2018').

Weliswaar wordt dienaangaande wat de 'Kwaliteitsgidsen landschappen' betreft daarnaar verwezen in de specifieke Bijlagen behorende bij de Artikelen 1.7: 'Cultuurhistorie' en ook 1.8: 'Landschap', evenals ook in de op de betreffende Artikelen gegeven toelichting, maar het blijft in die zin toch voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de vraag in welke mate deze gidsen door ze niet ook echt expliciet in de gegeven artikelen zelf te verankeren (vergelijk overigens ook Art. 3.5, lid 2, onder b m.b.t. 'Kernrandzonebeleid') dan ook echt (in planologisch-juridische zin) bindend zijn.

Juist ook aangezien de provincie ook een hoeder van (vaak) gemeentegrenzen overschrijdende waarden van natuur, landschap en ook cultuurhistorie is, zou de provincie daarbij o.i. nog wel een veel actievere rol kunnen spelen dan zij tot op heden doet, bijvoorbeeld door toch gebiedsregisseurs of -makelaars aan te stellen. Natuurlijk zijn er de AVP/Gebiedsprogramma's voor Utrecht-Oost én - West, maar deze zijn vaak toch wel op erg grote afstand van de samenleving geplaatst en juist zo'n regisseur zou daar dan een belangrijke intermediaire rol in kunnen spelen (vergelijk in Utrecht-Oost overigens ook rol van de gebiedscoöperatie: 'O-gen').

Kennelijk wil de provincie met het: 'Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving 2016-2019' nog nadrukkelijk met andere stakeholders/partners (letterlijk) gaan samen-werken om complexe opgaven te kunnen oppakken, hetgeen ook wordt gewaardeerd, maar dan wel zo dat daaraan een duidelijke koers wordt meegegeven, ook nadrukkelijk rekening houdend met aanwezige kwetsbare waarden (dus: 'bodem-, water- en natuurinclusief').

2.2.3 Duurzame leefomgeving

Bodem en watersysteem

Duurzaam gebruik van de ondergrond

In het verleden is door de provincie het opstellen voor een 'Structuurvisie voor de ondergrond' op de agenda gezet (zie in deze overigens o.a. ook de: 'Kadernota Ondergrond (Provincie Utrecht, 2014)'), hetgeen o.a. gezien de vele ontwikkelingen in die ondergrond, zoals o.a. WKO, o.i. wel degelijk relevant moet worden geacht.

Als de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het evenwel goed heeft geïnterpreteerd heeft een en ander nu evenwel zijn weerslag gekregen in het BWM-plan. Dat is evenwel een ander kader dan een Structuurvisie, waarbij juist een ruimtelijk doorvertaling van bepaalde doelstellingen plaatsvindt.

Hoe dat ook zij, het zou toch goed zijn als een en ander wel degelijk ook in ruimtelijke zin haar doorvertaling zou krijgen in voorliggende 'Herijking 2016' of door alsnog een 'Structuurvisie voor de ondergrond' op te stellen.

Dan blijft het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. feitelijk toch onduidelijk of men binnen de provincie al dan niet de winning van schaliegas mogelijk wil maken, waarbij dan wordt verwezen naar het BWM-plan, de betreffende Bijlage 5. Voor zover de Stichting dat uit gegeven bijlage evenwel heeft kunnen afleiden acht de provincie een dergelijk winning acceptabel als aantal voorwaarden wordt voldaan, maar o.i. zijn de risico's die daarmee gepaard gaan, evenals de aantasting van het landschap toch veel te groot.

Bodemdalingsgevoelig gebied

Hierbij gaat het dan met name om de binnen de provincie gelegen veengronden. Met name door de zogenaamde 'Bodemkaart' die de provincie heeft opgesteld, is er nu een (tamelijk) goed beeld waar er nog veengronden voorkomen en dus ook maatregelen zijn gewenst. Alhoewel bepaalde partijen (en ook sommige gemeenten) dat graag anders zouden zien, blijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. tegen de teelt van o.a. snijmais op dergelijke gronden, overigens niet alleen vanwege de bodemkering en dus -daling die daarmee gepaard, maar ook vanwege de ook veelal overvloedige bemesting. Als de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het goed heeft begrepen sluit de provincie in de 'Herijking 2016' op kwetsbare veengronden in ieder geval de teelt van eenjarige gewassen, zoals snijmais, uit, maar wordt bodemwerking waarbij veengrond aan de oppervlakte komt wel toegestaan t.b.v. graslandverbetering of de aanleg van een andere blijvende teelt (zie in deze ook de PRV, Art. 1.10: 'Veengebied kwetsbaar voor oxidatie', onder lid 2').

Teneinde de al maar verder gaande daling van het veen te voorkomen, worden thans vele nieuwe technieken toegepast, zoals onderwaterdrainage (zie o.a. ook het rapport: 'Toekomstverkenning bodemdaling (Provincie Utrecht, et al., 2014)'). In het Veenweiden Innovatiecentrum (VIC) wordt ook naarstig onderzoek gedaan naar gewassen die hoge waterstanden kunnen verdragen, zoals o.a. veenbes en cranberry. In ieder geval is het goed,

ook gezien de problematiek, dat dit thema ook in het: 'Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving' als een van de casussen is aangewezen (zie ook 'Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving', onder Opgave 2: 'Bodemdaling te lijf gaan').

Beschermingszone drinkwaterwinning/ Infiltratiegebied Utrechtse Heuvelrug

Dan valt het op dat men kennelijk het beleid t.a.v. grondwaterbescherming voor de Utrechtse Heuvelrug heeft losgelaten, althans niet langer in de 'Herijking 2016' aan de orde stelt. Juist gezien het belang om het grondwater op de Heuvelrug te beschermen en natuurlijk ook vast te houden (vergelijk ook de trits: vasthouden, bergen, afvoeren'), niet alleen als strategische grondwatervoorraad voor drinkwater, maar vooral ook vanwege de aan kwel gebonden natuurwaarden, acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het evenwel van belang dat juist aan de ruimtelijke bescherming van de betreffende grondwatervorraden ook die aandacht wordt gegeven die deze verdient, inclusief bijbehorende zonering (zie wat dat laatste betreft o.a. ook: 'Grondwatervisie Utrechtse Heuvelrug (Provincie Utrecht, 2002)').

Klimaatverandering, gezondheid en veiligheid

Klimaatmitigatie en -adaptatie

Zoals reeds onder hoofdstuk 2.1: 'Algemeen' aan de orde gesteld zou het goed zijn als de hoofdstukken met klimaatmitigerende maatregelen, zoals het plaatsen van zonnecollectoren in veldopstelling, eerder aan de orde zouden worden gesteld dan die m.b.t. klimaatadaptatie.

Wat betreft zowel het plaatsen van zonnepanelen in veldopstelling als ook m.b.t. windenergie zou overigens ook naar het advies dienaangaande van de Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit kunnen worden verwezen (zie in deze ook het advies: 'Energie landschappen, ARK, 2014)'). Wat betreft de noodzakelijk energietransitie is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er overigens een voorstander van dat ook hier eerst naar mogelijkheden in de stedelijke gebieden wordt gekeken en dan in het bijzonder naar de kansen om energie te besparen, evenals de enorme oppervlakte aan daken voor het plaatsen van zonnepanelen/zonneboilers/heatpipes, alvorens naar eventuele opties in het landelijke gebied wordt gekeken. In die zin kan zij zich vinden in de algemene lijn zoals deze daartoe nu in de: 'Herijking 2016' is opgenomen. Wel zou het goed zijn als door de provincie alsnog een energievisie voor haar gehele grondgebied zou worden opgesteld, althans voor zover deze er nog niet is, zodat ook de mogelijke strategische keuzen beter inzichtelijk worden gemaakt, evenals op basis daarvan een routekaart om in 2030 klimaatneutraal te kunnen zijn (zie overigens ook: 'Utrecht Roadmap to een Third Industrial Revolution (Rifkin, J., 2010)').

Gezonde en veilige leefomgeving

Gelukkig is er hierbij wel aandacht voor zowel de zogenaamde: 'Milieukwaliteitsprofielen' zoals deze inmiddels voor de daarbij onderscheiden gebiedstypen zijn opgesteld (zie in deze ook de handreiking: 'Leidraad duurzame Gebiedsontwikkeling - Vernieuwd instrumentarium leefbaarheid/duurzaamheid in ruimtelijke plannen (Provincie Utrecht, 2015)'), evenals voor de 'Gezondheidsscreeningmethode (GES)'. Zoals ook in het voorgaande onder het Hoofdstuk 2.1: 'Algemeen' reeds aan de orde gesteld, evenals in het Hoofdstuk 2.2.2: 'Sturing', zou het goed zijn, ook met het oog op de invoering van de nieuwe 'Omgevingswet', als nu al de ambities per onderscheiden gebiedstype zoals deze uit de betreffende 'Milieukwaliteitsprofielen' naar voren komen een integraal onderdeel van de voorliggende 'Herijking 2016' zou uitmaken, dus in de PRV zouden worden verankerd. Dat uiteraard niet alleen m.b.t. een gezonde stedelijke leefomgeving (vergelijk ook: 'Healthy Urban Living'), maar ook voor het landelijke gebied, inclusief de eisen die bepaalde natuurdoel(typ)en daaraan stellen.

In ieder geval is het natuurlijk goed dat in de 'Herijking 2016' aan het beleid van de 'Stiltegebieden' wordt vastgehouden, overigens niet alleen vanuit het perspectief van een gezonde leefomgeving voor de mens (vergelijk ook het rapport: 'Geluid en gezondheid (Gezondheidsraad, 1994)'), maar uiteraard ook voor de natuur. Zo is bekend dat vluchten vanuit het Vliegveld Hilversum boven het stiltegebied van de Westbroekse zodden nogal eens tot een verstoring van aldaar foeragerende ganzen aanleiding geven.

2.2.4 Beschermen kwaliteiten

Op basis van het voorgaande zal het duidelijk zijn dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. verheugd is dat in de 'Herijking 2016' nu als aparte pijler: 'Beschermen kwaliteiten' is opgenomen, zodat daarmee nog nadrukkelijker dan voorheen bij toekomstige ontwikkelingen rekening kan worden gehouden. Wel zou het voor de hand liggen, zoals ook hiervoor onder het hoofdstuk 2.1: 'Algemeen' al aan de orde gesteld, dat ook gezien de gekozen 'lagenbenadering' toch eerst aandacht was gegeven aan het themaveld: 'Aardkundige waarden', alvorens aan natuur, landschap en ten slotte cultuurhistorie aandacht was gegeven.

Aardkundige waarden

Zoals de provincie bekend komen er binnen de provincie Utrecht een relatief groot aantal aardkundige waarden voor. Juist teneinde hier bijzondere aandacht voor te vragen zijn in het verleden ook een aantal zogenaamde 'Aardkundige monumenten' aangewezen.

Nu is er door de Stichting Beter Zeist het initiatief genomen, althans een (voor)verkenning uitgevoerd, om de Utrechtse Heuvelrug (en omgeving) bij de Unesco voor te dragen als Geopark UH. Inmiddels zijn er daartoe ook contacten gelegd met het initiatief zoals dat thans voor het noordelijke gedeelte van de Utrechtse Heuvelrug binnen de provincie Noord-Holland loopt. Samen met het initiatief om voor de Utrechtse Heuvelrug tot één Nationaal Park te kunnen komen, al dan niet in het kader van de landelijke campagne: 'Nationale parken van Wereldklasse', zou het goed zijn als beide initiatieven gelijk op zouden lopen, aangezien zij elkaar o.i. alleen maar kunnen versterken. Juist ook gezien de betekenis die aan beide initiatieven kan worden toegekend, zou het dan ook goed zijn als daaraan in de Toelichting van de 'Herijking 2016' bijzondere aandacht was gegeven.

Natuur

In de PRS wordt aangegeven dat men voornemens is, ook met het oog op de nieuwe Natuurbeschermingswet, een nieuwe Natuurvisie op te stellen. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. heeft daar ook al eerder voor gepleit, mede in het kader van het zogenaamde Natuurbeleid 2.0, maar het zou inderdaad goed zijn als daar gezien de gewijzigde bestuurlijke verantwoordelijkheden de provincie een dergelijk Natuurvisie ook echt hoog op haar agenda zou zetten. Duidelijk zal ook zijn dat met het nieuwe Natuurbeleid 2.0 daar al op wordt ingespeeld, zij het dat dat nog veel sterker zou kunnen (zie overigens ook de: 'Inspraakreactie Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op het Natuurbeleid 2.0 (Stichting Milieuzorg Zeist e.o., 2013)').

Wat betreft de in de 'Herijking 2016' opgenomen Kaart 6: 'Natuur' zouden daarop ook de provincie Utrecht aanwezige Natura-2000 gebieden en ook Natuurmonumenten moeten worden aangegeven, ook al aangezien daarvoor overeenkomstig de Natuurbeschermingswet toch een specifiekere bescherming van kracht is dan voor het NNN.

Eveneens wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er voor pleiten op de gegeven Kaart 6: 'Natuur' alsnog belangrijke ecologische corridors/verbindingen op te nemen en in het bijzonder ook de robuuste verbinding UH-Veluwe, teneinde zo ook echt tot een versterking van de op de Utrechtse Heuvelrug voorkomende populaties aan diersoorten te kunnen komen, zoals o.a. de boommarter. Evenals kan zo de al langer gewenste komst van het edelhert mogelijk worden gemaakt.

Door de (eerdere) robuuste verbinding tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe prominent op de kaart te zetten kun je zo ook aan de 'Gebiedsontwikkeling Utrecht-Oost' in het kader van het MIRT een duidelijke sturing meegeven, in die zin dat daarbij nadrukkelijk ook rekening wordt gehouden met de al veel langer gewenste realisatie van een ecoduct over de A1 bij Terschuur,

Dan ontbreekt feitelijk in de 'Herijking 2016', zoals ook hiervoor onder het hoofde: 'Aardkundige waarden' al gememoreerd, ook maar enige aandacht voor het enige Nationale Park dat de provincie Utrecht rijk is, namelijk het Nationale Park Utrechtse Heuvelrug, en

waarvoor het dus de ambitie is dat uit te breiden tot de gehele Utrechtse Heuvelrug (zie wat betreft bijzonder waarden Utrechtse Heuvelrug met name ook de publicatie: 'Heel de Heuvelrug (Utrechts Landschap, 1999)'), hetgeen uiteraard door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. wordt onderschreven. In ieder geval zou het goed zijn als dit NP ook als zodanig in de PRS/PRV zou worden benoemd, evenals op betreffende Kaart 6: 'Natuur' zou worden opgenomen.

Gebiedsbescherming NNN

Wat de bescherming van de NNN (vroeger EHS) betreft houdt men in grote lijnen aan de eerdere regelgeving vast, hetgeen gezien de opname daarvan in het Barro ook voor de hand ligt.

Wel is het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. opgevallen, dat men bij de zogenaamde 'NNN-Saldobenadering' kennelijk nu ook met een zogenaamde 'ruimtelijke onderbouwing' kan volstaan en er dus nog alleen als er meerdere ruimtelijke plannen zijn er een document (lees: gebiedsvisie) dient te zijn, terwijl deze hiervoor als standaardis werd gesteld. Dit lijkt ons een ongewenste verruiming, aangezien juist een gebiedsvisie een veel integralere benadering mogelijk maakt. Weliswaar zal in beide gevallen moeten worden aangetoond dat er per saldo geen significante aantasting optreedt, maar de ervaring leert de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ook dat als er wel een gebiedsvisie wordt opgesteld men toch meer expliciet kijkt naar bestaande (en ook potentiële) kwaliteiten aanwezig zijn en ook hoe vanuit een perspectief van het gebied zelf en ook de omgeving tot een meerwaarde kan worden gekomen, voor zover de gegeven saldering natuurlijk op zich zelf al aanvaardbaar moet worden geacht.

Dan wil men nu kennelijk ook compensatie binnen het NNN zelf mogelijk wil maken teneinde aldaar tot een versnelling van de opgave (zie in deze ook het: 'Akkoord van Utrecht') te kunnen komen (zie ook de PRV, Art. 2.4, lid 3, sub b, onder 2). Op zich kan de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. daarmee instemmen, zij het dat dan wel inderdaad er een vergelijkbare oppervlakte buiten de EHS alsnog nader zal moeten worden begrensd, aangezien je anders niet langer aan je (oppervlakte)doelen kunt voldoen. Feitelijk zou dat o.i. overigens ook moeten gelden in zoverre er compensatie binnen gebieden gelegen binnen de zogenaamde 'groene contour' plaatsvindt.

Weliswaar is wat betreft de eventuele compensatie binnen de NNN in de betreffende toelichting op het gegeven artikel aangegeven, dat GS om verkleining van het NNN te voorkomen GS aanvullend op de NNN een nieuw gebied zullen aanwijzen, maar ook hier is het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de vraag of dat, teneinde een en ander ook echt te kunnen waarborgen, niet beter ook expliciet in het betreffende artikel zelf, dus in Art. 2.4, lid 3, sub b, onder 2, zou moeten worden aangegeven.

Dan wordt in het betreffende hoofdstuk ook kort ingegaan op het project: 'Hart van de Heuvelrug, waarbij dan wordt aangegeven dat daarvoor een enigszins afwijkende vorm van Saldobenadering wordt toegepast. Ook wordt aangegeven dat de definitieve invulling van Hart van de Heuvelrug in de bestemmingsplannen nog niet is afgerond en dat dan weliswaar de nieuwe grenzen van de rode contour en NNN zijn opgenomen in de PRS/PRV (Herijking 2016), zij het met de kanttekening dat bij een nadere invulling of vanwege procedures daar nog beperkte wijzigingen op kunnen komen. Kennelijk duidt men daarbij mogelijk ook op het binnen de rode contour brengen van delen de WA-Hoeve, waarop hieronder onder het Hoofdstuk 2.2.5: 'Vitale dorpen en steden' en dan onder het hoofde: 'Regionale uitwerking' nog nader zal worden ingegaan.

Duidelijk zal zijn, dat voor zover bepaalde ontwikkelingen nog onvoldoende zijn uitgekristalliseerd, de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het uiterst voorbarig acht deze nu al binnen de rode contour te plaatsen, aangezien daardoor feitelijk tal van ongewenste ontwikkelingen worden mogelijk gemaakt, zoals o.a. een aantasting van aanwezige waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie.

Wat betreft het project Hart van de Heuvelrug wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. u dan nogmaals dringend verzoeken alsnog af te zien van de bouw van een nieuwe woonwijk op

de voormalige Vliegbasis Soesterberg. Recente natuuronderzoeken (in het kader van de m.b.t. de toegepaste EHS-Saldobenadering vereiste monitoring/evaluatie) maken nogmaals duidelijk hoe bijzonder waardevol de op de voormalige Vliegbasis voorkomende natuur is (zie o.a. ook: '...nog steeds zingen er leeuweriken - Onderzoek naar de natuurwaarden van de voormalige Vliegbasis Soesterberg (Ecologische adviesbureau Van den Bijtel, 2016)⁸). Ook gezien de cruciale functie van het terrein van de Vliegbasis voor het functioneren van de algehele natuur op de Utrechtse Heuvelrug en feitelijk op een grotere schaal voor de provincie (en in zekere zin Nederland) als geheel, zeker ook aangezien het gebied voor veel soorten een kerngebied is⁹, zou er o.i. dan ook alles aan zijn gelegen moeten zijn juist dit gebied als 'Icoon-gebied' in zijn geheel voor de natuur te behouden. Bovendien heeft recent onderzoek nogmaals aangetoond dat aan de natuurwaarden zoals deze op de Vliegbasis voorkomen en dus ook aan die op de locatie waar men is voornemens te gaan bouwen wel degelijk een hoge toegevoegde economische waarde kan worden toegekend (zie ook het rapport: 'Ecosysteemdiensten en natuurwaarden van de voormalige vliegbasis Soesterberg: Een eerste verkenning (Buurschap Hertenaan/Hindelaan/Schaapskooi in Den Dolder, 2016)'). Daarnaast bestaan er wel degelijk ook alternatieve bouwlocaties en dan in het bijzonder die van het Kamp van Zeist die o.i. wel inpasbaar moeten worden geacht. In die zin wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. u dus nadrukkelijk verzoeken in het kader van de voorliggende 'Herijking 2016' alsnog de bouwlocatie van de Vliegbasis ter herzien en het gebied dus terug binnen het NNN te plaatsen.

Bescherming leefgebieden

Overigens is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. bijzonder te spreken over de bijzondere bescherming die men mede op basis van de gegeven Rode lijst aan bepaalde leefgebieden wil geven (vergelijk ook de zogenaamde: 'Leefgebiedenbenadering'), zij het dat nu juist ook voor de provincie Utrecht een 'Oranje lijst' is opgesteld (zie ook 'Werkdocumenten soortenbeleid Flora én ook Fauna), die o.i. dan eveneens zou moeten worden meegenomen.

Ook aan de aandacht die in de PRS/PRV m.b.t. de 'Bescherming leefgebieden' aan zowel weidevogels en in het bijzonder de zogenaamde 'waterparels' wordt gegeven is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. uiteraard bijzonder te spreken.

Landschap

Uiteraard juicht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het toe dat er in het kader van de 'PRS/PRV 2013-2018' en dus ook de: 'Herijking 2016' bijzondere aandacht aan de binnen de provincie Utrecht te onderscheiden landschappen wordt gegeven. Dat heeft uiteindelijk ook zijn doorvertaling gekregen in de 'Kwaliteitsgidsen landschappen', o.i. gidsen van wereldklasse, ook al zouden ze dan op punten nog kunnen worden aangevuld (zie ook het advies van de ARK). In die zin zou het o.i. dus goed zijn, zoals ook overigens in de reactie van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op de: 'PRS/PRV 2013-2028' reeds aangegeven, als alsnog aan de 'Herijking 2016' een zogenaamde 'Kwaliteitskaart' wordt toegevoegd (vergelijk ook de provincie Zuid Holland'), een kaart die er ook voor het Utrechtse overigens al zou zijn¹⁰.

Een en ander neemt niet weg dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het blijft betreuren dat men heeft besloten deze landschappen niet afzonderlijk als provinciaal landschap aan te duiden (zie overigens ook de 'Conventie van Firenze'), althans als ze nog niet op rijksniveau als afzonderlijk 'Nationaal landschap' zijn beschermd. Juist door aan die betreffende

⁸ Overigens kan bij de in het kader van de vereiste monitoring uitgevoerde natuuronderzoeken wel worden aangetekend, dat op dat moment de Vliegbasis nog niet was opengesteld voor het grotere publiek, dus dat in die zin van de effecten van de ingebruikname van de Vliegbasis nog geen goed beeld kan worden gegeven en deze o.i. dus ook niet ten grondslag aan een eventuele Ontheffing in het kader van de FFW voor de bouw van de nieuwe woonwijk kunnen worden gelegd.

⁹ Zo komt op de Vliegbasis naar verluid de grootste populatie aan kommavlinanders van West Europa voor.

¹⁰ Zie overigens ook de handreiking: 'Borging kernkwaliteiten Utrechtse Landschappen, Voorbeeldenboek (Provincie Utrecht, 2013)').

provinciale landschappen ten aanzien van bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen duidelijke ruimtelijke randvoorwaarden (vergelijk o.a. het: 'migratiesaldo-nul'), etc., in de PRS/PRV op te nemen, uiteraard uitgaande van nu juist de specifieke kwaliteiten die het betreffende provinciaal landschap kenmerkt (zie in deze overigens ook de aan de PRV en dus ook 'Herijking 2016' gevoegde bijlage: 'Kernkwaliteiten landschappen', evenals natuurlijk ook de betreffende 'Kwaliteitsgidsen landschappen'), kan zo o.i. veel sterker op kwaliteit worden gestuurd dan thans het geval is.

Cultuurhistorische Hoofdstructuur

CHS - Historische buitenplaatsen zone

Gelukkig is er in de PRS/PRV en dus ook de voorliggende: 'Herijking 2016' veel aandacht voor de buitenplaatsenzone zoals deze binnen de provincie Utrecht voorkomen, waarbij ook in de Bijlage Cultuurhistorie van de PRV een specifieke beschrijving van de betreffende zones is opgenomen. Wellicht is het goed behalve naar de leidraad: 'Behoud door ontwikkeling', ook naar de handreiking 'Utrechtse Buitenplaatsenbiotoop' te verwijzen.

CHS - Agrarisch cultuurlandschap

Uiteraard is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er blij mee dat (eindelijk) de Soester Eng nu apart wordt beschermd vanwege haar waarde als agrarisch cultuurlandschap. Langs de rand van de Utrechtse Heuvelrug komen o.i. evenwel wel degelijk ook waardevolle agrarische cultuurlandschappen waarvan de waarden zouden moeten worden beschermd. Daarbij kan o.a. worden gedacht aan (relicten) van een aantal zogenaamde 'celtic fields', zoals deze o.a. bij Remmerden en ook Maarn nog aanwezig zijn. Daarnaast natuurlijk de vele engen langs de randen van de Heuvelrug, zoals o.a. bij Amerongen/Leersum die ook het beschermen waard zijn, zowel vanwege hun cultuurhistorische waarde als ook waarden van natuur en landschap.

2.2.5 Vitale dorpen en steden

Algemene beleidslijn verstedelijking

Gelukkig houdt de provincie hierbij vast aan het beleid van de zogenaamde 'rode contouren', aangezien daardoor o.i. degelijk een bescherming van aanwezige (en nog te ontwikkelen) kwaliteiten van het landelijke gebied uitgaat. Wel ziet de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat het zogenaamde 'kernrandzone-beleid' steeds verder wordt verruimd, maar daar zal later in hoofdstuk 2.2.7: 'Uitvoering' en dan onder het hoofdje 'Kernrandzone-beleid' nog op worden teruggekomen. o.i..

Alhoewel in de voorliggende 'Herijking 2016' wel wordt verwezen naar de zogenaamde 'Ladder van duurzame verstedelijking' (zie ook de 'Herijking PRS/PRV 2016', Hoofdstuk 6.2: 'Wonen', onder het hoofdje 'Ladder voor duurzame verstedelijking'), wordt deze Ladder voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat heeft kunnen nagaan niet rechtstreeks doorvertaald in de voorliggende: 'Herijking 2016'. Dat kan ermee te maken hebben dat ook deze Ladder inmiddels deel uitmaakt van het Barro (en het Bro), maar veel gemeenten vergeten tot op heden het principe van de Ladder toe te passen, ook al zijn zij daar met name door tal van uitspraken dienaangaande door de Raad van State nadrukkelijk op gewezen. Hoe dat ook zij, het zou goed zijn als aan de principes van de betreffende Ladder gewoon bijzondere aandacht wordt gegeven in het hoofdstuk waarin de algemene beleidslijn van de provincie wordt uiteengezet.

Wonen

Zoals ook onder het Hoofdstuk 2.1: 'Algemeen' reeds aangegeven is het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. opgevallen dat men bepaalde rode contouren zomaar heeft gewijzigd, zoals binnen de gemeente Zeist. Daarop wordt je nu feitelijk alleen geattendeerd na een uitvoerige bestudering van de bij de 'Herijking 2016' gevoegde kaarten. In die zin zou het goed zijn als daar in de 'Herijking 2016' dus expliciet aandacht was gegeven waar dan wijzigingen zijn aangebracht, evenals wat daarvoor dan de nadere motivatie is, zodat derden daar ook op kunnen reageren. Hieronder zal daar onder het hoofdje: 'Regionale uitwerking'

wat betreft de wijzigingen die dienaangaande met name binnen de gemeente Zeist zijn doorgevoerd nog nader worden teruggekomen.

Werken

Beleid

Duidelijk is dat de provincie met o.a. het USP een toplocatie heeft. Kennelijk wil men dit gebied, na het Eiland van Schalkwijk, als 'Experimenteerruimte' aanwijzen. Eerlijk gezegd plaats de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. daar zo haar kanttekeningen bij. Weliswaar belijdt het USP in haar beleidsstukken dat zij duurzaamheid hoog in haar vaandel heeft staan, niet op de laatste plaats ook vanwege een aantal aansprekende kennisinstituten dat het USP op dit gebied binnen haar domicilie heeft (denk o.a. aan: 'Utrecht Sustainability Institute'), maar de ervaring leert toch dat zij zich bij haar groei niets aantrekt van aanwezige waarden van natuur en landschap, zoals deze binnen en vooral ook buiten de terreinen van het USP voorkomen. Juist door zich veel meer bewust te zijn van aanwezige kwaliteiten zou zij hier samen met gebiedspartijen tot een algehele kwaliteitsslag kunnen komen die uiteindelijk ook het economische vestigingsklimaat ten goede kan komen (zie overigens ook voor de kansen die er hiertoe zijn o.a. de: 'Gebiedsvisie De Bilt-Zuid (De Bilt, 2015)').

Bedrijventerreinen

Duidelijk is dat de provincie zich hier richt op herstructurering, intensivering en transformatie van bestaande bedrijventerreinen, hetgeen uiteraard door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. wordt onderschreven.

Kantoren

Goed is dat de provincie, zoals overigens door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. al in haar zienswijze op de: 'Ontwerp-Thematische Structuurvisie Kantoren (TSK)' aangegeven, op basis van de 'Programmatische Aanpak Kantoren (PAK)' een rem zet om de ongebreidelde groei van kantoren, o.a. door de zogenaamde 'harde plancapaciteit' terug te dringen, mede op basis van de berekende behoefte (zie ook het rapport: 'Behoeftte aan kantoorruimte per locatie in de provincie Utrecht 2027 (Stec-groep, 2015)'). Mede op basis van de in dat kader uitgevoerde berekeningen is nu o.a. voor het 'Knooppunt Station Driebergen-Zeist' de mogelijkheid tot nieuwvestiging van kantoren teruggebracht van een maximum van 30.000 m² naar 19.000 m², waarbij nu dan in een keer wel wordt in de 'Herijking 2016' wordt aangegeven dat deze nog kan worden vermeerderd met de hoeveelheid gesloopte en te slopen kantoorruimte. Daar komt dan nog bij dat nu niet langer de passage is opgenomen, dat *'daarbij rekening dient te worden gehouden met de aanwezigheid van de EHS/NNN in het gebied'*.

Alhoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op zich verheugd is dat hier de plancapaciteit, althans de mogelijkheid tot nieuwvestiging, is teruggebracht, blijft zij dat gezien de ligging van het Station Driebergen Zeist te midden van de EHS en ook de CHS nog steeds veel te veel vinden. Bovendien is bij de berekeningen vanwege de zogenaamde 'voorzienbaarheid' uitgegaan van de vraagraming op basis van het maximale scenario, terwijl het meer voor de hand had gelegen dat van het gemiddelde tussen het maximale en het minimale scenario was uitgegaan. Hoe dat ook zij in ieder geval zou alsnog vanwege de in de directe nabijheid van het Station voorkomende kwetsbare waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie aan de tekst in de 'Herijking 2016' moeten worden toegevoegd dat *'daarbij rekening dient te worden gehouden met zowel het NNN als ook de CHS in het gebied'*.

Uiteraard is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er positief over dat de provincie naast het terugdringen van de 'harde plancapaciteit' ook inzet op de transformatie van leegstaande kantoorcomplexen. Kennelijk is t.a.v. nieuwvestiging van kantoren, alhoewel dan een uitzondering, nu in een keer (gelukkig) wel de 'Ladder van duurzame verstedelijking' als harde randvoorwaarde opgenomen.

Verkeer

Ook al stelt de provincie dan voor elke ruimtelijke ontwikkelingen een 'mobiliteitscan' verplicht, onduidelijk blijft toch voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. waarom t.o.v. de

'PRS/PRV 2013-2018' de provincie in de 'Herijking 2016' de zogenaamde 'Ladder van Verdaas' heeft geschrapt. Juist daardoor is het o.i. mogelijk een zorgvuldige afweging van mogelijke alternatieven mogelijk te maken. In die zin zou deze alsnog wederom moeten worden opgenomen.

Regionale uitwerking

Regio West

Zoals ook hiervoor al kort aangestipt, zijn in de voorliggende: 'Herijking 2016' kennelijk voor (o.a.) de gemeente Zeist de rode contouren gewijzigd.

Wat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. in deze nog het meest heeft verbaasd is dat voor Bosch en Duin een uitbreiding van de rode contour heeft plaatsgevonden. Zoals de provincie bekend maakte dit gebied tot voor kort nog in zijn geheel deel uit van de EHS/NNN en weliswaar is dat in het kader van de 'PRS/PRV 2013-2028' teruggebracht tot een aantal zogenaamde 'stepping stones' (zie in deze ook de kaart 6: 'Natuur'), maar waarom dit toch voornamelijk groene gebied nu in een keer binnen de rode contour is geplaatst blijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch geheel onduidelijk. Juist ook willen de betreffende 'Stepping stones' goed kunnen blijven functioneren, dan zou juist ook de rest van het gebied gewoon groen moeten blijven (zie in deze overigens ook de: 'Structuurvisie gemeente Zeist (Zeist, 2011)' en dan in het bijzonder de daarin opgenomen 'Structuurvisiekaart'). In ieder geval zal het duidelijk zijn, ook gezien de hier gelukkig nog steeds aanwezige groene kwaliteiten, dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening is dat dit gebied gewoon bij het landelijke gebied dient te blijven behoren. Het gebied draagt immers niet voor niets de naam: 'Bosch en Duin' en het zou goed zijn dat dus ook zo te houden.

Verder heeft het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ook verbaasd dat men zomaar ook de WA-Hoeve binnen de 'rode contour' heeft gebracht en dan tegelijkertijd de bouwopgave voor Zeist heeft verhoogd van 2200 naar 2400 woningen. Dit gebied maakt feitelijk nog steeds volgens alle kaarten deel uit van de EHS en dan kan het toch niet zo zijn dat het daar in een keer zonder een nadere 'EHS-toets' tal van stedelijke ontwikkelingen wordt mogelijk gemaakt. Natuurlijk maakt het gebied al langer deel uit van het programma 'Hart van de Heuvelrug', maar feitelijk heeft de gemeente Zeist, althans het College, zich tegen de ontwikkeling van het zogenaamde Vierde Kwadrant uitgesproken, althans voor de vorige (en ook huidige) raadsperiode. Nu is het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. bekend dat hier ook het proces om te komen tot een gebiedsvisie loopt, maar daarbij is er nog in het geheel geen consent, laat staan consensus, of er hier wel woningbouw zou moeten komen en zo, ja hoeveel dan en waar. Door hier nu al op vooruit te lopen doorkruist de provincie dus niet alleen het lopende gebiedsproces, maar heeft dat feitelijk ook directe gevolgen voor de hier aanwezige waarden van natuur (zie o.a. ook: 'Ontsnipperingsvisie Utrechtse Heuvelrug (Ecologisch adviesbureau Van den Bijtel, 2009)¹¹'), evenals waarden van landschap en cultuurhistorie (zie ook de gemeentelijke 'Monumentenlijst'). Daarnaast is het dan natuurlijk de vraag hoe men het verlies aan natuur dat met gegeven ontwikkeling gepaard gaat hier dan wil compenseren, ook al aangezien Dennendal waarschijnlijk zijn rode bestemming zal behouden (zie ook het 'Voorontwerp-bestemmingsplan Dennendal' dat thans eveneens ter inzage is gelegd'), evenals er ook vooralsnog geen vooruitzicht is dat het 'Kamp van Zeist' op korte termijn vrij zal komen om aan de natuur terug te geven.

2.2.6 Dynamisch landelijk gebied

Algemene beleidslijn

---

¹¹ Zo moet o.a. de groene ruimte die nu tussen de bebouwing van de WA-Hoeve en Den Dolder aanwezig is en die nu dus binnen de 'rode contour' is geplaatst van belang worden geacht als ecologische verbinding tussen het op het terrein van de WA-Hoeve aan de zijde van de Dolderseweg gelegen schrale heide gebied en de overige op de Heuvelrug gelegen heide en schrale graslandgebieden.

Zoals in zowel de hoofdstukken 2.1: 'Algemeen' als ook 2.2.1: 'Visie' al aangegeven zou in het landelijk gebied niet de dynamiek voorop moeten staan, maar juist kwaliteit. Dat betekent dat afhankelijk van de functies die een bepaalde gebied vervult er juist ook sprake zou moeten zijn van een lage dynamiek, niet alleen aangezien een bepaalde functie dat vereist, zoals de natuur, maar ook als tegenhanger voor de hoge dynamiek die je vaak in de steden aantreft.

Natuurlijk naast de steden is ook het platteland en dus ook het landelijke gebied in beweging en liggen ook daar vele kansen (denk o.a. ook aan stadslandbouw), maar het is daarbij wel zaak daarbij dan tegelijkertijd niet de 'kip met het gouden ei' te slachten. In die zin moet het met name in het landelijk gebied zorgvuldig wordt gekeken naar de bestaande kwetsbare kwaliteiten die aanwezig zijn en deze waar mogelijk te verbeteren.

Dat bij de ontwikkelingen in het landelijk gebied en dan in het bijzonder die m.b.t. de landbouw alsmaar naar een verdergaande schaalvergroting dient te worden gekeken, is nog maar de grote vraag. Juist door het bijvoorbeeld bij de landbouw eerder te zoeken in de productie van (biologische) streekproducten kunnen nieuwe afzetmarkten worden gevonden (vergelijk ook: 'Local2Local'), maar ook door verbreding kan de relatie tussen het platteland en steden worden versterkt zonder dat daarbij dan afbreuk hoeft te worden gedaan aan de kwaliteiten die aldaar aanwezig zijn.

Rood voor groen

Dan wordt om tot een kwaliteitsverbetering te komen, zoals groen rondom de grotere steden, of het voltooiën van het NNN en dan met name t.a.v. van de gebieden die in het kader van het 'Akkoord van Utrecht' alsnog binnen de zogenaamde 'groene contour' zijn gesitueerd, naar nieuwe financiële dragers en ook - arrangementen gezocht, aangezien men daar kennelijk geen algemene middelen meer voor wil vrijmaken. Dat zij dan helaas zo, maar daarbij zou nadrukkelijk wel met bestaande kwaliteiten, respectievelijk te realiseren natuur(doel)typen rekening moeten worden gehouden.

Ruimte voor Ruimte

Verder wordt om tot een kwaliteitsverbetering te komen ook de bestaande 'Ruimte voor ruimte-regeling' kennelijk nog verder verruimd. Althans nog explicieter is aangegeven dat niet alle bedrijfsbebouwing behoeft te worden gesloopt als daar een bepaalde kwaliteitswinst tegenover staat (zie ook de PRV. Art. 3.7, lid 4, onder b en ook de daarbij gegeven toelichting), waarbij het dan ook nog aan de gemeente wordt overgelaten wat dat onder die kwaliteitswinst dient te worden volstaan (zie ook de PRS, onder het hoofdje 'Nieuwe functies voor stoppende agrarische bedrijven', de Toelichting op pag. 99).

De ervaring van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is toch dat die zogenaamde 'Ruimte voor ruimte-regeling' maar zelden toch een echte kwaliteitswinst leidt en eigenlijk erop is gericht om de stoppende boeren in financiële zin tegemoet te komen. Juist door de vele stallen die de afgelopen tijd zijn gebouwd i.v.m. het vrijgeven van de zogenaamde melkquota en waarbij overigens zelden van een zorgvuldige landschappelijke inpassing sprake is, zie je eigenlijk een volgende versteningsgolf of zo men wil verdere verstedelijking van het landelijke gebied al aankomen.

Ook is de ervaring van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat de betreffende regeling nogal eens oneigenlijk wordt gebruikt, ook al ziet de provincie Utrecht dat zelf dan anders. Zo hadden de opstallen voor de Lage grond 1a o.i. gewoon in het kader van de 'Herinrichting Groenraven-Oost' moeten worden gesloopt, maar aangezien men dat mede vanwege een aanwezige bodemvervuiling en ook aanwezigheid asbest maar telkens op de lange baan heeft geschoven¹², maakt men nu in een keer van de mogelijkheid van de 'Ruimte voor ruimte-regeling' gebruik die uiteraard toen de boerderij werd aangekocht nog niet bestond. Met dus als gevolg dat hier nu midden in het landelijke gebied (en ook het NNN) een woonenclave ontstaat.

Hoe dat ook zij, het zou goed zijn, zoals ook onder het hoofdstuk 2.1: 'Algemeen' reeds aangegeven, als die vigerende 'Ruimte voor ruimte-regeling' nu eerst eens goed zou worden

---

¹² Waarom bij de koop niet het principe van een schone grond-verklaring is gevraagd, dus feitelijk de verantwoordelijkheid om het perceel te saneren bij de betreffende boer is gelegd, is voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. overigens nog steeds een raadsel.

geëvalueerd, bijvoorbeeld door een provinciale Rekenkamer, alvorens deze nog verder wordt verruimd.

Kernrandzone

Kennelijk heeft men wat betreft het zogenaamde kernrandzonebeleid nu de eis van het opstellen van een integrale visie (dus feitelijk een 'gebiedsvisie') laten vallen (vergelijk ook de wijzigingen die dienaangaande in de PRV, Art. 3.5: 'Kernrandzone', onder lid 3 zijn aangebracht, evenals de daarop gegeven toelichting).

O.i. is het opstellen van een dergelijke integrale visie (dus 'gebiedsvisie'), voor zover je dus al bepaalde ontwikkelingen zou moeten willen in het landelijke gebied dat direct aan de steden en dorpen grenst, echter essentieel, aangezien dan juist alles vanuit een breder perspectief kan worden gekeken en juist ook nadrukkelijk aanwezige waarden in kaart kunnen worden gebracht, evenals de mogelijkheden tot een verbetering daarvan te kunnen komen. Zo kan dan rekening houdend met die waarden een raamwerk worden aangegeven en ook bijbehorende spelregels teneinde te waarborgen dat juist met een bepaalde ontwikkeling ook echt de (zo) gewenste kwaliteitsimpuls wordt bereikt (vergelijk ook gekozen systematiek van de 'Gebiedsvisie De Bilt-West' en ook 'Gebiedsvisie De Bilt-Zuid').

Landbouw

De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. blijft bij de mogelijkheid die de 'PRS/PRV 2013-2018' en dus ook de 'Herijking 2016' biedt aan de landbouw voor het uitbreiden van de bouwvlakken, althans tot 1.5 ha (m.b.t. intensieve veehouderij) en tot 2.5 ha (t.a.v. grondgebonden landbouw), haar kanttekeningen plaatsen, ook al zijn de uitbreidingsmogelijkheden van laatstgenoemde categorie van landbouwbedrijven dan aan bepaalde randvoorwaarden gebonden (zie ook de 'Herijking 2016', PRV, Art. 2.1: 'Agrarische bedrijven', lid 5). Juist ook gezien de relatieve kleine schaal van het landschap binnen te provincie Utrecht. Daarnaast is gebleken dat in veel gebieden er gezien de huidige stikstofbelasting op aanwezige Natura 2000-gebieden (en feitelijk ook op de natuurgebieden gelegen binnen het NNN ook al speelt dat bij de toetsing van ruimtelijke plannen dan (helaas) geen doorslaggevende rol) waarbij de vereiste zogenaamde Kritische Depositiewaarden (KDW) t.a.v. door gevoelige habitat-/natuurdoeltypen ver worden overschreden er gewoon geen ruimte meer is voor dergelijke uitbreidingen (vergelijk o.a. de dienaangaande uitgevoerde berekeningen in het kader van het 'Bestemmingsplan buitengebieden OMMA (Gemeente Utrechtse Heuvelrug, 2015)'). Dus blijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er bij dat er alsnog een maximum zou moeten worden gesteld van 1.5 ha, waarbij bij uitbreiding natuurlijk sowieso aan een zorgvuldigheidsscore¹³ en natuurlijk ook de wettelijke eisen (vergelijk ook de 'Natuurbeschermingswet') zou moeten worden voldaan.

Recreatie

Kennelijk wil men nu met de gemeenten zoeken naar de mogelijkheid om in bepaalde gevallen toch een permanente bewoning van recreatiewoningen mogelijk te maken. Ook dat zal echter leiden tot het staan van stedelijke enclaves in het landelijke gebied, in casu NNN, hetgeen o.a. gewoon zou moeten worden voorkomen. In die zin zou o.i. dus gewoon aan het bestaande beleid moeten worden vastgehouden.

2.2.7 Uitvoering

Zoals ook in hoofdstuk 2.1: 'Algemeen' reeds aangegeven zetten we koers richting de participatiesamenleving of zitten daar eigenlijk al middenin. In die zin is de provincie niet alleen trekker van tal van gebiedsprocessen, zoals van de APV/IGP Utrecht-West en -Oost, maar participeert zij ook zelf actief bij tal van ontwikkelingen. Juist ook gezien de expertise die de provincie heeft zou zij o.i. die rol als kennismakelaar, etc. wellicht nog wel meer met verve kunnen spelen dan zij tot op heden heeft gedaan. Uiteindelijk zullen we de opgaven en kansen die er liggen deze op te lossen samen op moet pakken (zie overigens niet alleen het

¹³ Vergelijk in deze met name ook 'Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (Provincie Noord Brabant, 2014)', die sinds recent ook Gelderland is ingevoerd.

'RAP', maar met name ook het: 'Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving 2016-2019 - Programmaplan').

Anders uitvoeren

Zoals in de 'Herijking 2016' aangegeven vindt de uitvoering van het beleid voor de fysieke leefomgeving niet alleen plaats via het ruimtelijke spoor, maar ook via de uitvoering van het sectorale beleid en via een gezamenlijke gebiedsontwikkeling. Bij gebiedsontwikkeling komen dan diverse sectorale doelen samen, waarvoor door de provincie het zogenaamde Integrale gebiedsprogramma (IGP) in het leven is geroepen. Een voorbeeld voor zo'n gebiedsprogramma is o.a. het project 'Hart van de Heuvelrug'.

In ieder geval zal het duidelijk zijn, zoals ook in het voorgaande al meerdere keren naar voren gebracht, dat men de invoering van de Omgevingswet er sowieso van een meer integrale aanpak sprake zal moeten zijn. Juist ook door zo'n integrale benadering kunnen dan bepaalde omgevingskwaliteiten/omgevingswaarden worden gerealiseerd, wat met een sectorale aanpak sec vaak niet mogelijk is, zoals bijvoorbeeld de realisatie van bufferzones rondom voor verdroging kwetsbare natuurgebieden, zoals o.a. het: 'Natura 2000 gebied Kolland en Overlangbroek'.

Uitvoering via het ruimtelijke beleid

Overleg met gemeenten

Inmiddels zijn tussen de provincie en de gemeenten een groot aantal Ruimtelijke Agenda's getekend. Wat daarbij wel opvalt is dat deze zich vaak buiten het publieke domein afspelen, terwijl veel van de Ontwikkelopgaven, evenals acties en ook aandachtspunten die daarin zijn opgenomen toch eigenlijk de samenleving als geheel aangaan. In die zin blijft het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan ook de vraag waarom zo'n agenda niet met alle mogelijke participanten/stakeholders gezamenlijk wordt opgesteld, zodat daarvoor meteen ook draagvlak in de samenleving kan ontstaan.

De wettelijke instrumenten

Hierbij valt het op dat men instrument van 'verevening' heeft laten vallen, terwijl daardoor juist op gebiedsniveau een kwaliteitsniveau kan worden bereikt (vergelijk ook mogelijkheden nieuwe Wro).

Innovatieprogramma stedelijke leefomgeving

Dit programma is dus er vooral op gericht om een 'experimenteeromgeving' te creëren (zie ook: 'Innovatieprogramma Fysieke leefomgeving 2016-2019 (IFL) - Programmaplan'). Op zich is het natuurlijk mooi dat er mogelijkheden voor innovatie worden gecreëerd, maar het zal duidelijk zijn, dat het ook daarbij van belang is, welke innovatieve oplossing zo ook wordt gevonden, altijd rekening te houden met aanwezige waarden. In die zin acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het dan ook van belang dat 'experimenteeruimte' niet zomaar zou moeten worden gegeven (vergelijk ook de PRV, Art. 1.5: 'Experimenteeruimte'), maar aan duidelijke randvoorwaarden (en dus kaders) zou moeten worden gebonden, zoals dus aan een koersdocument of anderszins. In die zou o.i. dus in de PRV nadrukkelijker dan thans het geval in Art. 1.5, lid 3 moeten worden aangegeven aan welke (voor)waarden een dergelijk gezamenlijk (toetsings)kader en bijbehorende werkwijze dan zou moeten voldoen.

Een voorbeeld is bijvoorbeeld de ontwikkeling van het 'Combi-knooppunt De Bilt-Bunnik' zoals deze in de 'Innovatieprogramma Fysieke leefomgeving 2016-2019 (IFL) - Programmaplan' binnen Opgave 3 'Knooppunten ontwikkelen' wordt aangehaald om Utrecht CS te ontlasten. Alleen al de ontwikkeling van de zogenaamde 'Life Science As' in de gemeente De Bilt (inclusief snelfietsroute en ook rotonde ter hoogte van het voormalige RIVM-terrein) ten einde de economische relatie met het USP te versterken heeft ertoe geleid dat de historische as van de Soestdijkseweg-Zuid ernstig is aangetast, althans daar vele ook monumentale bomen voor hebben moeten wijken. Dat kan o.i. van zogenaamde innovatieve ontwikkelingen nooit de bedoeling zijn.

Ook wat betreft de casus (de stadsrand) Noorderpark in het kader van Opgave 8: 'Groengebieden beter benutten' kan er wel degelijk toe leiden dat de ook hier voorkomende bijzondere waarden van natuur en landschap steeds verder onder druk komen te staan, niet alleen door de aanlag van nog meer recreatieve paden, maar ook door de vele festivals die hier al worden gehouden, soms zelfs nog tijdens het broedseizoen (vergelijk ook het: 'Soendafestival')

Uitvoeringsacties (zie ook het betreffende schema)

Loopt de inzet voor het landelijk gebied vooral via de AVP en dan nu ook via het IFL, de inzet voor de binnenstedelijke ontwikkeling zal verder worden uitgewerkt in het nieuwe 'Beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkeling'. Wellicht zal dat uiteindelijk, ook gezien de opgaven om hier tot een 'Healthy Urban Living' te komen, ook met een 'Agenda Binnenstedelijke Ontwikkeling' (inclusief cofinanciering) kunnen worden opgepakt.

3. Conclusie

Al met al is het niet zomaar een herijking, maar is de PRV/PRS uiteindelijk toch op een relatief groot aantal punten bijgesteld.

Alhoewel dan in zekere zin al vooruit wordt gelopen op de invoering van de nieuwe 'Omgevingswet' (vergelijk o.a. ook het: 'Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving 2016-2019'), heeft de provincie kennelijk besloten het te laten bij een 'Herijking' en dus niet meteen een nieuwe: 'Omgevingsvisie' vast te stellen. Duidelijk zal zijn dat daardoor ook bepaalde kansen worden gemist, juist ook om nu al tot een integrale en ook interactieve aanpak te komen van de vele opgave die voorliggen.

Anderzijds stelt de provincie voortdurend dat zij voor ruimtelijke kwaliteit (of leefomgevingkwaliteit voor mens, plant en dier) gaat, maar de vraag blijft dan toch wat zij daar onder verstaat, ook gezien het gegeven dat men kennelijk toch steeds meer ruimte aan bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen wil geven, zonder daar dan ook echt harde randvoorwaarden, dus kwaliteitseisen, aan te stellen. In die zin zou o.i. dus alsnog een aanscherping van de 'Herijking 2016' moeten plaatsvinden, juist om het behoud van de bijzondere kwaliteiten die de provincie rijk is, ook echt te kunnen waarborgen. In de voorliggende zienswijze worden daar ook een aantal voorstellen worden gedaan.

Hoogachtend,

Patrick Greeven

Ben de Wolf

Afz.: Stichting Milieuzorg Zeist e.o.

P/a: B. de Wolf

Kometenlaan 70

3721 JV Bilthoven

Bijlagen

Bijlage 1: Zienswijze Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op ontwerp-Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (inclusief de Plan-MER) en Provinciale Ruimtelijke Verordening

Aan Provinciale Staten van de Provincie Utrecht
T.a.v. de heer H. Schoen
Postbus 80300
3508 TH Utrecht

Zeist, 11 mei 2012

Betreft: Zienswijze Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op ontwerp-Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (inclusief de Plan-MER) en Provinciale Ruimtelijke Verordening

'Van kwantiteit naar kwaliteit...?'

Geachte leden van PS,

Voor de periode van 3 april tot en met 14 april 2012 is de ontwerp-Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (verder: PRS) en bijbehorende Verordening (verder: PRV) voor het indienen van zienswijzen ter inzage gelegd. Ten behoeve van de PRS is tevens een zogenaamde Plan-MER opgesteld, die tegelijkertijd met de PRS/PRV voor indienen zienswijzen ter inzage is gelegd.

In de PRS/PRV wordt het toekomstige ruimtelijke beleid van de provincie vastgelegd. Daartoe wordt allereerst op basis van de beschikbare ruimtelijk relevante beleidsdocumenten een ruimtelijke visie uiteengezet, waarbij direct wordt aangesloten bij de in de 'Toekomstvisie 2040', respectievelijk de 'Kadernota Ruimte' aangegeven beleidsdoelen. Daarbij wordt dan een drietal pijlers onderscheiden, te weten 'een duurzame leefomgeving', 'vitale dorpen en steden' én 'landelijk gebied met kwaliteit'. Op basis van het gegeven drietal pijlers worden door de provincie in de PRS uiteindelijk een vijftiental zogenaamde 'provinciale belangen' benoemd, die richting moeten geven aan de door de provincie beoogde ruimtelijke ontwikkeling van haar grondgebied. Vervolgens worden per onderscheiden pijler de doelen per 'object' nader uiteengezet, evenals het instrumentarium aangegeven dat zal worden ingezet om die doelen te bereiken. Vanuit de gedachte 'lokaal wat kan, regionaal wat moet' kiest de provincie Utrecht ter realisatie van de in de provinciale belangen aangegeven doelen, mede afhankelijk van de opgave die voor ligt, dan voor de volgende rollen: participeren, stimuleren en reguleren, die desgewenst ook naast elkaar kunnen worden gevolgd.

Gezien haar betrokkenheid bij de ontwikkelingen binnen de provincie Utrecht en dan in het bijzonder het oostelijke gedeelte van de provincie Utrecht, maakt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. gaarne haar zienswijze t.a.v. de ontwerp-PRS (inclusief Plan-MER) en de bijbehorende ontwerp-PRV aan u kenbaar. Daarbij zal eerst een algemene reactie op de PRS/PRV worden gegeven, waarna op bepaalde specifieke aspecten meer inhoudelijk zal worden ingegaan. Daarbij zal zo mogelijk worden aangesloten bij inhoudsopgave van de PRS/PRV.

1. Algemeen

Feitelijk ligt de grondslag van de nieuwe PRS al enige tijd terug en hangt deze o.a. direct samen met de wijzigingen zoals deze in het ruimtelijke beleid door het Rijk met de nieuwe Wro zijn doorgevoerd. Met de nieuwe Wro is de rol van de provincie op het gebied van de ruimtelijke ordening niet langer direct toetsend van aard, maar veeleer proactief. Een eerste

stap was daarbij reeds de beleidsneutrale omzetting van het Streekplan 2005-2015 naar de Structuurvisie 2005-2015, waarbij de als zodanig aangewezen 'provinciale belangen' sturend werden voor het provinciale beleid. Daarnaast werd de bij het Streekplan 2005-2015 behorende 'Handleiding bestemmingsplannen (Provincie Utrecht, 2006)' doorvertaald in de 'Uitvoering Beleidslijn nieuwe Wro (Provincie Utrecht, 2008)', die uiteindelijk op basis van de als zodanig aangewezen provinciale belangen de grondslag vormde voor de 'Provinciale Ruimtelijke Verordening (Provincie Utrecht, 2009)'.

Naast het Wro-proof maken van het ruimtelijk beleid, is vrijwel tegelijkertijd - mede op basis van beschikbare 'Duurzaamheidsmetingen (Telos, 2008; 2010)' - gezamenlijk met alle partners een integrale toekomstvisie voor de provincie Utrecht uitgestippeld, uitmondend in het 'Werkdocument strategie: Utrecht 2040 - Samen zorgen voor een duurzame en aantrekkelijke regio (Provincie Utrecht, 2010)'. Centraal daarin staat een 'omslag' in het (vooral) sturen op kwantiteit naar het sturen op kwaliteit, althans zo interpreteert de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. e.o. dat. Meer in het bijzonder komt uit de uitgevoerde duurzaamheidsmetingen naar voren, dat bezien vanuit de drie pijlers: 'Planet, People en Profit', met name er voor Planet een aantal 'rode kaarten' zijn, dus als er één opgave voor de provincie Utrecht ligt, dient er met name op dat vlak naar een nieuwe balans dient te worden gezocht¹⁴.

De in het 'Werkdocument strategie: Utrecht 2040' aangegeven doelen zijn, voor zover het natuurlijk om ruimtelijk relevante thema's gaat, uiteindelijk doorvertaald naar de 'Kadernota Ruimte', zoals deze eind 2010 door de provincie is vastgesteld¹⁵. Deze 'Kadernota Ruimte' vormt uiteindelijk een kader voor de voorliggende PRS/PRV. Daarnaast wordt tegelijkertijd (logischerwijs) in de PRS/PRV ook rekening gehouden met de ruimtelijke plannen/regels zoals deze op diverse schaalniveaus voor het ruimtelijke beleid van de provincie relevant moeten worden geacht, zoals die op het niveau van de rijk (zie o.a.: 'Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Ministerie Infrastructuur en Milieu, 2012)'/Barro (Ministerie Infrastructuur en Ruimte, 2011)', 'Deltaprogramma'¹⁶), evenals het meer specifiek op een bepaalde regio gerichte beleid (zie o.a.: 'Structuurvisie Randstad 2040 (Ministerie VROM, 2008)', 'Ontwikkelingsvisie NV Utrecht 2015-2030 - Eindbalans (Programmabureau Noordvleugel Utrecht, 2009)', 'Voorloper Groene Hart (Provincie Utrecht, Zuid- en Noord-Holland, 2008)', 'Gebiedsagenda Utrecht 2009' en het 'Verder-pakket (Programmabureau Verder, 2009)'). Ook is door het provinciebestuur zelf nog een aantal visies ontwikkeld, zoals de 'Bodemvisie', 'Kadernota wonen en binnenstedelijke ontwikkeling', 'Landbouwvisie', 'Visie op recreatie en Toerisme', etc., die feitelijk allen als bouwstenen kunnen worden gezien voor de voorliggende ontwerp-PRS/PRV.

Teneinde de milieueffecten van de in de PRS opgenomen ruimtelijke ontwikkelingen te kunnen toetsen is tevens een (verplichte) 'Plan-MER' opgesteld¹⁷.

Voordat de ontwerp-PRS/PRV ter inzage is gelegd, zijn eerst nog de zogenaamde partners, dus zowel gemeenten, BRU, als provinciale maatschappelijke organisaties in de gelegenheid gesteld een inspraakreactie op de voorontwerp-PRS/PRV te geven. Daarnaast is ook een aantal hoorzittingen voor de betreffende organisaties georganiseerd, teneinde een beeld te krijgen hoe over de diverse thema's zoals deze binnen de PRS/PRV aan de orde zijn werd gedacht. Dat heeft uiteindelijk geresulteerd in een zogenaamde 'Reactienota (Provincie

¹⁴ Zie in deze overigens ook: 'Nederland Later - Tweede Nationale Duurzaamheidsverkenning (PBL, 2006)', 'Balans van de leefomgeving 2010 (PBL, 2010) én de 'Monitor Duurzaam Nederland (CBS, 2011)'. Feitelijk komt uit al de betreffende duurzaamheidsverkenningen/-monitoren duidelijk naar voren dat in het bijzonder de biodiversiteit in Nederland nog steeds sterk onder druk staat. Zo blijkt bijvoorbeeld uit de 'Monitor Duurzaam Nederland (CBS, 2011)', dat van de daarin onderscheiden vier kapitaalvormen die van het behoud van het Natuurlijk kapitaal er in Nederland het slechtst uitkomt (zie voor overzicht ook de 'Monitor Duurzaam Nederland', de overzichtstabel op pag. 11).

¹⁵ Door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is in een eerder stadium al een zienswijze gegeven op de 'Kadernota Ruimte'.

¹⁶ Zie o.a. 'Deltaprogramma 2012 (Ministerie Infrastructuur en Milieu, 2011)'

¹⁷ Ook op de 'Notitie Reikwijdte en detailniveau Plan-MER PRS Utrecht (Provincie Utrecht, 2011)' is door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. indertijd een zienswijze ingediend.

Utrecht, 2012)'. Ook is op het voorontwerp nog aantal 'spontane reacties' gegeven, o.a. door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o./Werkgroep Natuurlijk Zeist-West, waarop door GS ook nog een nadere reactie is gegeven¹⁸. Mede op basis van de gegeven reacties is de PRS/PRV op punten bijgesteld/verduidelijkt. De zogenaamde 'Concept-Ontwerp PRS/PRV' is ook nog in een gezamenlijke commissievergadering van de commissies RGW en MME aan de orde gesteld, maar gezien de bestuurlijke verantwoordelijkheid van GS voor de inhoud van het ontwerp is het concept-ontwerp uiteindelijk niet behandeld in Provinciale Staten.

Bezien we nu de voorliggende ontwerp-PRS/PRV dan lijkt de keuze voor een echt duurzame ontwikkeling van de provincie Utrecht, zoals deze met name uit het 'Werkdocument Strategie', evenals de 'Kadernota Ruimte' naar voren komt, op zich toch iets meer prominent aanwezig dan in het Voorontwerp. Zo is nu in met name het Visiegedeelte, dus de PRS, hoofdstuk 2: 'Voorgenomen ontwikkeling 2028' een duidelijker relatie met de in de 'Werkdocument Strategie', evenals in de 'Kadernota Ruimte' aangegeven Visie/doelen gelegd. Daarnaast zijn bepaalde doelen en nadere eisen/voorwaarden, zoals deze aan bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen worden gesteld, op basis van de op het Voorontwerp gegeven reacties waar nodig verduidelijkt en aangevuld¹⁹.

In ieder geval is de SMZ e.o. wel van mening dat met de in de PRS/PRV gekozen opbouw op zich een goede basis wordt geboden om binnen de provincie Utrecht ook echt tot een duurzame ontwikkeling te kunnen komen²⁰. In de keuze voor het drietal pijlers voor (duurzame) ontwikkeling, te weten: 'Een duurzame leefomgeving', 'Vitale dorpen en steden' en een 'Landelijk gebied met kwaliteit' komt o.i. namelijk duidelijk de zogenaamde 'Lagenbenadering' naar voren. Wel is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de mening toegedaan dat de eerste laag, die van de fysieke ondergrond, dan o.i. nog wel verder zou moeten worden verbreed. Nu is deze namelijk in het bijzonder gericht op de ontwikkeling van duurzame bodem- en watersystemen, ook gezien klimaatverandering, evenals de cultuurhistorische hoofdstructuur van de provincie, maar met name de natuur is, als drager van het leven, natuurlijk ook uitermate kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen²¹. In die zin zou o.i. dus de natuur (en eigenlijk ook het landschap) alsnog in de 1e laag, te weten die van 'Een duurzame leefomgeving', dienen te worden opgenomen²². Dat past ook beter bij een benadering vanuit de zogenaamde ecosysteemdiensten, zoals deze recentelijk steeds meer onder de aandacht komt²³, mede op basis van de recent gelanceerde 'Natuurverkenning 2010-2040 (PBL, 2012)²⁴.

¹⁸ Alhoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het bijzonder waardeert dat de provincie met name via de website www.puzzelenmetdeprovincie.nl burgers actief bij het ruimtelijk beleid van de provincie Utrecht probeert te betrekken, betreurt zij het wel dat de voorontwerp-PRS ook niet gewoon formeel voor het indienen van inspraakreacties ter inzage is gelegd. Juist in die fase is vaak nog een wezenlijke bijstelling van het uitgestippelde ruimtelijk beleid mogelijk, hetgeen in de ontwerpfase, zo leert de ervaring, toch veel moeilijker is.

¹⁹ Daarbij kan o.a. worden gedacht aan de voorwaarde tot het opstellen van 'integrale (gebieds)visies' bij ontwikkelingen in zowel 'Kernrandzones' als 'Geledingszones/recreatiezones' (zie o.a. PRV, Art. 4.8, lid 2, onder e en ook Art. 4.16, lid 6).

²⁰ Overigens is o.i. ten opzichte van het Voorontwerp met name de opbouw van de PRV in relatie tot de PRS nu sterk verbeterd, aangezien de artikelsgewijze opbouw van de PRV nu (meer) direct is gekoppeld aan de hoofdstukindeling van de PRS.

²¹ Zie ook het pamflet: 'Planet First'.

²² Overigens was het thema/object landschap in het Voorontwerp nog wel in de eerste laag opgenomen, maar heeft men deze om voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. onduidelijke redenen kennelijk alsnog naar de 3e laag verplaatst, te weten die van 'Landelijk gebied met kwaliteit'.

²³ Overigens is in het verleden al eens met de publicatie: 'Naar een Globaal ecologisch model voor de ontwikkeling van Nederland (RPD, 1978)' bijzondere aandacht gevraagd voor alle functies die de natuur/ecosystemen vervullen voor de maatschappij/samenleving.

²⁴ Zie in deze o.a. de publicatie: 'Wat de natuur de mens biedt - Ecosysteemdiensten in Nederland (PBL, 2010)', maar ook: 'Ecosysteemdiensten in het westelijke weidegebied (Alterra, 2012)'. Wel is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. m.b.t. ecosysteemdiensten, die zich richten op de 'diensten' van de natuur voor de mens, of die nu economisch of anderszins zijn, de mening toegedaan dat daarbij ook altijd rekening dient te worden gehouden met de 'intrinsieke waarde' van de natuur die zich niet direct in geld laat uitdrukken, dus 'vermarkten'. In die zin zou o.i., of het nu om productiefuncties of

Hoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich veelal wel in algemene zin kan herkennen in de (ruimtelijke) doelen, zoals deze voor de diverse thema's en dan in het bijzonder de provinciale belangen in de PRS zijn opgenomen en waarbij het streven naar kwaliteit (i.p.v. naar kwantiteit) voorop lijkt te staan (zie hiertoe met name de PRS, het schema op pag. 18), plaatst zij wel zo haar kanttekeningen tegenover de wijze waarop deze uiteindelijk in de PRS/PRV nader zijn uitgewerkt/verankerd.

Als we de 'Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)' van de rijksoverheid bezien, zal duidelijk zijn dat het rijk feitelijk alleen nog de economische ontwikkeling van een aantal topregio's (inclusief het bijbehorende rijkswegennet) wil faciliteren en met name de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van het landelijke gebied geheel doorschuift naar de lagere overheidsniveaus, zoals de provincies en de gemeenten. Zo voelt het rijk zich (kennelijk) niet langer verantwoordelijk voor het beleid van de Rijksbufferzones, de Nationale Landschappen, evenals het beleid t.a.v. de zogenaamde 'Recreatiegebieden om de Stad (RodS)'. Feitelijk geldt dat ook en wellicht in nog sterkere mate voor het natuurbeleid en dan in het bijzonder dat t.a.v. de EHS, aangezien deze door het Rijk wordt 'herijkt', waarbij zij de zogenaamde 'robuuste verbindingen' al bij voorbaat heeft geschrapt en daarnaast van een veel compactere (en dus kwetsbaarder) EHS wil uitgaan²⁵.

Gezien de wijze waarop het rijk thans bepaalde verantwoordelijkheden op het gebied van de ruimtelijke ordening, die o.i. wel degelijk een groot (inter)nationaal belang in zich dragen, afschuift naar de lagere overheden, ligt hier o.i. dus feitelijk nu een (zeer) belangrijke regisserende, maar vooral ook regulerende rol voor de provinciale overheid. Als de provincie die regisserende en met name ook regulerende rol niet actief oppakt zal dat naar verwachting, mede doordat het rijk die rol nu laat liggen, leiden tot een (nog) grotere druk op de provincie Utrecht en dus met een grote kans van een verdergaande verrommeling en versnippering van het landschap en verlies aan biodiversiteit²⁶.

Alhoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dus de aanpassingen op zich waardeert, zoals deze in de ontwerp-PRS t.o.v. het voorontwerp mede op basis van ingebrachte reacties zijn aangebracht, constateert zij evenwel dat in de ontwerp-PRS toch voornamelijk aan de (hoofd)strategie, zoals deze feitelijk ook eerder in het Voorontwerp al werd gemaakt wordt vastgehouden, namelijk dat aan gemeenten toch een relatief grote vrijheid wordt gegeven bij het bepalen van de ruimtelijke ontwikkelingen binnen hun grondgebied. Weliswaar worden daar dan vaak (nu) wel bepaalde voorwaarden aan gesteld, die op zich (vaak) ook zijn verankerd in de PRV, maar deze zijn vaak eerder kwalitatief dan kwantitatief van aard. Bovendien lijkt de provincie slechts zelden van plan bij bepaalde ontwikkelingen, zoals o.a. die binnen de groene contour, ook daadwerkelijk zelf een 'regierol' te (willen) vervullen, of alleen nog bij een (zeer) beperkt aantal ruimtelijke ontwikkelingen bereid te zijn ook daadwerkelijk zelf nog een toetsende rol te vervullen²⁷.

Gezien de gegeven bevindingen is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dus van mening, dat enerzijds de verankering van de duurzame doelen/(kern)kwaliteiten waarop de provincie o.i. dan zou moeten te sturen in de voorliggende PRS/PRV (nog) onvoldoende moet worden geacht en anderzijds er ook binnen de gegeven doelen weer zoveel ruimte wordt gegeven

---

anderszins gaat, de draagkracht van de natuur/ecosystemen daardoor nooit mogen worden overschreden (zie in deze overigens ook: 'Living Planet Report (WNF, 2010)').

²⁵ Naast de bezuiniging op de EHS zou er aanvankelijk overeenkomstig het 'Bestuursakkoord, deelakkoord natuur' ook sterk worden bezuinigd op het bestaande beheer, hetgeen ongetwijfeld ook tot kwaliteitsverlies en dus tot een verdere achteruitgang van de biodiversiteit zou leiden, zeker waar dat om het beheer van kwetsbare vegetaties gaat, zoals natte en in zekere zin ook droge schraalgraslanden. In het kader van het Lenteakkoord dat over de begroting/bezuinigingen voor 2013 is bereikt tussen regering (en een bepaald deel van de) oppositie, is die bezuiniging op het beheer (gelukkig) thans alsnog (grotendeels) teruggedraaid.

²⁶ Zie in deze ook de 'Ex ante evaluatie Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (PBL, 2011)'; de 'Plan-MER Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Royal Haskoning, 2011)'; 'Nederland in 2040: Een land in Regio's (PBL, 2011)'; 'Herijking van de ecologische hoofdstructuur - QuickScan van de varianten (PBL, 2011)' en meer in brede zin feitelijk ook de 'Monitor Duurzaam Nederland (CBS, 2011)'.

²⁷ Dat hangt o.i. overigens niet alleen samen met de beoogde deregulatie, maar ook met het gegeven dat het aantal 'provinciale belangen' is teruggebracht van 75 naar 15.

aan andere, vaak tegengestelde ruimtelijke ontwikkelingen, zoals 'rood voor groen', etc., dat daarmee de beoogde duurzame doelen eerder verder weg lijken te komen liggen dan dichterbij.

In de PRS/PRV zou dus allereerst veel duidelijker moeten worden aangegeven welke kwaliteitsdoelen in een bepaalde onderscheiden (deel)gebied centraal staan en eveneens als men bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen wil toestaan, voor zover ze natuurlijk überhaupt al aanvaardbaar moeten worden geacht, welke kwaliteitswinst daar dan - in zowel kwalitatieve als met name ook kwantitatieve zin - tegenover staat²⁸. In die zin dient er o.i. in de voorliggende PRS/PRV dus nog een aanzienlijke kwaliteitsslag te worden gemaakt, wil de provincie Utrecht zich ook echt tot de mooiste en aantrekkelijkste/ duurzame provincie van Nederland ontwikkelen.

Meer in het bijzonder blijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich overigens wel afvragen waarom door de provincie Utrecht niet meteen een integrale 'Omgevingsvisie' wordt gemaakt, waarbij bij het ruimtelijke beleid meteen dat t.a.v. het verkeer (zie het SMPU, het water (zie het 'Provinciaal Waterplan') en ook dat ten aanzien van het milieu (zie het PMP) integraal wordt meegenomen²⁹. Daardoor is o.i. toch een betere afstemming met de andere strategische beleidsvelden mogelijk, ook al omdat er in de Toekomstvisie van de provincie Utrecht (zie met name het 'Werkdocument Strategie Utrecht 2040') feitelijk al van een integrale benadering sprake is³⁰. Bovendien past een dergelijke 'Omgevingsvisie' ook beter bij de (integrale) 'Omgevingswet' zoals deze door de regering inmiddels in het vooruitzicht is gesteld, zij het dat de regering inmiddels zoals bekend demissionair is geworden.

2. Inhoudelijke aspecten

Bij de behandeling van de diverse inhoudelijke aspecten zal de ontwerp-PRS/PRV worden gevolgd. Daarbij zal eerst worden ingegaan op algehele visie (inclusief Visiekaart) en ook de sturing die de provincie daarbij voorstaat, alvorens aan de hand van de gegeven pijlers de bijbehorende 'Provinciale belangen' aan de orde worden gesteld. Voor zover aan de orde zal daarbij tevens worden gerefereerd aan de Plan-MER die t.b.v. PRS/PRV is opgesteld.

2.1 Voorgenomen ontwikkeling tot 2028

In dit hoofdstuk worden de hoofdlijnen voor het toekomstige beleid van de provincie uiteengezet, waarbij nu tevens, althans t.o.v. het Voorontwerp, ook expliciet wordt gerefereerd aan de doelen zoals deze in de Agenda2040 zijn verwoord. Bij die Agenda2040 staat als missie een duurzame ontwikkeling van de provincie Utrecht centraal, waarbij de duurzaamheidsmetingen (Telos, 2008, 2010) als een belangrijke input kunnen worden gezien. In die langetermijnvisie staat een zestal strategische doelen centraal³¹, zoals een verdere ontwikkeling van haar innovatieve kenniseconomie, evenals het in 2040 klimaatneutraal zijn van de provincie. Daarnaast is het streven om de kwaliteit van zowel de natuur als het landschap te verbeteren.

Hoofdlijnen voorgenomen ontwikkeling tot 2028

Vanuit de algehele doelstelling om het evenwicht te behouden tussen Planet (Milieu), People (mens) en Prosperity (markt) worden in de PRS de in de Agenda2040 gegeven strategische doelen vertaald in een 5-tal (ruimtelijke) hoofdlijnen, die dan (wederom) nader wordt geconcretiseerd in een tweetal prioritaire keuzes, te weten inzetten op binnenstedelijke ontwikkeling én het versterken van de kwaliteit van het landelijke gebied. Beide keuzes die de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op zich uit het hart zijn gegrepen.

²⁸ Vergelijk in deze o.a. ook 'Uitwerkingsregels', zoals deze in het Streekplan 2005-2015 voor het Agenda 2010-programma Hart van de Heuvelrug waren opgenomen.

²⁹ Zie in deze o.a. ook de 'Omgevingsvisie Overijssel (Provincie Overijssel, 2009)'.

³⁰ Weliswaar wordt in de voorliggende PRS wel bij bepaalde thema's, zoals die voor 'Een duurzame leefomgeving', de relatie met de zogenaamde 'milieukwaliteitsprofielen' gelegd, maar daarvan heeft uiteindelijk geen nadere verankering in de PRV plaatsgevonden, hetgeen toch voor de hand ligt als men ook echt een kwaliteitsimpuls wil realiseren.

³¹ In de PRS wordt van het zestal doelen uit de Agenda2040 er een vijftal benoemd (zie ook PRS, pag. 8), aangezien het streven naar een 'provincie waarin ruimte is voor goed wonen, werken en natuur' als geheel doel (van de PRS) wordt aangemerkt.

Teneinde de gegeven hoofdlijnen en het tweetal prioritaire keuzen nader in ruimtelijke zin te kunnen concretiseren, worden een drietal 'pijlers' onderscheiden, te weten: 'Een duurzame leefomgeving', 'Vitale dorpen en steden' en een 'Landelijk gebied met kwaliteit'. Na een korte uiteenzetting van de doelen van het drietal onderscheiden pijlers, wordt uiteindelijk een (globale) Visiekaart (inclusief bijbehorende 'koersen') gepresenteerd.

Visiekaart

Op de Visiekaart wordt behalve de (potentiële) 'grootstedelijke vestigingsmilieus', evenals de 'koersen' voor de onderscheiden geografische regio's, met name ook de relaties met provinciegrens overschrijdende regio's aangegeven, althans voor zover dat de (potentiële) economische relaties betreft met regio's waar (eveneens) zogenaamde 'topsectoren' floreren. Daarbij gaat het dan o.a. om de Regio FoodValley met de WUR als kloppend hart.

Zoals ook in het Voorontwerp feitelijk al aangegeven (zie ook de Voorontwerp-PRS, Hoofdstuk 6.7: 'Gebiedsgerichte uitwerking per koers'), heeft men met name de 'koersen' voor het landelijk gebied thans nader gebiedsgericht uitgewerkt. Wel heeft men daarbij tegelijkertijd op de Visiekaart (en ook in de tekst) de koersen zoals deze eerst voor de (duidelijk) onderscheiden deelgebieden waren opgenomen, te weten: 'Open agrarisch cultuurlandschap', 'Halfopen agrarische cultuurgebieden', 'Halfopen agrarische cultuurgebieden met landgoederenaccent', 'Aaneengesloten natuur en recreatie', 'Halfopen landschap en Rivierengebied' en (rondom de stadsgewesten) de 'Geledingszones', nu vervangen door (globaal aangeduide) geografische gebieden, te weten: 'Westelijk Veenweidegebied en Eemland', 'Heuvelrug en Vinkeveense Plassen', 'Kromme Rijngebied', 'Langbroek en ooststrand Noorderpark', 'De Vallei', 'Nederrijn en Lek', evenals de globaal aangegeven 'Geledingszones'.

Alhoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het bijzonder waardeert dat in de PRS een integrale Visiekaart is opgenomen, mist zij daarin toch voor het landelijke gebied, zeker ten opzichte van de integrale Plankaart uit het 'Streekplan 2005-2015' met de daarop aangeduide zogenaamde gebiedscategorieën Landelijk gebied, maar (eigenlijk) ook ten opzichte van de daartoe in de Voorontwerp-PRS opgenomen Visiekaart, heldere 'koersen' die niet alleen aangeven welke (kern)kwaliteiten in een bepaalde gebied nu echt centraal staan, maar ook welke activiteiten gezien aanwezige/beoogde kwaliteiten al dan niet aanvaardbaar moeten worden geacht. Dat komt overigens niet alleen doordat de aanwezige/beoogde kwaliteiten toch vrij globaal zijn beschreven, maar ook doordat de aangegeven koersen nu t.o.v. het Voorontwerp, niet in de laatste plaats door hun wijze van aanduiding (dus naamgeving), eerder geografisch lijken te zijn georiënteerd dan dat daarbij nog een duidelijke landschappelijke (en dus inhoudelijke) koers centraal staat. Bovendien zijn op de Visiekaart uiteindelijk wel de relaties op het economische vlak aangegeven, maar niet de provinciegrensoverschrijdende ecologische relaties, die echter wel degelijk voor het evenwichtig functioneren van het binnen de provincie Utrecht voorkomende 'natuurnetwerk' van belang moeten worden geacht.

Het gegeven dat de 'koersen' zich in eerste instantie toch vooral lijken te richten op de landschappelijke kwaliteiten (sec), die ook nog eens zeer globaal worden beschreven, evenals dat de voor het landelijk gebied toch ook van (groot) belang zijnde ecologische kwaliteiten toch in veel mindere mate aan de orde worden gesteld, maakt o.i. dat door de gekozen nieuwe systematiek er uiteindelijk toch allerlei ongewenste ontwikkelingen in het landelijke gebied kunnen optreden³².

Zoals bekend werd zowel in het Streekplan 1994-2004, als die voor de periode 2005-2015 voor met name ontwikkelingen landelijk gebied, de zogenaamde gebiedscategorieën

³² Zo was bijvoorbeeld in het Voorontwerp nog voor de Utrechtse Heuvelrug de koers: 'Aangesloten natuur en recreatie' opgenomen, dus het 'verder versterken van de robuuste eenheid van de Heuvelrug, ter versterking van zowel de natuurwaarden als het recreatieve gebruik', maar in de 'koers' zoals deze nu in het ontwerp is opgenomen komt het doel van het versterken van de robuuste eenheid voor zowel natuur als recreatie feitelijk niet meer terug, maar heeft men het alleen nog over het zoeken van een juist balans tussen natuur en recreatie.

'Landelijk Gebied 1 t/m 5/4' aangehouden, mede afhankelijk van de dynamiek van de daarbij onderscheiden zones³³. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. was met name over de introductie van die Gebiedscategorieën altijd bijzonder te spreken, aangezien o.i. daarmee ook voor de ontwikkelingen in het landelijk gebied wel degelijk een goede sturing mogelijk was. Voor zover zij dat uit de 'Reactienota' heeft begrepen wil de provincie aan de gegeven gebiedscategorieën evenwel niet langer vasthouden, aangezien deze enerzijds te globaal van aard zouden zijn en anderzijds niet 'Wro-proof' zouden zijn, in die zin dat juist door mogelijkheden die (verplichte) digitalisering (van de PRS/PRV) biedt nu veel beter op basis 'overlay' van de in de PRS opgenomen themakaarten zou kunnen worden aangegeven welke kwaliteiten al dan niet ergens relevant moeten worden geacht.

Teneinde kennelijk toch een bepaalde sturing aan ontwikkelingen in het landelijke gebied te kunnen geven, waren er op de 'Visiekaart' zoals deze in het Voorontwerp was opgenomen nog voor een aantal duidelijk onderscheiden gebieden/zones eenduidige 'koersen' opgenomen, zoals de koers: 'Aaneengesloten natuur en recreatie' voor de Utrechtse Heuvelrug. Nu lijken evenwel ook die koersen met de in de Ontwerp-PRS opgenomen Visiekaart (geheel) op de achtergrond te zijn geraakt en worden feitelijk nu alleen nog zeer globaal een aantal geografische regio's onderscheiden, waarvoor dan weliswaar een korte karakteristiek wordt gegeven en ook een bepaalde koers/opgave, maar ook deze is wederom zo globaal van aard dat o.i. daarmee nauwelijks sturing mogelijk is. Juist gezien het globale karakter van de betreffende Visiekaart, als ook het ontbreken van duidelijke, eenduidige koersen, gaat van de nu opgenomen Visiekaart o.i. dan ook nauwelijks nog enige toetsende/sturende werking uit, terwijl dat o.i. nu juist wel van belang moeten worden geacht, juist ook als integraal (toetsings)kader om keuzen te kunnen maken aan welke (van de aanwezige) kwaliteiten in een bepaald gebied uiteindelijk prioriteit wordt gegeven³⁴.

Nu is het op zich juist dat ook door digitale 'overlay' van kaarten uit PRS het mogelijk is een beeld te krijgen van de kwaliteiten die in een bepaald gebied relevant moeten worden geacht, maar zoals ook hiervoor al aangegeven heb je daardoor dan nog geen integraal toetsingskader, die ook duidelijk maakt hoe bepaalde kwaliteiten zich tot elkaar verhouden en aan welke kwaliteiten bij te maken keuzen dan prioriteit wordt gegeven. In die zin acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het van groot belang, mede vanuit de verantwoordelijkheid van de provincie voor kwaliteiten van met name het landelijke gebied, dat er alsnog een integrale 'Kwaliteitskaart' aan de PRS wordt toegevoegd, die ook direct duidelijk maakt waar welke kwaliteiten centraal staan. In die zin kan bijvoorbeeld worden verwezen naar de 'Kwaliteitskaart' uit de Structuurvisie van de provincie Zuid-Holland³⁵. Aan die Kwaliteitskaart zouden per onderscheiden deelgebied dan ook meteen zogenaamde (integrale) 'Gebiedsprofielen'³⁶ kunnen worden toegevoegd, analoog aan 'milieukwaliteitsprofielen'³⁷, maar dan breder. Uiteraard dienen dan bij het opstellen van een dergelijke 'Kwaliteitskaart' en ook van de 'Gebiedsprofielen' dan de zogenaamde 'Landschapskaternen'/'Kwaliteitsgidsen Utrechtse Landschappen (Provincie Utrecht, 2011)' als een belangrijke input te worden beschouwd, aangezien daarin o.i. niet alleen een uitstekend beeld wordt gegeven van de opbouw en kwaliteiten van de Utrechtse landschappen, maar ook van de (mogelijke) kansen tot kwaliteitsverbetering.

³³ Alhoewel de gegeven gebiedscategorieën 'Landelijk gebied' dan met name functioneel waren georiënteerd, konden deze o.i. zeker niet los worden gezien van de binnen een bepaalde zone ter plaatse aanwezige kernkwaliteiten van landschap en natuur.

³⁴ Het zal overigens duidelijk zijn dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er een voorstander van is, dat bij het ontwikkelen van een (integrale) visie voor een bepaald gebied zo zorgvuldig mogelijk met alle kwaliteiten rekening wordt gehouden, zij het dat het soms toch noodzakelijk is, bepaalde keuzen te maken, juist ook om bepaalde kwaliteiten, zoals aanwezige natuurkwaliteiten adequaat te kunnen beschermen.

³⁵ Daarbij gaat het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan met name om de oorspronkelijke versie, die o.i. beter de beoogde kwaliteiten aangeeft dan de geactualiseerde versie zoals deze recent is verschenen.

³⁶ De 'Gebiedsprofielen' kunnen als een nadere gebiedsgerichte uitwerking van de 'koersen' worden gezien.

³⁷ Zie voor opzet 'Milieukwaliteitsprofielen' met name ook de 'Leidraad Water en Milieu in ruimtelijke plannen (Provincie Utrecht, 2006)'.

Voor zover de provincie uiteindelijk toch (alleen) zou blijven vasthouden aan de gegeven Visiekaart, dan zouden behalve de (economische) relaties met de andere regio's, o.i. in ieder geval op de kaart ook de grensoverschrijdende ecologische relaties, zoals die van het 'Valleilint' en ook de 'Natte as'/Groene ruggengraat' moeten worden opgenomen, aangezien deze o.i. wezenlijk zijn voor zowel het landelijke als provinciale natuurnetwerk.

Verder lijkt het goed dat op deze kaart alsnog de zogenaamde 'Rijksbufferzone' tussen Utrecht en Hilversum wordt aangegeven, ook om uiteindelijk te voorkomen dat in deze zone verdere verstedelijking plaatsvindt.

Daarnaast zouden in ieder geval de Vinkeveense plassen sowieso niet binnen dezelfde categorie moeten worden ondergebracht als de Utrechtse Heuvelrug, aangezien het hierbij toch om in landschappelijk en zeker ook ecologisch opzicht totaal verschillende gebieden gaat met een totaal andere ontwikkelingsgeschiedenis. Het feit dat in beide gebieden (aan randen) verblijfsrecreatie voorkomt kan o.i. geen reden zijn die gebieden dan maar binnen dezelfde categorie te laten vallen.

Ook zou in ieder geval binnen aangegeven 'Geledingszones' een duidelijk onderscheid moeten worden gemaakt tussen kwaliteiten zoals deze binnen bepaalde gebieden relevant moeten worden geacht³⁸. Zo is juist het gebied tussen Zeist en Bunnik indertijd alsnog 'opgewaarderd' van Gebiedscategorie LG 1 (Stedelijk uitloopgebied) naar LG 3 (Verwevenheid van functies) juist ook om te voorkomen dat daar gezien aanwezige landschappelijke en ecologische kwaliteiten allerlei ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen zouden plaatsvinden.

Koersen

Zoals uit voorstaande kan worden afgeleid is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, dat de voor een bepaald gebied nagestreefde 'koersen' helder, eenduidig en vooral ook aansprekend moeten zijn, zodat voor eenieder ook duidelijk is welke (kern)kwaliteiten de provincie daar nastreeft, evenals de instrumenten die zij daartoe wil inzetten. Daarbij zou o.i. ook nadrukkelijk gebruik moeten worden gemaakt van bestaande Gebiedsvisies, aangezien zij vaak samen met de streek/regio zijn opgesteld en daardoor veelal op draagvlak kunnen rekenen.

Voorts zouden naast de landschappelijke kwaliteiten in de gegeven 'koersen' ook de voor een bepaald gebied beoogde ecologische kwaliteiten veel sterker tot uitdrukking moeten komen. Daarbij kan dan worden gedacht aan laagdynamische zelfregulerende natuur voor de Utrechtse Heuvelrug, hoogdynamische zelfregulerende natuur voor de uiterwaarden Rivierengebied, natte -/moerasnatuur voor laag gelegen open landschappen in het Groene Hart, natuur met het accent op 'behoud' en 'verbinden' in het half-openlandschap Gelderse Vallei en het Landbroekerweteringgebied, evenals in het stroomruggengebied van de Vecht, Kromme Rijn en Leidsche Rijn en Hollandse IJssel (vergelijk ook scenario's in: 'Bouwstenen voor een landschapsecologische visie t.b.v. het Streekverband Zuidoost Utrecht (STL, 1995)').

Niet op de laatste plaats zouden de gegeven 'koersen' natuurlijk niet alleen in de PRS moeten worden aangegeven, maar ook als zodanig op een zorgvuldige wijze moeten worden verankerd in de PRV (vergelijk ook de wijze waarop thans de binnen bepaalde gebiedscategorieën Landelijk gebied al dan niet toegestane activiteiten zijn verankerd in de thans vigerende PRV)³⁹. Ook al omdat de gegeven 'koersen' niet nader zijn verankerd in de PRV, maar ook omdat de betreffende koersen nu feitelijk zeer globaal zijn omschreven, blijft het o.i. vooralsnog onduidelijk welke kaders/toetsingscriteria dan uiteindelijk voor de daadwerkelijk toetsing dienen te worden gebruikt. In die zin zou dus tevens moeten worden aangegeven welke activiteiten binnen de voor een bepaald gebied/zone uitgestippelde koers al dan niet aanvaardbaar moeten worden geacht.

³⁸ Frappant is overigens dat terwijl in de PRS en ook de Visiekaart nog op verschillende plekken wordt gesproken van 'Geledingszones' deze in de PRV in een keer als 'Recreatiezone' worden aangeduid, wat aan deze gebieden in een keer een totaal ander en o.i. verkeerd accent geeft, ook gezien de integrale opgaven, dus niet alleen die voor recreatie, maar zeker ook wat betreft de landschappelijke en ecologische kwaliteiten, die hier voorliggen.

³⁹ Uiteraard maakt de Visiekaart met de daarop aangegeven 'koersen' landelijk gebied deel uit van de PRS en ook de PRV (zie ook de PRV, art. 1), maar voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat heeft kunnen nagaan zijn de koersen zelf niet expliciet in de PRV verankerd.

Voorbeelduitwerking 'Koersen':(Grootstedelijke) vestigingsmilieu

Koers: Wonen en werken versterken op basis 'Duurzame Verstedelijkingsladder' en 'Ladder van Verdaas'⁴⁰

Visie: 'NV Utrecht (Bestuurlijk overleg Noordvleugel Utrecht, 2008)⁴¹

Beleidsstrategieën: Herstructureren/Transformeren (met behoud van bestaande kwaliteiten, zoals groene dooradering); Verduurzamen (woonwijken, werklocaties) d.m.v. Co-creatie en innovatie⁴²

Instrumenten: Verevening (zie ook Grex-wet)

Geledingszone

Koers: Geledingszones stadsgewest

Visie: 'Randstadgroenstructuur (RPD, 1985)'; 'LOP Kromme Rijngebied + (Bronns en partners, 2009)'; 'Tuinen van Utrecht (SUL, 2010)'

Beleidsstrategieën: Verbinden (natuur en (extensieve) recreatie, stad en platteland); Verweven (natuur en (stads)landbouw)

Instrumenten: Verevening

Gebied Utrechtse Heuvelrug

Koers: Aaneengesloten robuuste vitale (laagdynamische) natuur⁴³ en extensieve recreatie
Kernkwaliteiten (zie ook: kernkwaliteiten Landschap Utrechtse Heuvelrug; Kwaliteitsgids Utrechtse Heuvelrug): Robuuste eenheid, Reliëfbeleving en Extreme historische gelaagdheid

Visie(s): 'Gebiedsvisie Heel de Heuvelrug - Ontdek het Palet (Programmabureau Heel de Heuvelrug, 2009)'; 'LOP Kromme Rijngebied + (Bronns & Partners, 2009)'; 'Heel de Heuvelrug (Utrechts Landschap, 1999)'

Beleidsstrategieën: Verbinden (natuur⁴⁴ en (extensieve) recreatie); Extensiveren (landbouw (vanwege milieubelasting) en verblijfsrecreatie⁴⁵)

Instrumenten: EHS-Saldobenadering (natuur)⁴⁶; Salderen (verblijfsrecreatie)⁴⁷; (Streek)fondsen⁴⁸

Bijzondere gebieden (met specifieke benadering): Stichtse Lustwarande⁴⁹

Kromme Rijngebied

Koers: Halfopen landschap

⁴⁰ Zie voor uitwerking 'Ladder van Verdaas' voor het stadsgewest Utrecht ook de: 'Kracht van Utrecht 2.0 (NMU & Vrienden van Amelisweerd, 2011).

⁴¹ Overigens kan de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich niet in alle daarin aangegeven ruimtelijke ontwikkelingen vinden, met name niet wat betreft de nieuwe bouwlocaties.

⁴² Zie met name ook: 'Utrecht roadmap to a third industrial revolution (OJR, 2010)'; Klimaat en Energie in Stad en Land Utrecht (NMU, 2011); DO-Ladder (Provincie Utrecht, 2008).

⁴³ Zie voor een beschrijving van vitale natuur ook de 'Natuurverkenning 2010 - 2040 (PBL, 2012)'.
⁴⁴ Zie ook: Ontsnippering van de Heuvelrug (Ecologisch adviesbureau Van den Bijtel, 2004);

Heidenotitie (Provincie Utrecht, 2004); Natuurvisie zuidelijk deel Heuvelrug (Stichting Milieuzorg Zeist e.o., 2002)'.
⁴⁵ De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is van mening dat verblijfsrecreatie niet in de centrale delen Heuvelrug thuishoort (zie overigens ook het 'BIP NP Utrechtse Heuvelrug (Buro Hemmen, 2003)', maar naar de aangrenzende randgebieden en dan in het bijzonder de Gelderse Vallei zou moeten worden verplaatst (zie in deze overigens ook: 'LOP Kromme Rijngebied + (Bronns en Partners, 2009)', evenals 'LOP Gelderse Vallei (Bronns & Partners, 2005)').

⁴⁶ Zie o.a. Agenda 2010-programma: 'Hart van de Heuvelrug', zij het dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening is dat de Saldobenadering alleen in heel specifieke gevallen, waarbij echt een kwaliteitsverbetering voorop staat zou moeten worden toegepast.
⁴⁷ Zie o.a. ook de publicatie: 'Natuurlijk verblijfsrecreatie Utrechtse Heuvelrug (NMU/RECRON, 2011)'.
⁴⁸ Zie overigens over toegevoegde economische waarde Utrechts Heuvelrug het rapport: 'Het geld groeit op onze Heuvelrug (Bade, T., 2005)'.
⁴⁹ Zie ook: 'Visie voor de Stichtse Lustwarande (Provincie Utrecht, 2005)'.

Kernkwaliteiten (zie ook kernkwaliteiten Landschap Rivierengebied; Kwaliteitsgids Rivierengebied): Stroomdallandschap met een zo natuurlijk mogelijk stromende Kromme Rijn⁵⁰ en verspreid liggende kernen
 Visie(s): 'De kracht en pracht van het Kromme Rijngebied (Stuurgroep Kromme Rijn, 2007)'; 'LOP Kromme Rijngebied +'; 'Beeldkwaliteitsplan Kromme Rijngebied + (Brons & partners (2009))'; 'Inrichtingsbeeld Kromme Rijn (HDSR, 2010)'
 Beleidsstrategieën: Verweven (natuur, landbouw en recreatie); Verbreden (landbouw, o.a. streek(eigen) producten); Verduurzamen (landbouw en in het bijzonder fruitteelt)⁵¹
 Instrumenten: Groen-blauwe dooradering (GBDA) in het kader van o.a. Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)); Kader Richtlijn Water (KRW); Leader +; (Streek)fondsen; Streekhuis
 Specifieke gebieden: Langbroekerweteringgebied⁵²

Rivierengebied

Koers: Aaneengesloten robuuste vitale (hoogdynamische) natuur⁵³ en extensieve recreatie
 Kernkwaliteiten (zie ook kernkwaliteiten Landschap Rivierengebied; Kwaliteitsgids Rivierengebied): Samenhangend stelsel van rivier-uiteerwaard-oeverwal-kom
 Visie: 'Ruimte voor de Rivier (PKB, 2006)'; 'Handreiking ruimtelijke kwaliteit Rijn voor de Rijn (Min. V&W, et al., 2009)'
 Beleidsstrategieën: Verbinden (natuur en (extensieve) recreatie)
 Instrumenten: Verevening (winst winning grondstoffen t.b.v. natuurontwikkeling); KRW⁵⁴; Deltaprogramma

Gelderse Vallei

Koers: Halfopen agrarisch cultuurlandschap met (natuurlijk) stromende beken en verspreid gelegen landgoederen
 Kernkwaliteiten (zie ook kernkwaliteiten Landschap Gelderse Vallei; Kwaliteitsgids Gelderse Vallei): Rijk gevarieerde kleinschaligheid én stelsel van beken, griften en kanalen
 Visie: 'Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost (Provincie Utrecht et al., 2005)'; 'LOP Gelderse Vallei (Brons & Partners, 2005)'
 Beleidsstrategieën: Verbinden (Valleilint)⁵⁵; Verweven (natuur⁵⁶, landbouw en recreatie); Verduurzamen (landbouw en dan in het bijzonder de intensieve landbouw)⁵⁷
 Instrumenten: Groen-blauwe dooradering (GBDA) in het kader van o.a. Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)); Rood voor Groen, in het bijzonder 'Nieuwe landgoederen'; Synergie met KRW-maatregelen⁵⁸
 Bijzondere gebieden: Grebbelinie⁵⁹

Eemland:

Koers: Open agrarisch gebied met hoge natuurpotenties (o.a. weidevogels)
 Kernkwaliteiten (zie ook kernkwaliteiten Landschap Eemland en Kwaliteitsgids Eemland): Extreme openheid en slagenverkaveling
 Visie: 'LOP Eemland (Brons&Partners, 2008)'

⁵⁰ Zie ook 'Waterbeheerplan HDSR - Water Voorop (HDSR, 2010)', Deelprogramma 'Kromme Rijn natuurlijk'.

⁵¹ Zie overigens ook: 'Klimaat en energie in het Kromme Rijngebied - Plan van Aanpak (NMU, 2010)'.

⁵² Zie ook: 'De Toekomst Verzekerd - Plan van Aanpak Langbroekerwetering (Stuurgroep Langbroekerweteringgebied, 1999).

⁵³ Zie voor het succes van het project Ruimte voor de Rivier ook de website en publicaties: 'Rijn in beeld'.

⁵⁴ De maatregelen in kader KRW zijn nader uitgewerkt in het 'Stroomgebiedbeheerplan Rijndelta', waarvan voor Utrecht met name de beheerplannen voor Rijn-Midden en Rijn-West relevant moeten worden geacht (zie overigens ook: 'Provinciaal Waterplan 2010 2015 - Richting Robuust (Provincie Utrecht, 2010), Deelplan KRW').

⁵⁵ Zie ook: 'Reconstructieplan GUVU (Provincie Utrecht, et al, 2005)', 'Themakaart Natuur'.

⁵⁶ Met name de in het gebied aanwezige (natuurlijke) beken bieden enorme kansen om zowel natuurkwaliteiten, als ook recreatieve kwaliteiten aanzienlijk te verbeteren.

⁵⁷ Zie overigens ook: 'Actieplan Energie en Klimaat 2012 - 2015 (Projectbureau SVGV, et al, 2012)'.

⁵⁸ Zie ook: 'Waterbeheerplan Vallei en Eem 2010-2015 (Waterschap Vallei en Eem, 2010).

⁵⁹ Zie ook de gebiedsvisie: 'De Grebbelinie boven water Stuurgroep Grebbelinie, 2006'.

Beleidsstrategieën: Behouden; Verbinden (natuur langs de Eem)
 Instrumenten: Groen-blauwe dooradering (GBDA) in het kader van o.a. Gemeenschappelijk
 landbouwbeleid (GLB)), (Streek)fondsen; Landschapsfonds
 Bijzondere gebieden: Grebbelinie; Kustplaatsjes Zuiderzee

Groene Hart

Koers: Open agrarische cultuurgebieden met hoge natuurpotenties (o.a. weidevogels) en
 natuurwaarden

Kernkwaliteiten: (zie ook kernkwaliteiten Landschap Groene Hart; Kwaliteitsgids Groene
 Hart): Open agrarisch cultuurlandschap

Visie: 'Voorloper Groene Hart (Gedeputeerde Staten Utrecht, Noord- en Zuid-Holland,
 2008)'; 'Manifest Groene Hart (Kwaliteitsteam Groen Hart, 2012)'

Beleidsstrategieën: Verbinden (Groene ruggengraat)⁶⁰; Verweven (natuur, grondgebonden
 landbouw en (extensieve) recreatie); Verbreden (landbouw, o.a. streek(eigen)
 producten), Verduurzamen grondgebruik (behoud veen door vernatting)⁶¹

Instrumenten: Groen-blauwe dooradering (GBDA) in het kader van o.a. Gemeenschappelijk
 landbouwbeleid (GLB))⁶²; KRW: (Streek)fondsen; Landschapsfonds

Bijzondere gebieden: Plassengebied Vechtplassen (Natura 2000); Vechtstreek⁶³; Oude en
 Nieuwe Hollandse Waterlinie⁶⁴; Stelling van Amsterdam

2.2 Sturing

Zoals ook in de PRS. hoofdstuk 3: 'Sturing' aangegeven, staat de provincie voor een aantal
 complexe vraagstukken. Gesteld wordt in de PRS dat de provincie daarbij van de
 sturingsfilosofie uitgaat 'decentraal wat kan, centraal wat moet', waarbij het bereiken van de
 doelen voorop staat. Bezien we evenwel rollen die de provincie zich bij het oplossen van die
 complexe vraagstukken toedicht, dan blijkt dat zij zich daarbij eerder richt op stimuleren en
 (eventueel) reguleren dan ook daadwerkelijk participeren (zie ook het overzicht in de
 Ontwerp-PRS op pag. 20 en dan in het bijzonder onder het kopje 'Rol provincie').

Juist ook gezien de complexiteit van bepaalde voorliggende (ruimtelijke) vraagstukken, zoals
 o.a. die met betrekking tot het klimaatneutraal maken van de provincie, als ook die met
 betrekking tot het voltooiën van de EHS, maar ook van de zogenaamde 'Rods-gebieden'
 binnen de beide stadsgewesten Utrecht en Amersfoort, is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o.
 evenwel van mening, dat juist daar van de provincie een sterke regierol dient te worden
 verwacht.

Zo acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het o.a. van groot belang dat de provincie de regie
 neemt om de provincie voor 2040 klimaatneutraal te maken (zie hiertoe ook de gegeven
 doelstelling in het 'Strategiedocument Agenda2040'). Daarbij gaat het dan niet alleen om het
 aanwijzen van mogelijke locaties voor windmolens, maar bijvoorbeeld ook om het aanwijzen
 van waterbergingsgebieden, evenals te waarborgen dat op dit gebied wezenlijke stappen
 worden gezet om de aangegeven doelstellingen te kunnen halen (zie wat de regie op met
 name het gebied van windmolens betreft overigens ook aanbevelingen uit de 'Plan-Mer')⁶⁵.
 Veder zou het o.i. juist de provincie moeten zijn die binnen de gebieden van de EHS die
 thans binnen de 'Groene contour' zijn gebracht de regiefunctie vervult, net als de provincie
 dat binnen het Agenda 2010-programma 'Hart van de Heuvelrug' heeft gedaan. Juist binnen
 die zones zou zij de ontwikkelingen niet aan de gemeente/initiatiefnemers over moeten laten,
 maar duidelijk op basis van een 'Natuurvisie' aan moeten geven welke natuurdoel(typ)en
 daar centraal dienen te staan en hoe deze d.m.v. welke instrumenten gerealiseerd zouden

⁶⁰ Zie ook: 'Uitwerking ecologische doelen Groene Ruggengraat Venen-Vechtstreek (Provincie
 Utrecht, 2009)'.

⁶¹ Zie overigens ook: 'Landschapswaaier - Bouwstenen voor duurzame landbouw en natuur in het
 Groene Hart (Aequator, et al, 2007)'.

⁶² Zie o.a.: 'Natuur weer verbinden met de mens - Nieuwe kansen voor biodiversiteit in Zuid-Holland
 (Paul Opdam, 2011); 'Ondernemen met Landschapsdiensten (Alterra, 2011)'.

⁶³ Zie o.a.: 'De Vechtstreek - Het buiten van de Randstad (Provincie Utrecht, 2008)'

⁶⁴ Zie ook: 'Panorama Krayenhoff - Linieperspectief (Stuurgroep Nationaal Project NHW, 2004)'

⁶⁵ Uiteindelijk dient klimaatverandering op alle thema's een doorwerking te krijgen, willen wij in die zin
 draagkracht aarde niet overschrijden. Zo zullen we uiteindelijk van een op fossiele grondstoffen
 gebaseerde economie naar een biobased economie moeten overgaan.

kunnen worden. In het bijzonder zou dat o.i. dan moeten gelden voor de gebieden/structuren, die voor het natuurnetwerk van de provincie van wezenlijk belang moeten worden geacht, zoals o.a. het 'Valleilint' en 'Groene ruggengraat', waarbij uiteraard ook een goede afstemming met respectievelijk de provincie Gelderland én de provincies Noord- en Zuid-Holland noodzakelijk is⁶⁶.

Wat hiervoor m.b.t. tot regie EHS is gesteld, geldt eveneens voor de onderscheiden 'geledingszones/recreatiezones', evenals voor de zogenaamde 'kernrandzones'. Ook daarbij is o.i. een sterke regie van de provincie noodzakelijk, ook om te voorkomen dat aldaar alsnog allerlei ongewenste rode ontwikkelingen kunnen optreden. Daarbij kan met name m.b.t. de geledingszones/recreatiezones worden opgemerkt, dat deze ook veelal over meerdere gemeentegrenzen heen lopen, zodat daarbij dan sowieso een sterke regie noodzakelijk is.

Een dergelijke regie moet o.i. ook van belang worden geacht bij de aansturende rol die de provincie heeft bij de zogenaamde AVP-gebieden, die zoals bekend (vanwege efficiency-overwegingen) zullen worden teruggebracht van zeven naar twee programmabureaus.

Verder is duidelijk dat de provincie het aantal 'provinciale belangen' drastisch heeft teruggebracht van 75 naar 15 (zie voor het overzicht ook het schema in de Ontwerp-PRS op pag. 18). Alhoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich vanwege de overzichtelijkheid (en algehele regedruk) kan voorstellen dat het aantal 'provinciale belangen' is teruggebracht/geclusterd⁶⁷, kan zij thans nog niet geheel overzien wat hiervan de uiteindelijke consequenties zijn. In ieder geval betreurt zij het dat de provincie kennelijk voor bepaalde beleidsvelden geen directe verantwoordelijkheid meer lijkt te (willen) nemen, zoals de 'natuur buiten de EHS', maar bijvoorbeeld ook 'weidevogelkerngebieden' die nu (kennelijk) (om o.i. onduidelijke redenen) niet langer op kaart: 'Natuur' worden aangegeven.

Wat betreft haar toetsende/regulerende rol geeft de provincie dan in de PRS aan dat er (met de 'Nota Ruimte' en feitelijk ook met de nieuwe Wro) feitelijk een 'omslag' heeft plaatsgevonden van 'toelatingsplanologie' naar 'ontwikkelingsplanologie'. Nu is het op zich juist dat daar waar belangrijke opgaven liggen enige flexibiliteit noodzakelijk is om gegeven opgaven ook daadwerkelijk te kunnen realiseren. Kern daarbij dient o.i. evenwel ook daar altijd te zijn dat respectvol met aanwezige kwetsbare waarden, zoals die van natuur en landschap, dient te worden omgegaan, wat in het verleden o.i. lang niet altijd het geval is geweest, zoals o.a. bij het Agenda 2010-programma 'Hart van de Heuvelrug'⁶⁸.

Meer in het bijzonder zou men dus in ieder geval als provincie, voor zover bepaalde ontwikkelingen in een bepaalde gebied dan gewenst zijn, o.i. in ieder geval helder moeten aangeven waar dan welke ruimtelijke kwaliteiten dienen te worden gerealiseerd. Wat die ruimtelijke kwaliteiten betreft wordt daar in het schema in de Ontwerp-PRS op pag. 20 een algeheel overzicht gegeven, maar de daar gegeven (toetsings)criteria zijn (wederom) zo algemeen geformuleerd, dat zij vrijwel zonder uitzondering door 'partners' naar believen kunnen worden ingevuld. Juist ook gezien de daarmee in het geding zijnde 'provinciale belangen' is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan ook van mening, zoals ook hiervoor al nadrukkelijk bepleit, dan aan de PRS/PRV alsnog een (integrale) 'Kwaliteitskaart (inclusief bijbehorende gebiedsprofielen)' wordt toegevoegd, die ook (op aansprekende wijze) duidelijk maakt welke kwaliteiten in een bepaald gebied dan centraal (dienen te) staan.

⁶⁶ Ook al zijn de zogenaamde 'robuuste verbindingen' door het kabinet dan geschrapt, allerlei ecologische onderzoeken tonen aan dat juist ook gezien de klimaatverandering die verbindingen voor het overleven van tal van soorten wezenlijk moeten worden geacht.

⁶⁷ Zo zijn nu op eenzelfde 'provinciaal belang' wel meerdere 'objecten' van toepassing.

⁶⁸ Zo heeft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er in het verleden altijd voor gepleit in het kader van het programma 'Hart van Heuvelrug' eerst op basis van een zorgvuldige natuurinventarisatie en bijbehorende landschapsecologische analyses een integrale natuurvisie voor het Agenda 2010-programma 'Hart van de Heuvelrug' op te stellen, teneinde het instrument van het schaaqbordmodel ook daadwerkelijk zorgvuldig in te kunnen zetten. Maar uiteindelijk is het daar nooit van gekomen. Het gevolg is uiteindelijk dat weliswaar twee robuuste corridors in het centrale gedeelte van de Heuvelrug (zullen) worden gerealiseerd, waar de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. uiteraard blij mee is, maar de aanleg van deze corridors is nu o.i. onnodig vaak ten koste gegaan van bestaande (hoge) natuurwaarden elders.

2.3 Pijlers PRS

In de PRS zijn de ruimtelijke doelen zoals de provincie deze voor ogen staan nader uiteengezet op basis van een drietal pijlers, te weten: 'Een duurzame leefomgeving', 'Vitale dorpen en steden' én een 'Landelijk gebied met kwaliteit'. In die opbouw is duidelijk de zogenaamde lagenbenadering te herkennen, die de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. als een belangrijke basis ziet om binnen de provincie ook echt een duurzame ontwikkeling te kunnen waarborgen. Wel zou zij gaarne zien, zoals ook hiervoor al aangegeven, dat ook het thema natuur (en eigenlijk ook landschap) alsnog binnen de eerste laag, dus die van 'Een duurzame leefomgeving' wordt gebracht, aangezien die natuur o.i. als de belangrijkste voorwaarde voor het leven op aarde dient te worden gezien.

2.3.1 Een duurzame leefomgeving

Zoals uit het voorgaande duidelijk zal zijn, is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. bijzonder verheugd met de aandacht die in de PRS/PRV aan het behoud/ontwikkeling van een duurzame leefomgeving wordt gegeven. Centrale thema's zijn daarbij een duurzaam bodemgebruik en watersysteem, een klimaatbestendige en -neutrale provincie en het behoud (al dan niet door ontwikkeling) van aanwezige cultuurhistorische kwaliteiten.

Zoals ook hiervoor onder het kopje: 'Algemeen' al aangegeven is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de mening toegedaan, mede vanwege de kwetsbaarheid van waarden van natuur en landschap, die zij ook als drager van (economische) ontwikkelingen ziet, dat deze beide thema's/objecten ook binnen de pijler 'duurzame leefomgeving' aan de orde zouden moeten worden gesteld. Teneinde echter een al te grote verwarring te voorkomen zal de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. deze beide thema's/objecten daar aan de orde stellen waar dat in PRS gebeurt, namelijk onder de pijler: 'Landelijk gebied met kwaliteit'.

Bodem en watersysteem

In ieder geval is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. verheugd dat de provincie teneinde een duurzaam bodemgebruik te kunnen waarborgen in navolging van het rijk ook een 'Structuurvisie voor de ondergrond' wil gaan opstellen, dat o.a. om de gebruiksfuncties voor de ondergrond, zoals WKO, goed te kunnen reguleren. Het is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. onbekend of de uitkomsten van de proef van het RIVM al bekend zijn, maar in ieder geval zou in de betreffende Structuurvisie ook nadrukkelijk met risico's van met name 'open systemen' rekening moeten worden gehouden, zeker als het om kwetsbare locaties gaat, zoals op de Utrechtse Heuvelrug met zijn goed doorlatende zandgronden⁶⁹.

Wat betreft het beleid ten aanzien van bodemdaling blijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, dat het weliswaar positief is dat door de provincie nu voor veengebieden in het westelijke weidegebied een bodemkaart en ook grondwatertrappenkaart is opgesteld, die ook (mede) de basis vormt voor de nu in de PRS opgenomen kaart: 'Bodembeleid en bodemdaling', maar dat om een verdere bodemdaling te voorkomen toch ook echt een integrale gebiedsvisie noodzakelijk is, in het bijzonder voor het Groene Hart. In het verleden zijn daar dan weliswaar voor het Groene Hart al vele voorstellen toe gedaan (zie o.a. 'Voorloper Groene Hart (Provincie Utrecht, Noord- en Zuid-Holland, 2009)', 'Kwaliteitskaart Groene Hart'; 'Klimaatpark Groene Hart (Innovatienetwerk & Vista, 2010)', 'Manifest Groene Hart (Kwaliteitsteam Groen Hart, 2012)' en in zekere zin ook: 'Ecosysteemdiensten in de Westelijke veenweidegebieden (Alterra, 2012)'), maar kennelijk zijn partijen, en dan in het bijzonder de landbouw, hier (vaak) niet bereid naar een ook voor hen uiteindelijk duurzaam toekomstperspectief te kijken.

Wat betreft de bescherming van zowel drinkwaterwingebied als ook het infiltratiegebied van de Utrechtse Heuvelrug dienen gemeenten overeenkomstig de PRV, art. 2.3 regels in hun bestemmingsplan op te nemen. Functiewijzigingen mogen hier niet leiden tot een

⁶⁹ Zie ook het rapport: 'De mogelijke risico's van warmte- en koudeopslag voor de grondwaterkwaliteit (RIVM, 2011)'.

verslechtering van de kwaliteit van het grondwater, waartoe door de provincie de handreiking: 'Omgaan met functiewijzigingen beschermingszones drinkwaterwinning en infiltratiegebied Utrechtse Heuvelrug' zal worden opgesteld⁷⁰. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. gaat er daarbij vanuit dat nadrukkelijk ook met de eerder daartoe voor met name de Utrechtse Heuvelrug opgestelde 'Grondwatervisie Utrechtse Heuvelrug (Provincie Utrecht, 2002)' rekening zal worden gehouden.

Klimaat, gezondheid en veiligheid

De provincie heeft de ambitie om in 2040 klimaatneutraal te zijn (zie hiertoe met name het 'Strategiedocument: Utrecht 2040'), waardoor zij haar verantwoordelijkheid neemt om de klimaatverandering ten gevolge van de uitstoot van CO₂ (en andere stoffen) nog binnen een bepaalde bandbreedte te houden. Uiteraard is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. bijzonder verheugd met deze ambitie, die door RIFKIN et al. nader is uitgewerkt in het rapport: 'Utrecht roadmap to a third industrial revolution (OJR, 2010)'⁷¹.

Alhoewel aanvankelijk in de 'Kadernota Ruimte' nog sprake was van een ambitie van 20 % duurzame energie in 2020, wordt in de voorliggende PRS ineens evenwel van een veel lagere ambitie van 10% uitgegaan (zie ook: 'Ontwerp-PRS', pag. 27)⁷². Daarbij is het dan een belangrijke vraag of men, in het bijzonder de bevolking/burger, zich in voldoende mate realiseert wat het klimaatneutraal zijn in 2040 uiteindelijk betekent. Weliswaar is de uitstoot van broeikasgassen per hoofd van de bevolking dan sinds 2005 licht afgenomen, maar deze is nog steeds relatief zeer hoog (zie ook 'Monitor Duurzaam Nederland (CBS, 2011)'). Daar komt bij dat het energiegebruik per hoofd van de bevolking in Nederland feitelijk nog steeds stijgt, zodat we om de beoogde doelstellingen van klimaatneutraliteit in 2040 daadwerkelijk te kunnen halen op dit moment o.i. niet alleen maximaal zouden moeten inzetten op de productie van hernieuwbare energie/duurzame energiebronnen, maar daarnaast natuurlijk alles op alles moeten zetten om een sterke reductie/besparing van het gebruik van energie te bewerkstelligen (door innovatie, klimaatneutraal bouwen, etc.)⁷³. Voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is energiebezuiniging dan ook tevens in belangrijke mate het antwoord op de vraag hoe de trend van het almaar toenemende energiegebruik kan worden doorbroken. Of wachten we gewoon tot de energie uit olie door schaarste zo duur wordt, dat onze economie die is gebaseerd op goedkope olie en grondstoffen (denk aan o.a. de transportsector, de verlichting, de verwarming, het voedsel), uiteindelijk van zelf vastloopt? In dit verband is het goed het begrip 'Peak oil' te kennen, hetgeen duidelijk maakt hoe kwetsbaar onze samenleving wordt of al is geworden om zich vanuit dat gegeven te beraden over wat beleid maken en werken vanuit het begrip duurzaamheid echt zou kunnen en moeten inhouden⁷⁴.

Teneinde de betreffende doelstelling van klimaatneutraliteit te bereiken is dus een enorme inzet van alle partners noodzakelijk, zo is inmiddels duidelijk. Ruimtelijk relevant is daarbij dan natuurlijk de vraag waar binnen het provinciale beleid ruimte aan de productie voor duurzame energie kan worden geboden. Niet alleen bovengronds (denk met name aan windmolens, (co-)vergistinginstallaties), maar ook ondergronds (denk o.a. aan WKO).

⁷⁰ Overigens is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, zoals ook nadrukkelijk in haar zienswijze op het provinciale Waterplan: 'Richting Robuust' naar voren is gebracht, dat door (nieuwe) functies ook de ecohydrologische relaties zoals deze tussen de Heuvelrug en aangrenzende lager gelegen gebieden aanwezig zijn, niet mogen worden verstoord. Juist de kwel die vanuit Heuvelrug in die aangrenzende gebieden aan de oppervlakte treedt draagt er namelijk in belangrijke mate toe bij dat aldaar bijzondere aan kwel gebonden vegetaties kunnen voorkomen.

⁷¹ Vergelijk in deze overigens ook de 'Roadmap 2050 (ECF, 2010)', evenals het rapport: 'Getting into the right lane for 2050 (PBL, 2009)'.

⁷² Overigens zijn de Europese verplichtingen gericht op de 14 % hernieuwbare energie in 2020.

⁷³ Gelukkig wordt in het rapport: 'Utrecht roadmap to a third industrial revolution' ook veel aandacht aan 'energy efficiency' gegeven.

⁷⁴ Overigens is door de NMU het energievraagstuk voortvarend opgepakt en is voor de verschillende AVP-gebieden, zoals deze binnen de provincie Utrecht zijn te onderscheiden, een aantal gebiedsgerichte 'Plan van Aanpak(ken)' gepubliceerd. Daarnaast heeft zij in haar publicatie: 'Duurzaam opgewekt (NMU, 2011)' nadrukkelijk aangegeven hoe de provincie - naast besparing - in haar PRS/PRV met het opwekken van alle mogelijke bronnen van duurzame energie, zoals zonne-energie, windenergie, bio-energie en ook geothermie, rekening zou moeten houden.

Alhoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. in algemene zin de gegeven doelstelling om klimaatneutraal te worden in 2040 natuurlijk van harte onderschrijft is zij wel van mening dat bij de plaatsing van windmolens en bijvoorbeeld ook van (co-)vergistinginstallaties, zeer zorgvuldig dient te worden gekeken naar de ruimtelijke effecten daarvan. Zo kunnen windmolens een groot effect hebben op aanwezige landschappelijke kwaliteiten en ook op de natuur (denk o.a. aan (weide)vogelgebieden) en in die zin zouden deze o.i. dan ook niet geplaatst moeten worden binnen die gebieden die (vooral nog) als Nationaal Landschap zijn aangewezen en evenmin in de EHS en gebieden die belangrijk zijn voor (weide)vogels (zie overigens ook de PRV, art. 2.6)⁷⁵. Plekken die volgens ons wel geschikt moeten worden geacht zijn met name bepaalde lijnstructuren waar toch al sprake is van een bepaalde mate van verstoring, zoals bepaalde zones langs rijkswegen, uiteraard mede afhankelijk van de kwaliteiten van de aangrenzende gebieden, evenals langs het Amsterdam Rijnkanaal (ARK), maar bijvoorbeeld ook op bepaalde industriecomplexen, zoals bijvoorbeeld Lage Weide bij Utrecht. Teneinde daadwerkelijk te kunnen bepalen waar windmolens al dan niet aanvaardbaar zijn, ook gezien de enorme hoogte die zij heden ten dage kunnen hebben (tot 130 m!), lijkt een integrale analyse op basis van aanwezige kwetsbare waarden dan ook van groot belang⁷⁶.

Bezien we vanuit de gegeven randvoorwaarden de keuzen die uiteindelijk met betrekking tot windmolens in de Ontwerp-PRS worden gemaakt, dan kan de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich in de daarin nu aangegeven locaties vinden (zie ook kaart: 'Duurzame energie'). Wel is het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de vraag indien er uiteindelijk toch geen draagkracht binnen de betreffende gemeenten aanwezig is voor het plaatsen van windmolens, zoals thans voorwaardelijk in de PRS aangegeven (zie de PRS, Toelichting op pag. 27), of de provincie dan, ook gezien (landelijke) doelstelling, uiteindelijk toch niet de bereidheid zou moeten hebben zelf met een 'Inpassingsplan' te komen (zie in deze overigens ook de aanbevelingen zoals deze uit de PlanMER, pag. 27 naar voren komen).

Met betrekking tot het waarborgen van een gezonde en veilige leefomgeving wordt in de PRS feitelijk verwezen naar het instrument van de zogenaamde 'Milieukwaliteitsprofielen'. In de gegeven kwaliteitsprofielen, zijn dan mede afhankelijk van de daartoe onderscheiden gebiedstypen per thema zowel de basis- als ambitiekwaliteiten opgenomen. Juist ook om de voorliggende PRS/PRV alvast Omgevingswet-proof te maken wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan ook voorstellen de gegeven Milieukwaliteitsprofielen ook daadwerkelijk in de voorliggende PRS/PRV op te nemen, zo nodig in één van de (kwaliteits)bijlagen bij de PRV. Alleen zo kan o.i. in voldoende mate worden gewaarborgd, dat gemeenten én gebiedspartners op het gebied van milieu bij ruimtelijke ontwikkelingen ook daadwerkelijk van een hogere ambitie uitgaan⁷⁷.

Cultuurhistorische hoofdstructuur

Terecht wordt er in de voorliggende PRS/PRV bijzondere aandacht gegeven aan het binnen de provincie Utrecht aanwezige cultuurhistorische erfgoed..

Wat de cultuurhistorie betreft wordt daarbij aangesloten bij de eerder vastgestelde 'Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS)' (zie ook de publicatie: 'Niet van gisteren (Provincie Utrecht, 2002)'. Later is daarover nog de schitterende publicatie: 'Tastbare tijd - Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht (Provincie Utrecht, 2005)' verschenen.

Op de kaart: 'Cultuurhistorie' worden naast de binnen de provincie Utrecht talrijk aanwezige waardevolle 'Historische buitenplaatsenzones', ook het 'Militair erfgoed (inclusief Waterlinies)', evenals de vanuit cultuurhistorisch opzicht waardevolle 'Agrarische cultuurlandschappen' en het 'Archeologisch erfgoed (inclusief Limes)' aangegeven.

⁷⁵ Zie voor (weide)vogelgebieden die kwetsbaar zijn voor (weide)vogels met name ook 'De Nationale windmolenrisicokaart voor Vogels (SOVON, 2009)'.
⁷⁶ Zie in deze ook: 'Concept-Ruimtelijk perspectief Windenergie op land (VROM, 2010)'.

⁷⁷ Zie voor milieukwaliteitsprofielen het PMP 2009-2011, evenals de 'Leidraad water en milieu in ruimtelijke plannen', ook al zou deze dan worden vernieuwd.

Wel is het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. daarbij opgevallen dat men de CHS ten opzichte van de kaart die daartoe eerder in het Streekplan 2005-2015 was opgenomen, verder heeft ingeperkt, kennelijk mede op verzoek van bepaalde gemeenten. Zo worden nu bijvoorbeeld wat de 'Historische buitenplaatsenzone' betreft voor Zeist, feitelijk alleen nog beperkte zones langs bepaalde assen aangegeven, zoals die van Stichtse Lustwarande (N-225)⁷⁸ en de Wegh der Weegen (N-237)⁷⁹, maar niet langer de waardevolle structuren in het binnenstedelijke gebied, terwijl (ook) binnen die stedelijke gebieden o.i. wel degelijk werd voortgeborduurd op oudere, dus reeds aanwezige cultuurhistorische structuren. In die zin wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de provincie dan ook verzoeken gewoon de grenzen aan te houden zoals deze waren aangegeven op de bij het 'Streekplan 2005-2015' gevoegde kaart. Deze grenzen vonden feitelijk hun oorsprong in de beide hier boven al aangehaalde rapporten: 'Niet van Gisteren (Provincie Utrecht, 2002) en met name ook: 'Tastbare tijd (Provincie Utrecht, 2005)' gegeven analyses⁸⁰.

Met betrekking tot de aangegeven waardevolle 'Agrarische cultuurlandschappen' blijft het voorts voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch onduidelijk waarom niet langer de eerder wel als zodanig in de CHS opgenomen gebieden van Eemland/Eemland-Bunschoten-Oost en ook het gebied tussen Woudenberg en Veenendaal, dus dat van de 'Gelderse Vallei Centraal', op de gegeven kaart zijn opgenomen.

Meer in het bijzonder is het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. opgevallen, dat ook de specifiek voor de CHS in het 'Streekplan/Structuurvisie 2005-2015' gegeven 'strategieën', te weten: 'Veilig stellen', 'Eisen stellen' én 'Actief versterken', thans niet langer in de voorliggende PRS/PRV zijn verankerd, terwijl het daardoor juist mogelijk was om binnen de CHS, mede afhankelijk van de aanwezige cultuurhistorische kwaliteiten, (nog enigszins) adequaat te kunnen sturen (zie ook: 'PRV (Provincie Utrecht, 2009)', art. 3.1 t/m 3.4). Daarentegen lijkt men nu zondermeer voor alle onderscheiden waardevolle cultuurhistorische structuren, met uitzondering dan van het 'Archeologische erfgoed', in te zetten op 'behoud door ontwikkeling', waarbij men zelfs binnen de 'Historische buitenplaatsenzone' t.b.v. het creëren van economische kostendragers het toevoegen van kleinschalige stedelijk (gelieerde) functies, c.q. bebouwing wil toestaan (zie ook de PRV, de Toelichting op art. 2.8, lid 2, onder a). Weliswaar wordt dan in de toelichting op art. 2.8, lid 2 ook een aantal voor de betreffende cultuurhistorische structuur karakteristieke kwaliteitskenmerken aangegeven, maar o.i. blijft het toch onduidelijk hoe bij bepaalde ontwikkelingen dan specifiek met die waarden rekening zal worden gehouden. Alhoewel dan in de daartoe in de PRV opgenomen 'Bijlage Cultuurhistorie' wel voor de te onderscheiden zones/gebieden binnen de vier cultuurhistorische thema's een nadere beschrijving is opgenomen, zijn ook deze beschrijvingen toch vrij globaal en ontbreken o.i. ook daarin feitelijk (harde) kwaliteitseisen/toetsingscriteria, terwijl deze o.a. voor de SLW wel degelijk al beschikbaar zijn (zie o.a. de: 'Visie voor de Stichtse Lustwarande (Provincie Utrecht, 2005)')⁸¹. Daarnaast zou bijvoorbeeld bij eventuele ruimtelijke ontwikkelingen binnen 'Historische buitenplaatsenzone' behalve de gememoreerde kwaliteitseisen, ook nadrukkelijk als eis moeten worden gesteld dat voor een dergelijke ontwikkeling ook de economische noodzaak aangetoond wordt. Voor zover er dan nog geen specifieke kwaliteitseisen beschikbaar zijn, wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er in ieder geval voor pleiten, vooralsnog in de PRS/PRV aan de 'strategieën' vast te houden zoals deze in het 'Streekplan/Structuurvisie 2005-2015' voor de CHS waren verankerd.

2.3.2 Vitale dorpen en steden

⁷⁸ Zie voor cultuurhistorische beschrijving van buitenplaatsen met name ook: 'De Stichtse Lustwarande - Buiten in het Groen (Groningen, C. van, 1999)'.

⁷⁹ Zie voor uitvoerige cultuurhistorische beschrijving 'Wegh der Weegen' ook de (provinciale) website: www.weghderweegen.nl én ook het boek 'Wegh der Weegen (Abrahamse, J., 2010)'.

⁸⁰ Zie voor ontwikkelingsgeschiedenis Zeist met name ook de publicatie: 'Zeist door Tijd - Cultuurhistorische atlas (Volkers, K., 2011)'.

⁸¹ Niet onbelangrijk moet o.i. voorts worden geacht, dat veel buitenplaatsen gezien de aanwezige ecologische waarden deel uitmaken van de EHS, waarvoor het 'Nee, tenzij-beginsel' van toepassing moet worden geacht.

Binnen deze pijler zet de provincie in op vitale dorpen en steden, waarbij zij met haar beleid aansluit bij de zogenaamde 'duurzame verstedelijkingsladder' (zie ook de: 'Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Min. Infrastructuur en Milieu, 2012)'). Een belangrijk instrument is daarbij dat van de rode contouren.

Algehele beleidslijn verstedelijking

Bij de verstedelijk (wonen en werken) richt de provincie zich primair (d.w.z. voor wonen minimaal 2/3) op de ontwikkelingsmogelijkheden in het bestaande stedelijk gebied, hetgeen door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van harte wordt onderschreven. De provincie maakt daarbij als instrument gebruik van de rode contouren, waarmede - ook gezien de druk op het landelijk gebied binnen de Randstad - een belangrijke bijdrage wordt geleverd aan de kwaliteit van dat landelijk gebied. Daarnaast moeten de rode contouren met name ook van belang worden geacht om de ambitie op binnenstedelijk bouwen hoog te houden.

Voor zover er dan toch in de PRS zogenaamde uitleglocaties (ook wel als 'bollocaties' aangeduid) worden opgenomen, zullen deze langs de zogenaamde 'duurzame verstedelijkingsladder' worden gelegd (zie ook de PRV, de Toelichting op Art. 3.2, lid 2)⁸². Wel is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, dat de 'Duurzame Verstedelijkingsladder' (zo mogelijk) niet alleen in de Toelichting maar ook direct in de PRV, Art. 3.2, lid 2 zou moeten worden verankerd (zie in deze overigens ook de aanbevelingen uit de 'PlanMER, pag. 51').

Voor zover er dan binnenstedelijk wordt verdicht, is het dan natuurlijk wel van belang ook daarbij dan zorgvuldig met de aldaar aanwezige kwaliteiten, zoals de binnenstedelijke groenstructuur, rekening te houden. Zoals ook in de PlanMER aangegeven kun je best in binnenstedelijke gebieden verdichten, mits daarbij dan wel een hoge kwaliteit van zowel de gebouwen als hun omgeving wordt aangehouden. Een groene omgeving moet daarbij dan niet alleen voor planten en dieren van de stad belangrijk worden geacht, maar ook om een aangenaam verblijfsklimaat voor de mens te creëren, dat zeker ook met de verwachte klimaatverandering (denk o.a. aan 'hittestress')⁸³.

Wat de rode contouren betreft, lijkt het erop dat de provincie daarmee overeenkomstig de PRS/PRV nu veel flexibeler wenst om te gaan dan voorheen. Zo wil men deze nu zelfs om de vier jaar gaan herzien, waarbij dan zo nodig nieuwe 'bollocaties' zullen worden opgenomen. Daarnaast wil men ook aan kleinschalige rode ontwikkelingen buiten de rode contour ruimte bieden zonder een verdere procedure (ja, mits), zij het dat de gemeente dan wel dient te onderbouwen op welke wijze een dergelijke ontwikkeling bijdraagt aan verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van de zogenaamde kernrandzone (zie o.a. PRV, art. 4.8). Door de gegeven flexibilisering, zonder dat daar dan nog een herbegrenzing van de rode contour tegenover staat (vergelijk ook de zogenaamde 'touwtjesmethode' uit het Streekplan 2005-2015), zet o.i. de provincie de deur (wijd) open naar een verdere verrommeling van het landelijke gebied ook al wordt dan wel als eis gesteld dat de gemeente t.a.v. ontwikkelingen in de zogenaamde kernrandzone met een integrale (gebieds)visie dient te komen. Ook gezien de kwaliteiten van natuur en landschap die daarmee in het geding zijn, zeker daar waar kernen direct grenzen van waardevolle landschappen en/of de EHS, acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat een totaal ongewenste ontwikkeling. In die zin is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening dat wat betreft de rode contour dus gewoon aan de in de PRV (Provincie Utrecht, 2009) gegeven instrumenten zou moeten worden vastgehouden (zie ook de PRV (Provincie Utrecht, 2009), Hoofdstuk 4: Landelijk gebied, Artikel 4.1, lid 5).

Wonen

Als de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de voorliggende PRS goed leest, dan wil de provincie kennelijk nog steeds aan de veronderstelde hoge vraag naar nieuwe woningen tegemoet komen, zij het dat daar wel bepaalde randvoorwaarden aan zijn verbonden. Nederland staat evenwel aan de vooravond van andere tijden: de bevolkings-, mobiliteits- en

⁸² Naar verwachting zal de 'Duurzame Verstedelijkingsladder' (binnen niet al te lange tijd) in het 'Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)' worden opgenomen.

⁸³ Teneinde dat te waarborgen zou als norm minimaal 75 m² openbaar groen per wooneenheid moeten worden aangehouden (vergelijk overigens ook: 'Jantje Beton-norm').

werkgelegenheidsgroei die decennialang gemeengoed was, gaat afvlakken (zie ook de 'Nederland in 2040: Een land in regio's (PBL, 2011)'). Daardoor ontstaat er een grotere diversiteit aan regio's: regio's met groei, regio's met krimp, maar in toenemende mate ook regio's waar groei en krimp beide goed mogelijk zijn, zoals binnen de provincie Utrecht (zie in het bijzonder ook de publicatie 'Ruimtelijke Verkenningen op de kaart (PBL, 2011)'). Bovendien is er thans ook een economische crisis, waarvan het einde voorlopig nog niet in zicht is, die ook zo zijn uitwerking op de woningmarkt heeft. In die zin wordt door het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) dan ook met een tweetal scenario's gewerkt, te weten een 'Hoog scenario' dat is afgeleid van het Global economy-scenario (van de WLO) en een 'Laag scenario' dat is afgeleid van het Regional Communities-scenario⁸⁴. Duidelijk is in ieder geval dat er hoe dan ook, van welk scenario men ook uitgaat, er ook binnen de provincie Utrecht grote regionale verschillen zijn en er eigenlijk alleen bij een 'Hoog scenario' binnen het Stadsgewest Utrecht en aangrenzende regio nog een bepaalde, doch beperkte groei is te verwachten, althans wat betreft de komende decennia. Veel meer dan voorheen moet er o.i. dan ook met de in de Verkenningen aangegeven prognoses rekening worden gehouden.

Gezien de aangegeven landelijke trends blijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich dus afvragen, waarom de provincie Utrecht dan onverminderd blijft vasthouden aan de veronderstelde grote woningbouwopgave. Alhoewel het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. bekend is dat de provincie door ABF alsnog een woningbehoefteraming heeft laten uitvoeren, waarvan zij het rapport overigens niet op de website www.puzzelenmetdeprovincie.nl heeft kunnen vinden, zou zij toch graag (in navolging PS) een betere demografische onderbouwing zien van de gegeven woningbehoefte, teneinde te kunnen bepalen of alle geplande activiteiten buiten de huidige stedelijke contouren wel echt noodzakelijk zijn.

Waar de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. vanuit de bovenstaande gegeven scenario's/voorspellingen dan ook in ieder geval bijzonder verheugd over is, zoals overigens ook hier voor al aan de orde gesteld, is dat in de voorliggende PRS op zich wel wordt vastgehouden aan het beleidsinstrument van de 'rode contouren', waarbinnen dan 80% van de veronderstelde woningbouwopgave dient te worden gerealiseerd. Daardoor kan o.i. niet alleen een verdergaande verrommeling van het landelijke gebied in belangrijke mate worden voorkomen, ook betekent dat o.i. een belangrijke impuls voor binnenstedelijk bouwen.

Wel is in de PRS alsnog een relatief groot aantal zogenaamde 'toekomstige woonlocaties' (zie ook de zogenaamde 'rode bollen' op de Visiekaart) opgenomen. Voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat heeft kunnen nagaan is wat de thans in de ontwerp-PRS/PRV opgenomen 'toekomstige woonlocaties' betreft, daarbij in eerste instantie in het kader van de Ontwikkelingsvisie NV Utrecht de zogenaamde 'lagenbenadering' toegepast. In de PlanMER t.b.v. de voorliggende PRS is daarnaast het daartoe opgestelde 'beoordelingskader' toegepast, dat (vooralsnog) uitgaat van de criteria uit de duurzaamheidsmetingen door Telos in 2008 en 2010, althans voor zover deze natuurlijk voor de in het kader van de PRS uitgevoerde toetsing relevant moeten worden geacht (zie ook de PlanMER, Bijlage 1: 'Beoordelingskader'). Alhoewel bij de toetsing in het kader van de PlanMER van de opgenomen uitleglocaties op zich wel wordt verwezen naar de 'Duurzame Verstedelijkingsladder', ten aanzien van zowel de nader getoetste woningbouwlocaties, als ook ten aanzien van bedrijventerreinen en kantorenparken, blijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich daarbij wel afvragen of deze uiteindelijk met name voor de thans voor wonen opgenomen 'toekomstige woonlocaties' ook daadwerkelijk is toegepast, dus naast de toetsing (sec) op de milieugevolgen van die locaties. Wel is duidelijk dat in de PlanMER wordt aanbevolen, met name bij de uitleg voor woningbouw (zie ook PlanMER, pag. 50):

- Te faseren in de tijd: een of enkele uitleglocaties pas opnemen bij vierjaarlijkse herijking van de rode contouren, vergelijkbaar met methodiek bedrijventerreinen;
- Uit te wisselen tussen uitleglocaties: de opgave herverdelen over de uitleglocaties;

⁸⁴ Overigens wordt in beide scenario's uitgegaan van de huidige vigerende manier van woningbouwprogrammering, waarbij o.i. toch zo bepaalde vraagtekens kunnen worden geplaatst.

- Binnenstedelijke opgave te verhogen: bezien of een binnenstedelijke opgave een hogere capaciteit kan hebben ter vervanging of beperking van uitleglocaties. Daarbij kan o.a. worden gedacht aan het inzetten van de overcapaciteit op kantorenlocaties als sturingsmiddel;
- De vierjaarlijks herijking bij woningbouw, al dan niet in combinatie met het ophogen van het binnenstedelijke programma, inzetten voor het bereiken van de voorkeursvolgorde om binnenstedelijk te bouwen en vervolgens pas via de geboden uitleglocaties, analoog aan de DV-ladder.

Gezien die aanbevelingen is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, dat de uitleglocaties in ieder geval nog eens langs de 'Duurzame Verstedelijkingsladder' zouden moeten worden gelegd, mede om te bezien of deze ook gezien de nog beschikbare binnenstedelijke ruimte (denk aan o.a. uitbreidingswijken Leidsche Rijn (Haarzicht), Houten-Zuid, Vathorst, Veenendaal-Oost, Wilnis (Marickenzijde), Bunschoten (Rengerswetering)) wel echt noodzakelijk zijn. Daarnaast is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening dat eigenlijk alle grotere uitleglocaties (dus: Vathorst-West, Rijnenburg, Hoef en Haag, Odijk-West en Woudenberg-Oost) gezien hun milieueffecten alsnog zouden moeten worden heroverwogen, aangezien zij allen wel op meerdere van de gegeven beoordelingscriteria negatief scoren (zie voor overzicht milieu-effecten diverse uitleglocaties ook: 'PLanMER', Tabel op pag. 47). Dat maakt o.i. nog maar eens duidelijk hoe groot gewicht aan binnenstedelijk bouwen dient te worden toegekend. Meer in het bijzonder zou wat betreft de gegeven uitleglocatie Rijnenburg o.i. moeten worden bezien, niet alleen gezien de ligging in/nabij het Groene Hart maar ook gezien de relatief lage ligging, of dan uiteindelijk toch niet beter voor de 'Ontwikkellocatie A-12 zone' kan worden gekozen. Voor zover men dan toch aan bepaalde 'bollocaties' vasthoudt zou daarbinnen ook een prioritering moeten worden aangegeven (zie ook de bovenstaande aanbevelingen uit de PlanMER).

Wat de kleinere uitleglocaties betreft, spreekt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich overigens zonder meer uit tegen de locatie: 'Leeuwenhorst/Vierde Kwadrant Den Dolder'. Deze locatie maakt weliswaar deel uit van de Agenda 2010-programma 'Hart van de Heuvelrug', maar de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. blijft van mening, dat daardoor een onevenredige aantasting van ter plaatse aanwezige waarden van natuur en landschap zal optreden⁸⁵. Verder zou o.i. ook de locatie 'Soesterberg-Noord' vanwege aanwezige (zeer) hoge natuurwaarden moeten worden heroverwogen⁸⁶.

Werken

Met betrekking tot (eventuele) nieuwe bedrijventerreinen wil de provincie zeer terughoudend zijn, waarbij in totaal voor 86,7 ha in het totale programma is opgenomen, waarvan 48 ha op uitleglocaties. Een belangrijke voorwaarde bij het gegeven programma zijn daarbij niet alleen de vier regionale convenanten die daartoe dienen te worden afgesloten, alhoewel deze inmiddels in concept klaar zouden liggen, maar ook het feit dat oude terreinen (tegelijkertijd) worden geherstructureerd (zie in deze ook de PRV, Art. 3.4). Hoe dan ook blijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich afvragen, ook gezien de vele leegstand, of het wel verstandig en noodzakelijk is om nog steeds nieuwe bedrijventerreinen te blijven ontwikkelen. In die zin moet o.i. in ieder geval worden afgezien van het voorgenomen bedrijventerrein op de ook in cultuurhistorische opzicht waardevolle eng ten westen van Amerongen..

Wat geldt voor bedrijventerreinen, geldt feitelijk in nog sterkere mate voor de kantorenmarkt. Zo zou daarvan in 2010 maar liefst 900.000 m² VVO (Verhuurbaar Vloeroppervlak) leeg staan. In die zin spreekt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich dan ook zondermeer uit tegen de aanduiding in de PRS/PRV van het 'Station Driebergen-Zeist' als 'Knooppunt voor kantoorontwikkeling' en wel met een maximale oppervlakte aan kantoren van 30.000 m² (zie ook de PRV, art. 3.6). Dat overigens ook gezien de kwetsbare ligging van deze locatie te

⁸⁵ Uiteraard is het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. bekend dat de provincie voor het betreffende gebied inmiddels een zogenaamde 'Streekplanuitwerking Hart van de Heuvelrug II' heeft vastgesteld, maar als dan de afweging dient te worden gemaakt tussen het (gedeeltelijk) bebouwen van het Kamp van Zeist of het Vierde Kwadrant Den Dolder, dat zij dan uiteindelijk toch kiest voor het Kamp van Zeist.

⁸⁶ Zie ook de zienswijze van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op het 'Bestemmingsplan Vliegbasis'.

midden van de EHS/SLW. Verder zal een dergelijke ontwikkeling ongetwijfeld leiden tot een nog verdere leegstand van kantoren (inclusief kapitaalverlies) binnen de aangrenzende gemeenten (met name Zeist en ook Utrechtse Heuvelrug). Weliswaar is het Stationsgebied dan goed ontsloten door het OV, maar de ervaring leert dat toch veel werknemers desondanks met de auto komen, dus ziet de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ter hoogte van het Stationsgebied eerder kansen voor de ontwikkeling van een 'landgoedstation' met voorzieningen (horeca, etc.) die de identiteit van het gebied eerder versterken dan er afbreuk aan doen.

Verkeer en vervoer

In de PRS wordt aangegeven dat men de ruimtelijke ontwikkeling en infrastructuur beter op elkaar wil afstemmen, waarbij men o.a. gebruik wil maken van een zogenaamde 'Mobiliteitstoets' (zie ook de PRV, art. 3.8 en ook de Bijlage: 'Mobiliteitstoets'). Voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat evenwel heeft kunnen nagaan is die gegeven Mobiliteitstoets toch vooral sectoraal van aard en zou deze veel integraler van karakter moeten zijn (vergelijk ook de 'Bereikbaarheidsindicator' van het Rijk in de 'Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)').

Indien men (t.b.v. bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen) dan toch besluit nieuwe infrastructuur aan te leggen, of bestaande structuren te verbreden, zou in ieder geval voor het maken van een goede afweging tussen de beschikbare opties ook gebruik moeten worden gemaakt van de zogenaamde: 'Ladder van Verdaas', aangezien deze ook in het bijzonder sturing aan duurzame oplossingen voor de vervoersproblematiek geeft, zoals een keuze voor beprijzing, mobiliteitsmanagement en/of OV of de fiets. Weliswaar wordt de 'Ladder van Verdaas' dan aangegeven in de PRS op pag. 47/50, maar deze is vooralsnog niet verankerd in de PRV. Teneinde te waarborgen dat bij het zoeken naar oplossingen voor een bepaalde verkeersproblematiek ook daadwerkelijk naar duurzame oplossingen wordt gezocht, zou o.i. dus de 'Ladder van Verdaas' alsnog direct in de PRV moeten worden verankerd.

Wat betreft de aanpassingen aan het Rijks- en ook Regionale wegennet, zoals deze met de Pakketstudies 'Ring Utrecht'⁸⁷ en ook de 'Driehoek Utrecht-Amersfoort-Hilversum' thans aan de orde zijn, zal daarbij, behalve met verbindingen tussen stad en platteland, nadrukkelijk ook met de leefomgeving, de omwonenden, evenals met aanwezige ecologische en landschappelijke kwaliteiten rekening dienen te worden gehouden⁸⁸.

Positief is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. in ieder geval dat men voor OV en feitelijk ook voor de fiets een kwaliteitssprong wil maken. In die zin zou het wellicht goed zijn als op de kaart: 'Verkeer en vervoer' toch ook alvast, met het oog op beoogde reservering van 15.000 woningen voor Utrechtse woningbehoefte in Almere, o.a. een ruimtelijke reservering voor de Stichtse Lijn wordt opgenomen. Daarnaast zou het ook goed zijn als snelfietsroutes zouden worden opgenomen (zie o.a. ook het: 'Verder-pakket (Programmabureau Verder, 2009)').

Regionale uitwerking

Wat betreft de regionale uitwerking zijn de in de PRS opgenomen stedelijke programma's (kennelijk) in overleg met de (regionaal samenwerkende) gemeenten tot stand gekomen, waartoe o.a. door de binnen het BRU samenwerkende gemeenten het 'Regiodocument BRU' is opgesteld. Zoals ook hiervoor al onder het kopje *wonen* is aangegeven, is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening dat daarbij vooralsnog niet alleen van een (veel) te hoge schatting wat betreft de woningbehoefte wordt uitgegaan, maar ook dat voor bepaalde gemeenten veel te hoge aantallen worden aangegeven, dat ook gezien aanwezige kwaliteiten.

Zo wordt voor de gemeente Zeist van een opgave van maar liefst 2.200 woningen uitgegaan, terwijl - mede in het kader van het 'Agenda 2010-programma Hart van de Heuvelrug' - thans al op tal van plaatsen wordt gebouwd, althans voor zover de crisis op de woningmarkt dat nog toestaat. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. tekent daarbij aan, dat toen midden jaren '90 de keuze voorlag hetzij de stad Utrecht in westelijke, noordelijke of oostelijke richting uit te

⁸⁷ Zie overigens voor een nadere uitwerking van de 'Ladder van Verdaas' met betrekking tot Ring Utrecht o.a. ook: 'Kracht van Utrecht 2.0 (NMU/Vrienden van Amelisweerd (2010))'.

⁸⁸ Wat betreft met name de landschappelijke inpassing is zowel voor de NRU en ook de A-27 door het Bureau Must al een nadere studie gedaan (zie ook: 'Ontwerpverkenning Ring en Linie (Must, 2009)).

breiden, daarbij op basis van een door Bureau Waardenburg uitgevoerd evaluatie van aanwezige landschappelijke en ecologische kwaliteiten toen nadrukkelijk voor een westelijke oriëntatie is gekozen (zie in deze ook het rapport: 'Ecologische toetsing stedenbouwkundig modellen Regio Utrecht (Bureau Waardenburg, 1990)'. Door voor de gemeente Zeist nu toch aan dergelijke hoge woningbouwopgaven vast te houden, die (ver) uitgaan boven de (eigen) behoefte, zal dat uiteindelijk tot een onevenredige aantasting van de in het binnenstedelijk en ook het buitenstedelijke gebied aanwezige groene kwaliteiten gaan. Uiteindelijk moet dat o.i. ook strijdig worden geacht met hetgeen de gemeente Zeist daartoe zelf in haar eigen Structuurvisie: 'Zeist schrijf je met een Q' heeft vastgelegd en waarin is aangegeven dat wat de woningbouwaantallen betreft niet langer de aantallen leidend zullen zijn, maar juist de te realiseren kwaliteiten (zie ook de Structuurvisie: 'Zeist schrijf je met een Q', pag.145). In die zin wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan ook voorstellen in ieder geval voor Zeist voor de planperiode uit te gaan van maximaal 1275 woningen⁸⁹. In ieder geval dient o.i. vanwege aanwezige waarden, zoals ook hiervoor al aangegeven, te worden afgezien van de bebouwing van de 'Leeuwenhorst'/het 'Vierde Kwadrant'.

Meer in het bijzonder is (en blijft) de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, dat vanwege de unieke natuurwaarden alsnog de locatie: 'Soesterberg-Noord' buiten de rode contour moet worden geplaatst. Ter plaatse komen o.a. zeer waardevolle schraalgraslanden voor, die feitelijk uniek zijn binnen de provincie Utrecht (zie ook: 'Waar de leeuweriken zingen....(Ecologisch adviesbureau Van den Bijtel, 2011)'). Het zou dan ook van moed getuigen als voor de financiering van natuur(ontwikkeling) op de voormalige Vliegbasis Soesterberg alsnog naar externe bronnen wordt gezocht.

2.3.3 Landelijk gebied met kwaliteit

In algemene zin is hierbij al stilgestaan in de hiervoor gegeven reactie op de Visiekaart en dan in het bijzonder ten aanzien van de daarbij aangegeven 'koersen' voor het landelijke gebied. Eveneens is bij de pijler: 'Een duurzame leefomgeving' al aangegeven, dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening is dat de thema's natuur en landschap, mede gezien hun kwetsbaarheid, eigenlijk aan de orde zouden moeten worden gesteld binnen de pijler: 'Een duurzame leefomgeving', maar dat deze om verwarring te voorkomen onder de pijler: 'Landelijk gebied met kwaliteit' worden behandeld.

Algehele beleidslijn landelijk gebied: Ruimte voor dynamiek en kwaliteit

Enerzijds wil de provincie inzetten op het versterken van de ruimtelijke kwaliteit, hetgeen in algemene zin door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. wordt onderschreven, anderzijds wil men ook ruimte geven voor een bepaalde dynamiek. Het zal duidelijk zijn, zeker als daarbij geen goede regulering plaats vindt dat daardoor tal van ontwikkelingen kunnen worden gefaciliteerd die de reeds aanwezige en beoogde kwaliteiten weer teniet kunnen doen. Ook daarbij dient dus telkenmale de juiste balans te worden gevonden.

Kwaliteitsontwikkeling (rood-voor-groen)

Het zal duidelijk zijn dat er voor het landelijke gebied een aantal complexe opgaven ligt. Dat hangt mede samen met de ontwikkelingen in de samenleving. Zo lijkt met name het rijk de opgaven zoals deze ook landelijk voorliggen, zoals bijvoorbeeld die voor het voltooiën van de EHS, maar bijvoorbeeld ook voor de bescherming (en versterking) van de kwaliteiten van het landelijke gebied, en wel in het bijzonder binnen de eerder onderscheiden Nationale Landschappen, evenals in Rijksbufferzones, geheel door te schuiven naar de provincies, terwijl daarvoor niet tot nauwelijks financiële middelen ter beschikking worden gesteld. Ook

⁸⁹ Berekeningen laten zien dat wil Zeist haar inwonertal op ongeveer 60.000 inwoners handhaven, eveneens rekening houdend met gezinsverdunding, op zich kan worden volstaan met het bouwen van ongeveer 85 woningen per jaar (en wellicht vanwege doorzettende vergrijzing (en dus verhoogde sterfte) op termijn nog minder). Als Zeist evenwel door blijft bouwen in tempo waarin de afgelopen jaren bouwplannen zijn ontwikkeld, dan zal zij op basis van recent uitgevoerde Primos-berekeningen in kader nieuwe Woonvisie zelfs tot boven de 74.000 inwoners uitgroeien, maar dat zal ongetwijfeld ten koste gaan van haar waardevolle groen.

al lijkt men daar (in het kader van het Lenteakkoord over bezuinigingen) nu enigszins op terug te komen, althans wat betreft het extra beschikbaar stellen van gelden voor de EHS. Mede gezien de door het rijk doorgevoerde bezuinigingen moge het duidelijk zijn dat sowieso extra financiën noodzakelijk zijn om bepaalde ontwikkelingen die men in een bepaald gebied wenselijk acht, te kunnen realiseren. Wat de voorliggende PRS betreft gaat het dan in het bijzonder om een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in de zogenaamde kernrandzones, het verbeteren van de recreatieve kwaliteiten in de zogenaamde 'geledingszones/recreatiezones' én het realiseren van bepaalde ecologische doelstellingen binnen gebieden die als 'Groene contour' zijn aangeduid. Die ontwikkelingen wil men dan vooral financieren met zogenaamd 'rood-voor-groen constructies/arrangementen'.

Alhoewel de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. niet bij voorbaat tegen 'rood-voor-groen' is, is zij - ook gezien ervaringen met o.a. het project 'Hart van de Heuvelrug' - wel van mening, dat alvorens men daartoe überhaupt over zou gaan, er toch eerst voor de betreffende gebieden een heldere 'gebiedsvisie' (met heldere kaders en spelregels) zou moeten liggen. Bovendien zou zo'n gebiedsvisie dan niet zomaar op basis van bestuurlijke afspraken tot stand moeten komen, maar moeten worden gebaseerd op een gedegen inventarisatie van aanwezige landschappelijke en ecologische kwaliteiten. Met name ten aanzien de zogenaamde kernrandzones en ook geledingszones is het opstellen van een dergelijke gebiedsvisie nu (gelukkig) ook verankerd in de PRV, maar toch laat men daarbij o.i. nu veel te veel de regie bij de gemeenten. Ook biedt men daar veel te veel mogelijkheden voor stedelijke functies, waardoor o.i. eerder een bedreiging van reeds aanwezige kwaliteiten kan ontstaan dan dat de beoogde kwaliteitsimpuls wordt gewaarborgd. De regie zou dus, met name bij de hier voorliggende meervoudige opgaven, evenals bij realisatie ecologische doelstellingen binnen de 'Groene contour' - zoals overigens ook al onder het kopje: 'Sturing' is aangegeven - veel eerder bij de provincie moeten liggen, hetzij (gedelegeerd) naar de gebiedscommissies van de AVP-gebieden,.

Hoe dan ook moeten er ten aanzien van beoogde rood-voor-groen ontwikkelingen in de PRV veel hardere/concrete kaders, in kwalitatieve én in kwantitatieve zin, worden aangegeven, dan thans het geval is. Bij de behandeling van gegeven 'objecten'/thema's zal hierop nog nader worden teruggekomen.

Nieuwe functies voor stoppende bedrijven (lees: ruimte-voor-ruimte)

Ten opzichte van de gegeven regeling in het vigerende streekplan/structuurvisie is deze regeling o.i. nu toch sterk verruimd. Weliswaar was ook overeenkomstig het eerdere Streekplan ook 'maatwerk' mogelijk, maar allereerst diende bij het gebruik maken van die regeling in beginsel alle bebouwing te worden verwijderd en daarnaast werd slechts onder bijzondere omstandigheden de bouw van meer dan een woning toegestaan, juist ook om een verdere verstening van het buitengebied te voorkomen. Bovendien kan in de nu voorgenomen regeling ook nog eens van de gegeven maatvoering en saldering worden afgeweken, als sprake is van meer ruimtelijke kwaliteit, waarbij dan nog aan de gemeenten wordt overgelaten wat meer kwaliteit is.

Het zal duidelijk zijn, dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening is, ook gezien haar eerdere ervaringen binnen de gemeente Zeist, dat de thans gegeven regelingen veel te veel ruimte laten. In ieder geval acht zij het voor een zorgvuldige toetsing noodzakelijk, dat bij (bepaalde) ruimtelijke ontwikkelingen alsnog een toetsing, al dan niet d.m.v. een 'ontheffing', door de provincie plaatsvindt, zodat ook kan worden getoetst of daadwerkelijk aan de PRS/PRV gegeven (kwaliteits)eisen wordt voldaan (zie ook de PRV, art. 4.7, lid 2).

Stedelijke functies in landelijk gebied

Ook hier wil men aan niet agrarische bedrijven in het landelijk gebied een uitbreiding van de bebouwing (zomaar) toestaan van 20%, evenals een verdere uitbreiding als de economische noodzaak daarvoor zou zijn aangetoond. O.i. is dat totaal onaanvaardbaar, al helemaal als dat om niet aan landbouw gebonden bedrijven gaat.

Woningen landelijk gebied

Hierbij wil men feitelijk de bestaande maximale maat voor woningen in het buitengebied verruimen van 600 m³ naar 800 m³. Weliswaar was dat ook al mogelijk op basis van het vigerende 'PRV (Provincie Utrecht, 2009)', maar dan wel onder de voorwaarde dat uit een gemeentelijke thematische beleidsvisie blijkt dat een woning van een dergelijke omvang landschappelijk goed inpasbaar is (zie ook PRV (Provincie Utrecht, 2009), art. 4.3: 'Woningen landelijk gebied'). Bovendien was in de vigerende PRV bepaald dat gebouwen die in het verleden zijn opgericht om niet permanent te worden bewoond, maar wel als zodanig worden gebruikt, er een maximale inhoudsmaat van 250 m³ van toepassing is. Teneinde ongewenste ontwikkelingen te voorkomen zou de PRV dan ook overeenkomstig moeten worden aangepast.

Kernrandzones

Ook willen we nog even stil staan bij de kernrandzones. In deze zones lijkt men het eerdere beleid ten aanzien van de rode contour eigenlijk weer (grotendeels) los te laten door alsnog (zonder ontheffing) kleinschalige ontwikkelingen (inclusief een klein woonbuurtje of woonwijkje!) buiten de rode contour toe te staan ('ja, mits'). , waarbij de gemeenten dan tevens de ruimte krijgen om voor deze zones hun eigen (gebieds)visie te ontwikkelen (zie ook de PRV, art. 4.8). Dat biedt o.i. echter veel te veel flexibiliteit en zal naar verwachting ongetwijfeld tot een verdere verrommeling en versnippering van die gebieden aanleiding geven. Weliswaar wordt dan een 'Handreiking' in het vooruitzicht gesteld, die de gemeenten bij het opstellen van zo'n gebiedsvisie moet ondersteunen, maar een 'Handreiking' is nog geen 'Handleiding', respectievelijk 'Beleidslijn', waarvan dan een bindende werking uitgaat. In die zin zou die 'Handreiking' (met toetsingskader), dus gewoon in PRV moeten worden verankerd. Tevens is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening dat feitelijk ook wat kernrandzones betreft een bovengemeentelijke regie wenselijk is, aangezien het vaak toch om waarden van natuur (denk o.a. aan de EHS) en landschap gaat die boven het gemeentelijke belang uitstijgen.

Verder is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, dat juist om ongewenste rode ontwikkelingen in de kernrandzones te voorkomen aldaar niet het 'Ja, mits-principe' zou moeten worden toegepast, maar gewoon zoals ook hiervoor al aangegeven, het 'Nee, tenzij' zoals dat thans in de vigerende PRV (Provincie Utrecht, 2009), Artikel 4.1, lid 5 is verankerd. Verder zou het o.i. niet zomaar mogelijk moeten kunnen worden gemaakt, al is dat dan onder bepaalde voorwaarden, dat binnenstedelijke functies, zoals benzinstations, sportvelden, brandweerkazerne of een bedrijf met uitbreidingsplannen, naar de kernrandzones worden verplaatst, waardoor deze zones feitelijk gewoon een verlengstuk van het binnenstedelijk gebied worden. Veeleer zou juist in deze zone de landschappelijke (en voor zover relevant recreatieve) kwaliteiten van de kernrandzone centraal moeten staan. In die zin zou die mogelijkheid tot uitplaatsing, zoals deze is opgenomen in de PRV, art. 4.8, lid 2, onder b. dus alsnog moeten worden geschrapt.

Voor zover de provincie dan toch vasthoudt aan haar beleid t.a.v. de kernrandzones zou zij in ieder geval o.i. concreet moeten aangeven welke zone daar dan ondervalt, aangezien anders een ware vrijplaats ontstaat⁹⁰. Ook zou in art. 4.8, lid 2, onder e alsnog de voorwaarde moeten worden opgenomen dat bij ruimtelijke ontwikkelingen 'de aanwezige waterhuishoudkundige, ecologische (lees o.a.: EHS), milieu, en cultuurhistorische waarden niet (onevenredig) mogen worden aangetast en waar mogelijk worden versterkt'⁹¹.

Landschap

Wat de bescherming van de binnen de provincie Utrecht voorkomende landschappelijke kwaliteiten (inclusief aardkundige waarden) betreft, is het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o.

⁹⁰ Wellicht wil men hier in de voor kernrandzones op te stellen 'Handreiking' nadere criteria voor geven, maar de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is toch van mening, dat voor zover stedelijke gebieden direct grenzen hetzij aan waardevolle natuur, in casu EHS, hetzij waardevolle landschappen, deze gebieden zondermeer zouden moeten worden uitgesloten van rode ontwikkelingen, waarbij randzone Zeist-West als voorbeeld kan worden gegeven. In die zin zou o.i. toch een duidelijk relatie moeten worden gelegd met indeling in LG1 (lees: 'Stedelijk uitloopgebied'), LG3 (lees: 'Verweving van functies') en LG 4 (lees: 'hoofdfunctie natuur'), zoals deze Streekplan 2005-2015 was opgenomen.

⁹¹ Vergelijk ook voorwaarde zoals deze aanvankelijk in het Voorontwerp, art. 38, lid 3, onder e ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen in de geleidingszones was opgenomen.

allereerst opgevallen, zoals ook hiervoor al gememoreerd, dat men in de voorliggende PRS/PRV de daartoe in de eerdere Streekplannen in het leven geroepen zogenaamde gebiedscategorieën: 'Landelijk gebied 1 t/m 4', die voor een bepaalde dynamiek stonden, heeft laten vallen. Daarnaast zijn de Nationale Landschappen die eerder op basis van de 'Streekplanuitwerking Nationale Landschappen' nader waren begrensd (inclusief het bijbehorende migratiesaldo nul) niet langer als zodanig in de PRS/PRV opgenomen⁹². Wel is nu (mede als vervanging van de eerdere Nationale Landschappen) een zevental geografisch begrensde landschappen onderscheiden, te weten: Eemland, Gelderse Vallei, Groene hart, Rivierengebied, Utrechtse Heuvelrug, Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam, waarvoor eveneens een aantal afzonderlijke Kwaliteitsgidsen zijn opgesteld.

Meer in het bijzonder zal het beleid dat door het rijk in de 'Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Min. Infrastructuur en Milieu, 2012)' is uiteengezet, er naar verwachting toe leiden, dat er vanuit de aangrenzende provincies (denk met name aan Gelderland en Flevoland) een extra instroom van woningzoekenden plaatsvindt. Dit zal zeker het geval zijn wanneer door het wegvallen van de beleidscategorieën 'Nationale Landschappen' en ook van 'Rijksbufferzones', daar provincie(s) in ruimtelijk beschermende zin niets tegenover stel(len) (zie ook: 'Ex ante evaluatie Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (PBL, 2011)' en ook de 'Plan-MER Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Royal Haskoning, 2011)'). In die zin wordt het door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan ook van groot belang geacht, dat er d.m.v. een door de provincie Utrecht uitgestippeld stringent(er) ruimtelijk beleid ten aanzien van o.a. het landelijke gebied alsnog een zodanige sturing plaatsvindt, dat die extra instroom, dus een instroom die boven de natuurlijke in- en uitstroom uitgaat, alsnog wordt voorkomen. Indien een dergelijk aanvullend/vervangend beleid voor het wegvallen van de gegeven beleidscategorieën voor de provincie Utrecht immers niet plaatsvindt, zal daardoor de druk op de provincie Utrecht feitelijk (nog) groter zal worden, niet alleen op de stedelijke gebieden, maar ook op het landelijk gebied met (verdergaande) verrommeling en versnippering als gevolg⁹³. Daarnaast zal dan tevens in die aangrenzende provincies een versnelde krimp optreden met alle gevolgen voor de vitaliteit van die gebieden van dien. In die zin zou dus alsnog op de Visiekaart de Rijksbufferzone tussen de stadsgewesten Utrecht en Hilversum moeten worden aangegeven, en op de 'Kaart Landschap' de Nationale Landschappen (inclusief bijbehorend 'migratiesaldo-nul') als verbijzondering van de Utrechtse Landschappen⁹⁴.

De binnen het Utrechtse voorkomende/onderscheiden landschappen en de voor de onderscheiden landschappen kenmerkende kernkwaliteiten, zijn op zich wel expliciet vastgelegd in de PRV (zie ook de PRV, art. 4.9 en dan met name wat betreft de per onderscheiden landschap van toepassing zijnde kenmerkende kernkwaliteiten ook de: 'Bijlage kernkwaliteiten landschap'). Aangezien ook hierbij evenwel niet is aangegeven welke ontwikkelingen/activiteiten binnen de betreffende landschappen al dan niet zijn toegestaan, terwijl dat bij de eerdere gebiedscategorieën Landelijk gebied 1 t/m 4 wel duidelijk het geval was, moet de nu gekozen ruimtelijke verankering van de binnen de provincie Utrecht aanwezige landschappelijke (kern)kwaliteiten o.i. uiteindelijk eerder stimulerend dan regulerend van aard worden geacht. In het bijzonder geldt dat voor de zogenaamde: 'Kwaliteitsgidsen Landschappen' die door gemeenten eerder als inspiratiebron dienen te worden gezien dan als (hard) toetsingskader.

Ook gezien de kwetsbaarheid van het landelijke gebied, evenals de daar binnen voorkomende landschappen (inclusief bijbehorende kernkwaliteiten), acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het zodoende gewenst, dat alsnog allereerst op een zogenaamde

⁹² Die nadere begrenzing gold overigens niet voor de begrenzing van het Nationaal Landschap: 'Het Groene Hart' dat door het rijk in de Nota Ruimte al eerder nader was begrensd.

⁹³ Overeenkomstig de 'Ex ante evaluatie Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (PBL, 2011)' zal die druk zich dan binnen het Utrechtse met name manifesteren in de randen van het Groene hart en het Kromme Rijngebied.

⁹⁴ Overigens wordt momenteel al wel een landelijk monitoringsysteem opgezet teneinde (de ontwikkeling) van de kernkwaliteiten van de Nationale Landschappen in beeld te kunnen brengen (zie ook het rapport: 'Uitwerken monitor kernkwaliteiten Nationale Landschappen (Alterra, 2012)').

'Kwaliteitskaart' wordt aangegeven welke kwaliteiten in de onderscheiden deelgebieden aanwezig zijn, respectievelijk worden nagestreefd, en daarnaast deze op zogenaamde 'Gebiedsprofielen' nader worden geduid (zie voor een nadere duiding ook onder het kopje: 'Visiekaart').

Daarnaast zou in de PRV, art. 9, niet alleen direct de Utrechtse Landschappen en hun kernkwaliteiten expliciet moeten worden verankerd, maar ook in art. 9, lid 3, dat bij eventuele ruimtelijke ontwikkelingen direct moeten worden getoetst aan de daartoe aan de in de Kwaliteitsgidsen Landschappen gegeven (toetsings)criteria/(kwaliteits)criteria⁹⁵.

Natuur

In de PRS wordt een onderscheid gemaakt tussen de natuur binnen en buiten de zogenaamde EHS.

EHS en (robuuste) ecologische verbindingen⁹⁶

In de PRS wordt ten aanzien van de EHS aangegeven, dat daarbij wordt uitgegaan van het zogenaamde 'Akkoord van Utrecht'. Overeenkomstig dat Akkoord zal van de 6.000 ha waarvan oorspronkelijk sprake was 1500 ha worden uitbegrensd, 3.000 ha binnen een zogenaamde 'groene contour' worden geplaatst, waardoor feitelijk tot 2018 nog aan een opgave van 1508 ha wordt vastgehouden⁹⁷.

Zoals bij de provincie Utrecht bekend heeft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ten tijde van de behandeling van het 'Akkoord van Utrecht' in de commissie RGW haar ernstige bedenkingen tegen dat het Akkoord bekend gemaakt, aangezien zij van mening is dat daardoor het natuurnetwerk en dus de biodiversiteit binnen de provincie Utrecht nog sterker onder druk zal komen te staan en daarmee tevens die binnen Nederland als geheel. Utrecht is immers niet alleen qua economische ontwikkeling en mobiliteit de 'draaischijf' van Nederland, maar tevens in ecologisch opzicht. Juist in die zin heeft Utrecht o.i. een belangrijke verantwoordelijkheid, met name ook voor de robuuste verbindingen die over haar grondgebied lopen, die o.i. nog belangrijker zullen worden naarmate de klimaatverandering voortschrijdt (zie in deze ook de rapporten: 'Robuuste verbindingen en klimaatverandering (Altera, 2009)'; 'Adaptiestrategie voor een klimaatbestendige natuur (PBL, 2010)', evenals de folder: 'Natuur en klimaatverandering - Wat kan het natuurbeleid doen (Altera, 2006)')⁹⁸. Ook wordt feitelijk in de PlanMER aangegeven, dat een aangesloten natuurnetwerk van extra belang wordt geacht bij klimaatverandering, zij het dat de PlanMer daaraan vooralsnog geen conclusies/aanbevelingen lijkt te verbinden (zie ook 'PlanMER, pag. 20). Helaas wordt in het hoofdstuk in de PlanMER dat over (herijking van) de EHS gaat aan klimaatverandering geen bijzondere aandacht gegeven, terwijl dat o.i. nu juist wel van groot belang moet worden geacht.

Mocht de EHS uiteindelijk niet worden voltooid zoals aanvankelijk voorgenomen, dat zal dat naar verwachting betekenen dat Nederland niet aan zijn (Europese) verplichtingen zal kunnen voldoen (zie met name het rapport: 'Herijking van de EHS - QuickScan van de varianten (PBL, 2011)', Hoofdconclusies, pag. 6/7 en in het bijzonder de figuren 4.4: 'Natuurkwaliteit 2020' en 4.5: 'Duurzame Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten en typische

⁹⁵ Uiteraard kunnen naast de (fraaie) Kwaliteitsgidsen, ook de inmiddels voor diverse deelgebieden opstelde LOP's daar een belangrijke bijdrage aan leveren, zoals o.a. ook het 'LOP Kromme Rijngebied + (Brons en partners, 2009)', etc., evenals de Gebiedsvisies zoals deze voor de onderscheiden AVP-gebieden zijn opgesteld (zie o.a. 'Gebiedsvisie Heel de Heuvelrug (Programmabureau Heel de Heuvelrug, 2009)'), etc..

⁹⁶ Wat betreft de EHS is Nederland lange tijd gidsland geweest en is zij feitelijk daarmee ook een voorbeeld/grondlegger geweest voor het instellen van het Natura 2000-netwerk binnen Europa. Juist om ook het enorme belang van de EHS duidelijk te maken, ook voor de mens, kan worden verwezen naar het boek: 'Publiek geheim, het succes van de EHS (12 Landschappen et al, 2010)'.

⁹⁷ Een en ander overigens nog wel afhankelijk van de uitkomsten van het overleg zoals die thans tussen het IPO en de provincies plaatsvindt n.a.v. het 'Bestuursakkoord, Deelakkoord Natuur'.. Wel is het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. nog onduidelijk wat het recente Lente-akkoord over bezuinigingen, waarbij de eerder voorgenomen bezuiniging op natuur (gelukkig) deels is teruggedraaid, dan voor het 'Akkoord van Utrecht' betekent.

⁹⁸ Overigens is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op zich niet tegen een herijking van de EHS, maar dan wel op basis van een ecologische grondslag en niet vanuit een bovenproportionele bezuinigingsdoelstelling.

soorten van habitattypen, 2020')⁹⁹. Juist ook aangezien binnen het Utrechtse de biodiversiteit al een rode kaart heeft (zie voor het overzicht ook: Duurzaamheidsmeting (Telos, 2010), de figuur op pag. 117), had het voor de hand gelegen, dat Utrecht binnen haar grondgebied, gezamenlijk met haar partners, gewoon de verantwoordelijk had genomen om de EHS zoals oorspronkelijk op basis van het 'BLNU/Streekplan Utrecht 2005-2015' was voorgenomen, ook te voltooien.

In de 'PlanMER' wordt dan wel de conclusie getrokken dat de provincie Utrecht op basis van de herijking (inclusief de kansen die de 'groene contour' biedt) dan wel naar verwachting aan zijn (Europese) verplichtingen zal kunnen voldoen, maar voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat heeft kunnen nagaan is dat alleen gebaseerd op een zogenaamd 'expert-judgement'¹⁰⁰. Teneinde hier evenwel een goed oordeel over te kunnen geven, acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het evenwel gewenst, dat hierover alsnog door hetzij het PBL, hetzij Alterra een nadere (ex ante) evaluatie wordt uitgevoerd, zodat de daaruit voortkomende aanbevelingen ook echt in de voorliggende Structuurvisie kunnen worden meegenomen¹⁰¹. Uiteraard onderschrijft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. wel de aanbeveling uit de PlanMER, dat (het verloop van) de biodiversiteit dient te worden gemonitord, zodat een tijdige bijstelling mogelijk is.

Wat betreft het voor de EHS van kracht zijnde 'Nee, tenzij-beginsel' heeft men dat in de PRV verankerd in art. 4.11. Voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat heeft kunnen nagaan is ten opzichte van de vigerende 'PRV (Provincie Utrecht, 2009)' de zogenaamde 'EHS-Saldobenadering' om voor haar onduidelijke redenen evenwel niet langer opgenomen (zie in de ook: PRV (Provincie Utrecht, 2009), art. 5.2, art. 6)¹⁰².

Nu wordt het zogenaamde 'Nee, tenzij-beginsel' met name toegelicht in de PRS, waarin ook het daartoe relevante schema is opgenomen (zie ook de PRS, het schema op pag. 72). In de vigerende 'PRV (Provincie Utrecht, 2009)' is dat schema evenwel ook direct in de PRV verankerd, namelijk in de gegeven toelichting op art. 5.2. Om misverstanden te voorkomen lijkt het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. in ieder geval gewenst om dat ook in de thans voorliggende PRV te doen.

Daarnaast is er kennelijk een duidelijke wijziging in het schema doorgevoerd, namelijk dat nu allereerst wordt gezien of met 'plussen en minnen', dus met zogenaamde 'mitigerende maatregelen, kan worden voorkomen dat bepaalde effecten significant zijn, terwijl dat feitelijk in het eerdere schema pas in stap 4 aan de orde was. Nog afgezien dat niet duidelijk is wat het zogenaamde 'plussen en minnen' nu voor een bepaalde situatie specifiek inhoudt, betekent dat dat men nu feitelijk met (bepaalde) mitigerende maatregelen kan volstaan, zonder dat eerst naar het grote openbare belang wordt gekeken als ook naar mogelijke alternatieven. Juist dat laatste acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. evenwel van groot belang om een aantasting van de EHS al bij voorbaat te kunnen voorkomen. In die zin zou o.i. dus gewoon het eerdere schema uit de 'PRV (Provincie Utrecht, 2009)' ook in de voorliggende PRV integraal moeten worden overgenomen¹⁰³.

Ook valt het op dat wat betreft het 'Nee, tenzij-regime' daarin nu niet langer het zogenaamde 'nabijheidsbeginsel' of externe werking is opgenomen. Wel wordt dan in de PRS aangegeven

⁹⁹ Zie overigens ook: 'Natura 2000 in Nederland - Juridische ruimte, natuurdoelen en beheerplanprocessen (PBL, 2011)'.

¹⁰⁰ Voorts heeft men eigenlijk bij de betreffende toetsing voornamelijk gekeken of de EHS, gezien 'Biodiversiteitskaart - Actuele kwaliteit (Provincie Utrecht, 2011)' wel op de goede plek ligt, terwijl het bij de EHS natuurlijk met name ook om gaat of het als 'natuurnetwerk' wel goed voor gegeven (doel)soorten kan functioneren, dus of gegeven doelsoorten ook (binnen provinciegrenzen) duurzaam kunnen voortbestaan.

¹⁰¹ Zo is in het kader van de 'Corridor Leusderheide' al eens een nader onderzoek gedaan naar de effecten van de aanleg van het aldaar geprojecteerde ecoduct over de A-28 op het duurzaam voortbestaan van op de Utrechtse Heuvelrug aanwezige populaties van beschermde diersoorten (zie ook: 'Corridor Leusderheide (Alterra, 2004). Daaruit kwam o.a. naar voren dat zelfs als de Utrechtse Heuvelrug geheel wordt ontsnipperd, dat dat met name voor de boomarter nog niet leidt tot een zogenaamde duurzame populatie, maar dat daarvoor een verbinding met het sterk duurzame habitatnetwerk van de Veluwe noodzakelijk is.

¹⁰² Deze regeling was overigens nog wel in het Voorontwerp opgenomen, evenals trouwens de regeling m.b.t. kleinschalige ontwikkelingen, etc..

¹⁰³ Zie overigens ook het schema dat daartoe in de 'Spelregels EHS (LNV, 2007)' is overgenomen.

dat men de gemeente wil stimuleren bij ruimtelijke ontwikkelingen met die externe werking rekening te houden, maar dat biedt natuurlijk geen enkele juridische zekerheid. In die zin zou die externe werking o.i. alsnog gewoon in de PRV moeten worden verankerd.

Daarnaast wil men nu kennelijk ook het vereiste van een nader 'Nee, tenzij-onderzoek' achterwege laten als het om kleinschalige ontwikkeling gaat, maar de ervaring is dat zelfs een op het oog kleinschalige ontwikkeling toch tot significante effecten kan leiden. In die zin lijkt het in kaart brengen van eventuele effecten op basis van een zorgvuldig uitgevoerde inventarisatie en analyse toch de enige wijze om te kunnen beoordelen of van een significante aantasting van de EHS sprake is of niet. De EHS-tool/Nee, tenzij-beslisboom zoals deze recent door de provincie op het web is geplaatst om initiatiefnemers bij die toetsing terzijde te staan, is dan natuurlijk een mooi initiatief. In ieder geval is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. feitelijk van mening, dat ook de mogelijkheid tot 'herbegrenzen' bij kleine ingrepen gewoon ook letterlijk in de PRV zou moeten worden verankerd, dus niet alleen in de gegeven toelichting op art. 4.11, lid 3.

Meer in het bijzonder wil men het 'Nee, tenzij-regime' kennelijk niet langer van toepassing verklaren op zowel verblijfsrecreatie binnen de EHS, als op de landbouw (inclusief intensieve veehouderij), althans zou bij toetsing alleen nog rekening behoeven te worden gehouden met actuele natuurwaarden. Zo zou landbouw zich ook binnen EHS vrij kunnen uitbreiden, mits maar wordt voldaan aan generieke milieuwetgeving. Zoals ook de provincie bekend is, is nog steeds in veel natuurgebieden, waaronder niet in de laatste plaats de Natura 2000-gebieden, de belasting van met name ammoniak veel hoger dan de eisen die bepaalde biotooptypen daaraan stellen. In die zijn door de provincie in kader Wav ook de binnen de EHS gelegen '(zeer) kwetsbare gebieden' aangewezen (zie ook: 'Aanwijzigingsbesluit zeer kwetsbare gebieden Wav'). Ook wordt landelijk gewerkt aan zogenaamde 'Programmatie Aanpak Stikstof (PAS)' voor met name Natura-2000 gebieden. In die zin is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dus van mening dat, gezien de effecten van de landbouw op de natuur, hetgeen overigens niet alleen voor ammoniak geldt, maar ook voor fosfaat, evenals voor verdroging, er binnen daarvoor kwetsbare gebieden van de EHS eerder extensivering dan intensivering landbouw zou moeten plaatsvinden.

Als we nu naar de 'Kaart Natuur' kijken dan valt natuurlijk allereerst op dat overeenkomstig het zogenaamde 'Akkoord van Utrecht' toch een relatief groot aantal gebieden is uitbegrensd, hetzij onder de zogenaamde 'groene contour gebracht'. Wat de uitbegrensd gebieden betreft, gaat het daarbij om vele ecologische verbindingen (EVZ's), die o.i. juist wezenlijk moeten worden geacht voor het evenwichtig en duurzaam functioneren van het natuurnetwerk zoals dat binnen de provincie Utrecht voorkomt. Daarnaast zijn ook (in het kader van de zogenaamde 'actualisatie' (?) gehele gebieden waar ook verspreide bebouwing voorkomt, zoals o.a. Bosch en Duin, evenals grotere terreinen voor verblijfsrecreatie (o.a. Henschotermeer), kennelijk nu geheel uitbegrensd.

Wat betreft het uitbegrenzing van gehele gebieden is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o., zoals o.a. Bosch en Duin, van mening dat dat wel degelijk aanzienlijke consequenties voor de EHS kan hebben. Zoals ook uit het zogenaamde 'Werkdocument Ecologische verbindingen (Provincie Utrecht, 1993)' kan worden afgeleid lopen er door Bosch en Duin meerdere ecologische verbindingen (zie ook het: 'Werkdocument Ecologische verbindingen (Provincie Utrecht, 1993)', Verbindingszone 18)¹⁰⁴. Teneinde het functioneren van de betreffende verbinding te kunnen waarborgen is het in ieder geval van belang dat de bestaande bebouwing alhier niet verder wordt verdicht en dat dus het 'Nee, tenzij-beginsel' hier gewoon blijft voortbestaan. Voorts is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, dat in ieder geval ook het Henschotermeer binnen de begrenzing van de EHS dient te blijven, aangezien daaraan wel degelijk bepaalde natuurwaarden kunnen worden toegekend.

Daarnaast valt het op dat op de 'Kaart natuur' de zogenaamde ecologische verbindingzones (EVZ's) nu in het geheel niet langer als zodanig op de kaart staan aangegeven. Als we evenwel duurzaam denken is dit dan alleen voor de mens en zijn activiteiten of is dat ook van toepassing op onze groene omgeving? Voor de (wegen voor de) natuur, de 'robuuste ecologische verbindingzones' of de meer regionale/locale ecologische verbindingzones en - corridors, betekent dit gewoon dat het noodzakelijk is, dat overal waar een ecologische

¹⁰⁴ Zie overigens ook Verkenning groene corridor Bosch en Duin (Provincie Utrecht, 2003).

corridor is gepland, deze in zijn geheel begrensd zou moeten zijn. Het is een doorgaande weg voor de dieren en net als bij doorgaande wegen voor de mens zorg je dat daar geen obstakels in voorkomen. Als er ergens door welke menselijke activiteit dan ook een deel van de corridor wordt versmald, geblokkeerd of er ineens totaal anders uitziet doordat er in de directe nabijheid woningbouw, verlichting, kantoor of bedrijvenpanden (inclusief agrarische activiteiten) is, dan voldoet zo'n corridor niet meer aan de eisen van de dieren¹⁰⁵. Dieren vragen in tegenstelling tot onze verlichte wegen, juist onverlichte wegen met heel veel rustmogelijkheden (de zogenaamde: 'stepping stones'). Op alle plaatsen waar nu corridors zijn gepland en/of bedreigd worden, is het dan ook zaak ervoor te zorgen dat deze compleet zijn en blijven zonder (verstoring door) menselijke activiteiten. Gebruik daartoe de kaarten van het laatste 'Streekplan 2005-2015', evenals informatie van diegenen die weten waar de corridors liggen en daadwerkelijk door de dieren gebruikt worden en zorg dat dat op de kaarten komt die in deze PRS gaan komen¹⁰⁶. Op de huidige kaarten is te zien dat er wat betreft de doorgaande wegen voor de natuur nogal veel ten nadele van de natuur dreigt te veranderen. Het is geen duurzame leefomgeving voor dieren of een landelijk gebied met kwaliteit als we daarbij niet betrekken dat in zo'n gebied ook dieren moeten kunnen leven waar wij dan ook als mens en recreant van kunnen genieten.

Groene contour

Waar de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich verder met name zorgen over maakt, is over de ruimtelijke mogelijkheden die in de PRS worden geboden binnen die gebieden die als 'groene contour' zijn aangeduid. Daarbij gaat het dan allereerst om de (ruime) mogelijkheden die daarbinnen aan de landbouw worden geboden, evenals de optie om aldaar op basis van 'rood voor groen' natuur te realiseren (zie o.a. de PRV, art. 4.12, lid 3). Nu is o.a. een aanzienlijk gedeelte van de robuuste verbindingzone van het Valleilint en ook van de Groene ruggengraat binnen de 'groene contour' geprojecteerd (zie ook de kaart: 'Natuur'). Als daar ruime ontwikkelingsmogelijkheden worden geboden dan zal dat o.i. wel degelijk de toekomstige natuurdoelstellingen in gevaar kunnen brengen.

Duidelijk zal zijn, dat als men binnen die gebieden die zijn gelegen binnen de 'groene contour' de landbouw de mogelijkheid biedt hun bouwblokken te vergroten, dat het dan later extra moeilijk zal worden aldaar dan nog natuur te realiseren. Niet alleen vanwege de daar mogelijk mee gepaard gaande saneringskosten, maar ook gezien de milieubelasting. In die zin wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ervoor pleiten dat de hier gelegen landbouwbedrijven geen uitbreidingsruimte wordt geboden, zeker als het om niet-grondgebonden bedrijven gaat, maar deze juist extra te stimuleren om te verbreden, met name op het gebied van groen-blauwe diensten.

Daarnaast kunnen er door 'rood voor groen' alsnog allerlei rode ontwikkelingen binnen de 'groene contour' plaatsvinden, waardoor het niet ondenkbeeldig is, zeker als het om ecologische corridors met een relatief geringe breedte gaat, zoals o.a. het Valleilint, dat deze alsnog met rood dichtslibben en dus hun functie voor de verspreiding van (plant- en) diersoorten zullen verliezen¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Zie voor eisen die diersoorten aan verbindingen stellen overigens: 'Handboek robuuste verbindingen (Alterra, 2001).

¹⁰⁶ Overigens wordt o.i. met name in het: 'Werkdocument ecologische verbindingen (Provincie Utrecht, 1993), evenals de diverse uitwerkingen in: 'Programma ecologische Verbindingszones, Deel 1 t/m 3 (Provincie Utrecht, 2003) een (vrijwel) volledig overzicht gegeven van de ecologische verbindingen (inclusief bijbehorende doelsoorten) die binnen de provincie Utrecht relevant moeten worden geacht. Voor bepaalde van die verbindingszones zijn inmiddels zogenaamde 'Inrichtingsbeelden' opgesteld, o.a. voor de Gelderse Vallei en ook het Kromme Rijngebied, waarin nadere richtlijnen worden gegeven hoe gegeven verbindingszones er in de praktijk qua inrichting uit zouden kunnen zien. In ieder geval zou voor verbindingen die provinciegrens overschrijdend zijn (denk aan: Groene ruggengraat, Valleilint) natuurlijk ook nadrukkelijk met beleid van die provincie ten aanzien van de betreffende verbindingen rekening moeten worden gehouden, zodat een aansluitend natuurnetwerk in die zin ook nadrukkelijk is gewaarborgd.

¹⁰⁷ In de PRV, art. 4.12 zou o.i. zodoende expliciet moeten worden opgenomen, dat met de beoogde ruimtelijke ontwikkeling dus 'rood voor groen' niet alleen de ruimtelijke kwaliteit wordt verbeterd, maar dat deze ook beantwoordt aan de Natuurdoelen zoals deze bijvoorbeeld voor een bepaalde gebied eerder in de Natuurgebiedsplannen/Natuurbeheersplan zijn vastgelegd. Voor zover het daarbij dan bijvoorbeeld om (robuuste) ecologische corridors gaat, zou tevens moeten worden vastgelegd, dat de

Juist vanwege mogelijk ongewenste effecten wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er dan ook voor pleiten dat voor gebieden die deel uitmaken van de 'groene contour' nog eens zorgvuldig op basis van bij voorkeur een gebiedsvisie/gebiedsstrategie wordt bezien, hoe de natuurdoel(typ)en die die gebieden (van oorsprong) binnen de EHS hadden alsnog daadwerkelijk kunnen worden verwezenlijkt¹⁰⁸. Voor zover daar dan geen overheidsfinanciën voor beschikbaar zijn, zou daarbij o.i. dan in eerste instantie naar alternatieve financieringsbronnen moeten worden gezocht, zoals bijvoorbeeld via de gelden die door Streekrekeningen beschikbaar kunnen komen (vergelijk ook het Streekfonds Utrechtse Heuvelrug) of via andere financiële arrangementen. Voorts zou bijvoorbeeld ook aan vereveningsfondsen kunnen worden gedacht, waarbij ontwikkelingen die in/nabij stedelijke gebieden zijn gepland, direct bijdragen aan de realisatie van natuur binnen de groene contour-gebieden. Ook zou o.i. d.m.v. een stimuleringsregeling (in kader van het GLB) moeten worden bezien of met name binnen deze gebieden vormen van (agrarisches) natuurbeheer kunnen worden gestimuleerd, dus groen-blauwe diensten waarmede in kader GLB een 'Groen-Blauwe Dooradering (GBDA)' kan worden gerealiseerd¹⁰⁹, zij het wel onder goede voorwaarden, zodat daarmede ook echt een bijdrage aan de natuur kan worden geleverd¹¹⁰. In die zin is het dus om natuurdoelen (toch) te bereiken wel van belang ook naar nieuwe beleidsstrategieën te kijken¹¹¹, zij het dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening is dat de oorspronkelijke doelstelling, namelijk het realiseren van een aaneengesloten robuust natuurnetwerk daarbij niet op de achtergrond mag raken. Juist om te voorkomen dat er binnen de gegeven groene contouren tegelijkertijd alsnog een vrijbrief voor allerlei rode ontwikkelingen gaat ontstaan, acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het dus van groot belang dat ook hier 'gebiedsvisies' worden opgesteld, waarin niet alleen de te realiseren natuurdoel(typ)en worden aangegeven, maar ook een duidelijk toetsings-/beoordelingskader voor de eventuele ruimtelijke ontwikkelingen, niet alleen met betrekking tot de landbouw, maar ook voor eventuele 'rood-voor-groen arrangementen'. Dat voor het opstellen van dergelijke gebiedsvisies (inclusief toetsingskader) dan de provincie verantwoordelijk dient te zijn, ook gezien het bovengemeentelijke belang, zeker waar het gaat om realisatie 'Valleilint' en ook de 'Groene ruggengraat', spreekt voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. vanzelf¹¹².

Wat betreft 'Groene contour' zou dus in de PRV, art. 4.12 in ieder geval (ook) voor deze gebieden (onder regie van de provincie) een gebiedsvisie (inclusief natuurdoel(typ)en) moeten worden opgesteld. Deze zou bij eventuele rood-voor-groen arrangementen centraal moeten staan. Meer in het bijzonder zou in de PRV, art. 4.12, lid 3, onder c in ieder geval moeten worden aangegeven dat de rode en groene ontwikkelingen per saldo leiden tot een verhoging van de 'groene ruimtelijke kwaliteit mede in relatie tot de te realiseren natuurdoelen'.

Eveneens zou in de PRV een 'wijzigingsbevoegdheid' moeten worden opgenomen die het mogelijk maakt gebieden die deel uitmaken van de 'groen contour' alsnog een aanduiding als 'EHS' te geven. Dat wordt dan met name van belang geacht voor die gebieden in de groene contour die deel uitmaken van het (voormalige) 'Valleilint' en ook de 'Groene Ruggengraat'.

---

betreffende verbinding tegemoet komt aan de eisen die aangegeven doel- of gidssoorten daaraan stellen.

¹⁰⁸ Vergelijk in deze ook de gebiedsvisie, zoals deze o.a. voor het programma 'Hart van de Heuvelrug' is opgesteld, zij het dat daaraan dan wel een goede landschapsecologische analyse (op basis van uitgevoerde veldinventarisaties) ten grondslag dient te liggen.

¹⁰⁹ Wellicht zou moeten worden bezien of de 'groen-blauwe diensten' juist binnen gebieden met een groene contour met voorrang zouden moeten worden ingezet teneinde hier de gewenste GBDA met spoed te realiseren (zie overigens ook lezing Paul Opdam in kader minisymposium: 'Natuurbeleid ramp of Redding' dat recent werd georganiseerd door PVDA Statenfractie en waarbij aan GBDO een belangrijke functie werd toegekend om eerder beoogde natuurdoelen alsnog te kunnen halen).

¹¹⁰ Zo zou daarbij minimaal 5% van het boereengebied uit natuur moeten bestaan, aangezien investeringen overeenkomstig ecologisch onderzoek (o.a. WUR) anders zinloos zouden zijn.

¹¹¹ Zie overigens ook: 'Voorbij de EHS - Koers voor een nieuw natuurbeleid (Rijksadviseur voor het landschap, 2012)'.

¹¹² Zie wat betreft het opstellen van gebiedsvisies en het bijbehorende beoordelingskader ook hetgeen daar in eerste instantie in het Voorontwerp op pag. 80 over werd opgemerkt,

Natuur buiten de EHS

Behalve binnen de EHS komen er natuurlijk ook buiten de EHS natuurwaarden voor, zoals de voornamelijk in het westen van de provincie gelegen weidevogelgebieden. Ook die waarden verdienen o.i. een bepaalde basisbescherming, die ook in de PRV zou moeten worden verankerd.

Nu wordt de (basis)bescherming van de natuur buiten de EHS aan de gemeenten overgelaten, maar de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is van mening dat juist ook daarvoor de provincie gezien haar biodiversiteitbeleid een bepaalde verantwoordelijkheid draagt. Door de provincie is de '(Verklaring van de) Coalitie voor Biodiversiteit' niet voor niets (mede) ondertekend, hetgeen ook een bepaalde verantwoordelijkheid met zich meebrengt. Wat is gesteld ten aanzien van de basisbescherming voor de 'Natuur buiten EHS' geldt in het bijzonder ook voor weidevogels. Ook de weidevogelkerngebieden zouden dus gewoon alsnog op 'Kaart natuur' (zie overigens ook het Voorontwerp) moeten worden aangegeven en via de PRV een basisbescherming moeten krijgen.

In ieder geval zouden o.i. ook de bossen onder het ook voor de EHS van kracht zijnde 'Nee, tenzij-regime' moeten worden gebracht net als dat in het vorige 'Streekplan 2005-2015' (inclusief bijbehorende 'Handleiding bestemmingsplannen') het geval was.

Landbouw

Door de provincie Utrecht is inmiddels een 'Landbouwvisie' opgesteld, maar deze zou nog niet zijn vastgesteld. In ieder geval heeft het de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. wel verbaasd dat in de voorliggende PRS alsnog de mogelijkheid wordt geboden aan grondgebonden agrarische bedrijven om hun bouwvlak uit te breiden tot 2.5 ha, niet alleen binnen zogenaamde 'Landbouwkerngebieden' en 'Landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's)', maar ook binnen zogenaamde 'Verwevingsgebieden' en kennelijk nota bene ook binnen 'Extensiveringsgebieden'. Zelfs wil men voor niet-grondgebonden agrarische bedrijven een uitbreiding tot 2.5 ha toestaan, zij het dan alleen binnen het zogenaamde Reconstructiegebied Gelderse Vallei-Utrecht Oost, maar aldaar dan niet alleen binnen de zogenaamde 'Landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's)', maar zelfs binnen de aldaar als zodanig aangewezen 'Verwevingsgebieden'!

Weliswaar zijn aan de mogelijkheden die worden geboden tot uitbreiding, zowel van grondgebonden als van niet-grondgebonden agrarische bouwpercelen, in de PRV bepaalde voorwaarden verbonden (zie ook de PRV, art. 4.13), maar gezien de relatief kleine schaal van de binnen de provincie Utrecht voorkomende landschappen moet een dergelijke schaalvergroting o.i. zondermeer ongewenst worden geacht. Bovendien loopt Utrecht hiermede vooruit op de dialoog over megastallen zoals deze thans op rijksniveau (onder leiding van de Commissie Alders) plaatsvindt¹¹³. Ook moet een dergelijke ontwikkeling strijdig worden geacht met het eerder door de Staten aangenomen burgerinitiatief, waarbij nog van een maximaal bouwvlak van 1.5 ha werd uitgegaan.

O.i. zou de provincie niet meer op een steeds maar verdere schaalvergroting in moeten zetten, maar juist op een verdere vergroening van het landbouwbeleid, analoog aan de voornemens van de Europese unie in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Dat biedt o.i. ook echt kansen om eindelijk ook binnen agrarische gebieden tot een verhoging van de biodiversiteit te komen (zie in deze ook het rapport: 'Greening the Common Agricultural Policy - Impact on de farmland biodiversity on an EU scale (PBL, 2011)').

Recreatie

Op zich is het natuurlijk goed dat binnen de direct aansluitend aan de grote steden Utrecht en Amersfoort geprojecteerde 'geledingszones/recreatiezones' wordt gedacht aan recreatieve uitloopmogelijkheden¹¹⁴. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ziet het dan ook als zondermeer positief dat de provincie in haar ruimtelijk beleid op zich vast blijft houden aan de zogenaamde 'Recreatiegebieden in en om de Stad (RodS)', waarvan de gebieden die binnen

¹¹³ Overigens heeft de Commissie Alders haar advies al wel uitgebracht (zie ook het rapport: 'Van Mega Naar Beter (Min. E, L & I, 2011)', maar heeft de verantwoordelijke staatssecretaris over de grootte van de stallen nog geen besluit genomen.

¹¹⁴ Overigens lijkt de naam 'Recreatiezone' o.i. volledig onjuist aangezien juist in deze zones van een meervoudige opgaven sprake is, dus zowel recreatie, als natuur en verbrede -(stads)landbouw.

dat kader inmiddels al wel zijn aangelegd tevens een hoge natuurwaarde vertegenwoordigen (vergelijk 'Nieuw-Wulven' nabij Houten)¹¹⁵. Op sommige plaatsen binnen die geleidingszones (en eigenlijk ook kernrandzones) liggen echter ook wegen voor de natuur (bijv. ten oosten van Utrecht tussen Utrecht en De Bilt en Bunnik en Zeist)¹¹⁶, dus gebieden die zeer kwetsbaar zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen. Door gebruik te maken van de gebiedscategorieën landelijke gebied LG1, LG2, LG3 en LG4 kon in het vigerende streekplan nog sturing worden gegeven aan de activiteiten (zoals o.a. de aanleg van golfbanen) die in deze zones al dan niet gewenst waren, waarbij het belang van de recreant dan wel van de natuur het accent kreeg. Met het thans in de voorliggende PRS uitgestippelde beleid lijkt dat niet meer te kunnen en daardoor dreigt een deel van deze verbindingswegen voor de natuur in die geleidingszones (en ook kernrandzones) in de gevarenzone te komen. Ook hier dus weer de (retorische) vraag: is er sprake van een duurzame leefomgeving als door deze plannen (een deel van) de dieren geen wegen meer hebben om aan hun voedsel te komen en dus direct bedreigd worden in hun bestaan? Weliswaar wil men dan kennelijk onder regie van het Architectuurcentrum Aorta een visie ontwikkelen op met name de in het PRS aangegeven geleidingszone rondom de stad Utrecht, maar het is o.i. wezenlijk daarvoor dan heldere kaders aan te geven¹¹⁷. Zo is dan nu wel de voorwaarde opgenomen dat door de gemeenten een gebiedsvisie zou moeten worden opgesteld ter ruimtelijke onderbouwing van bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen, maar ook hier acht de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het noodzakelijk dat daarbij door de provincie de regie wordt gevoerd. Meer in het bijzonder zou bij het opstellen van die gebiedsvisies dan rekening moeten worden gehouden met reeds bestaande visies/beeldkwaliteitsplannen, zoals het: 'LOP Kromme Rijngebied + (Brons & Partners, 2009)'/ 'Beeldkwaliteitsplan Kromme Rijngebied (Brons & Partners, 2009)'. Daarnaast zouden in de PRV, art. 4.16, lid 5 alsnog - overigens in navolging van het Voorontwerp - de voorwaarden moeten worden opgenomen dat 'de aanwezige waterhuishoudkundige, ecologische, milieu, en cultuurhistorische waarden niet onevenredig mogen worden aangetast en mogelijk versterkt', zodat in ieder geval bij ontwikkelingen nadrukkelijk ook met aanwezige waarden rekening kan worden gehouden.

3. Visiekaart en losse kaarten

Zoals hiervoor al aangegeven zouden op de 'Visiekaart' de 'koersen' landelijk gebied veel duidelijker/eenduidiger dan thans het geval is moeten worden aangegeven (vergelijk in die zin ook de Visiekaart uit het 'Voorontwerp'). Daarnaast zouden op de 'Visiekaart' niet alleen de provincieoverschrijdende economische relaties maar juist ook de ecologische relaties moeten worden aangegeven, zoals die van de 'Natte as/Groene Ruggengraat' en van het 'Valleilint'. Dat geldt ook voor aanduiding van het gebied tussen de beide stadsgewesten Utrecht en Hilversum als 'Rijksbufferzone', teneinde aldaar, nu het Rijk de verantwoordelijkheid voor wat betreft de beleids categorie Rijksbufferzones met het SVIR feitelijk bij de provincies heeft neergelegd, een ongewenste verstedelijking te kunnen voorkomen. Ook zou in ieder geval binnen aangegeven 'Geleidingszones' een duidelijk onderscheid moeten worden gemaakt tussen kwaliteiten zoals deze binnen bepaalde gebieden relevant moeten worden geacht, zodat bij de toetsing meer dan thans het geval is met die kwaliteiten rekening kan worden gehouden.

Teneinde een bepaalde sturing te kunnen geven aan de na te streven kwaliteiten, is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, dat er aan de PRS/PRV (alsnog) een 'Kwaliteitskaart (inclusief bijbehorende 'Gebiedsprofielen')' dient te worden toegevoegd.

¹¹⁵ Zie overigens ook het PCL-advies m.b.t. stadlandzones

¹¹⁶ Zie voor een nadere beschrijving van de tussen De Bilt-Bunnik-Zeist gelegen ecologische verbinding/corridor ook de folder: 'Natuur verbinden en behouden (Werkgroep Faunapassages Zeist Zuid-West, 2009)'

¹¹⁷ Hierbij kan nog worden aangetekend, dat er feitelijk voor het oostelijke gedeelte van de binnen het Stadsgewest Utrecht aangegeven geleidingszone in de loop van de tijd al diverse visies zijn ontwikkeld, zoals die in het kader van de Herinrichting Groenraven-Oost, maar ook het 'LOP Kromme Rijngebied + (Brons en partners, 2009)' en ook de 'Tuinen van Utrecht (Utrechts Landschap, 2009)'.

Op de kaart: 'Water' zou het voor de hand liggen dat daarop ook de belangrijkste rivieren/beken en plassen (inclusief de binnen de 'KRW' als zodanig aangewezen 'waterlichamen') binnen de provincie Utrecht wordt aangegeven, evenals de zogenaamde 'waterparels', zodat ook duidelijk is waar deze binnen de provincie Utrecht zijn te vinden. Zo kan ook beter een directe relatie worden gelegd met het Provinciale Waterplan, evenals de relatie met overige (sectorale) thema's zoals deze binnen de PRS aan de orde zijn.

Op de kaart: 'Cultuurhistorie' zouden in ieder geval binnen de stedelijke gebieden van Zeist niet alleen de gegeven buitenplaats-zones moeten worden aangegeven, maar ook de overige in cultuurhistorische opzicht waardevolle gebieden, zoals o.a. de villaparken (zie in deze ook de nota: 'Niet van gisteren (Provincie Utrecht, 2002)'. In die zin wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de provincie dan ook verzoeken gewoon de grenzen aan te houden zoals deze daartoe ook al op de bij het Streekplan 2005-2015 gevoegde kaart waren aangegeven en die feitelijk hun oorsprong vonden op de analyses in de rapporten: 'Niet van Gisteren (Provincie Utrecht, 2002) en met name in: 'Tastbare tijd (Provincie Utrecht, 2005)'.¹¹⁸

Voorts zouden ook de waardevolle 'Agrarische cultuurlandschappen' van zowel Eemland/Eemland-Bunschoten-Oost als het gebied tussen Woudenberg en Veenendaal, dus dat van de 'Gelderse Vallei Centraal', op de gegeven kaart moeten opgenomen (zie ook voor een nadere toelichting de nota: 'Niet van gisteren (Provincie Utrecht, 2002)').

Op de kaart: 'Wonen en werken' wordt voorgesteld in ieder geval (voor)alsnog af te zien van de volgende als zodanig aangegeven uitbreidingslocaties: Vathorst-West, Rijnenburg, Hoef en Haag, Odijk-West en Woudenberg-Oost. Voor zover men daar op basis van de 'Duurzame Verstedelijkingsladder' toch aan vast zou houden, dan zou daarbij in ieder geval een bepaalde prioritering moeten worden aangehouden, ook om de druk op binnenstedelijk bouwen hoog te houden. In ieder geval zou o.i. moeten worden gezien of de 'Ontwikkellocatie A-12' niet uiteindelijk beter kan worden ontwikkeld dan de locatie Rijnenburg, niet alleen vanwege de ligging in het Groene Hart, maar ook gezien de relatief lage ligging van dit gebied.

Daarnaast zou in ieder geval de locatie Leeuwenhorst/Vierde kwadrant Den Dolder moeten worden heroverwogen. Dat geldt eveneens voor de locatie van 'Soesterberg-Noord', aangezien het hier om een locatie gaat waar (zeer) hoge natuurwaarden voorkomen. In ieder geval zou locatie 'Huis ter Heide-West' nog niet van een rode contour moeten worden voorzien. Weliswaar is daarvoor de 'Clusterovereenkomst Zeist III' door betrokken partners getekend, maar dienen daarvoor de planologische procedures (inclusief Streekplanuitwerking t.b.v. uitgebreide rode contour) nog wel te worden doorlopen. Met betrekking tot 'Werken' zou daaraan voor het bij station Driebergen-Zeist daartoe aangegeven 'Kantoren op Knooppunt' een minder prominente plek moeten worden gegeven, gezien de kwetsbare ligging binnen de Stichtse Lustwarande. Verder zou bij de rode contour van Amerongen nog niet vooruit moeten worden gelopen op het aldaar aan westzijde ter hoogte van de eng geplande bedrijventerrein, aangezien daarover de procedures feitelijk nog lopen.

Op de kaart: 'Verkeer en vervoer' zou in ieder geval ook de A-28 als 'Planstudieproject' moeten worden aangegeven, aangezien ook daarvoor de lopende procedures nog niet zijn afgerond. Op basis van de zienswijze die de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. heeft ingediend op het 'Inpassingplan Verbindingsweg Houten - A-12' zal duidelijk zijn dat zij geen voorstander is van het zogenaamde Rijsbruggerweg-tracé, dat o.i. aldaar tot een onevenredige aantasting van waarden van natuur en landschap zal leiden. Bovendien zijn er o.a. redelijke alternatieven voorhanden en wel in het bijzonder de zogenaamde 'Nul-plus-variant'. In die zin zou die weg o.i. alsnog moeten worden heroverwogen. Verder zou o.i. ook gezien gewenst kwaliteitssprong voor het OV binnen de regio in ieder geval aan de OV-lijnen een prominentere plek op de kaart moeten worden gegeven¹¹⁹. Zo

¹¹⁸ Zie voor ontwikkelingsgeschiedenis Zeist overigens met name de publicatie: 'Zeist door Tijd - Cultuurhistorische atlas (Volkers, K., 2011)'.
¹¹⁹ Zie in deze overigens ook: 'OV +++ en de Kracht van Utrecht (Goudappel-Coffeng, 2009)', ook al kan de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich niet in alle OV-lijnen, die in pakket OV+++ van het BRU en

zou het voor de hand liggen dat in ieder geval ook op de kaart een vrijwaringszone wordt aangegeven voor de zogenaamde Stichtse Lijn. Wel blijft het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. voorsnog onduidelijk waarom ter hoogte van Maartensdijk een 'OV-halte (spoorpotentieel)' is aangegeven. Onderzoek heeft immers inmiddels aangetoond dat een dergelijke halte niet haalbaar is, mede vanwege het beperkte aanbod aan reizigers. Met betrekking tot het stimuleren van de fiets zouden o.i. in ieder geval de zogenaamde (interprovinciale) snelfietsroutes op de kaart moeten worden aangegeven.

Op de kaart: 'Landschap' worden (gelukkig) nu ook de 'aardkundige waarden' van de Soester Eng als zodanig aangegeven.

Wel zouden o.i. alsnog op de kaart: 'Landschap' de eerder als zodanig aangewezen 'Nationale Landschappen' moeten worden aangegeven, eventueel met de aanduiding 'Provinciaal landschap', als nadere verbijzondering van de aangegeven Utrechtse Landschappen. Binnen die grenzen van die 'Provinciale landschappen' zou dan een stringenter regime kunnen worden aangehouden dan binnen de Landschappen waarin deze zijn opgenomen, zoals het waarborgen van het 'migratiesaldo nul' (zie in deze ook: 'Streekplanuitwerking Nationale Landschappen (Provincie Utrecht, 2008), Hoofdstuk 3.5: Migratiesaldo nul').

Wat de kaart: 'Natuur' betreft, daarop zouden in ieder geval ook de zogenaamde 'Natura-2000' gebieden en ook de zogenaamde 'Natuurmonumenten' moeten worden aangegeven. Weliswaar maken deze gebieden een integraal deel uit van de EHS, maar van hun nadere aanduiding gaat wel degelijk een bepaalde attentiewaarde uit, ook gezien de externe werking die voor die gebieden relevant moet worden geacht.

Verder is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van mening, zoals ook hiervoor al onder het kopje: 'Natuur' aan de orde is gesteld, dat gewoon aan de EHS dient te worden vastgehouden zoals deze in het Streekplan 2015-2025 was vastgelegd, in ieder geval totdat op basis van een gedegen evaluatie duidelijk is wat de ecologische gevolgen van de doorgevoerde herijking van de EHS zijn.

Ten aanzien van doorgevoerde 'Actualisatie'/'Herijking' wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er in ieder geval voor pleiten om Bosch en Duin in zijn geheel binnen de begrenzing van de EHS te houden. Door het gebied lopen enkele ecologische verbindingen (inclusief 'stapstenen') en als men nu het gehele gebied uit de EHS haalt, zal dat het functioneren van die verbindingen ernstig kunnen belemmeren. Wel is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. verheugd dat mede op basis van de inspraak op het Voorontwerp alsnog het gebiedje bij Zeist in de oksel van de Koelaan en de Waterigeweg is aangegeven, omdat dat gebiedje o.i. wel wezenlijk voor het ecologische functioneren van de aldaar aanwezige ecologische corridor moet worden geacht¹²⁰.

Mede gezien hun betekenis voor het functioneren van de EHS als geheel zouden op de 'Kaart Natuur' in ieder geval ook de zogenaamde EVZ's moeten worden aangegeven (vergelijk ook: 'Streekplan 2005-2015', Plankaart: 'Gebieden binnen de groene contouren'). Weliswaar zouden dan wel op de kaart de binnen de betreffende EVZ's gelegen begrensde gebieden zijn aangegeven, maar als een EVZ alleen nog uit een aantal zogenaamde stapstenen bestaat en niet langer doorlopend is, waardoor op de plekken die niet zijn begrensd allerlei ongewenste ontwikkelingen kunnen plaatsvinden, loop je het grote gevaar dat deze verbindingen dichtslibben met rode ontwikkelingen en uiteindelijk, ondanks eerder gedane investeringen hun ecologische functie kunnen verliezen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de EVZ zoals deze van oorsprong ter zijde van de Biltse Grift voorkwam.

Naast de EVZ's zouden ook de bijhorende faunapassages op de plankaart moeten worden aangegeven, aangezien ook deze als wezenlijk voor het functioneren van een ecologische verbinding moeten worden geacht. Dan gaat het niet alleen om de faunapassages/ecoducten zoals deze door het Rijk op basis van het MJPO binnen de provincie Utrecht over de rijkswegen zijn/worden aangelegd, maar ook om de provinciale faunapassages en dan in het bijzonder diegenen die nog moeten worden aangelegd, zoals onder de Utrechtseweg ter

---

ook in de Kracht van Utrecht zijn opgenomen, vinden mede vanwege de daarmee gepaard gaande effecten op aanwezige waardevolle natuur en landschappen.

¹²⁰ Zie in deze ook de publicatie: 'Deelgebied Zeist - Perspectief en inrichtingbeeld voor de ecologische hoofdstructuur (Grontmij, 2011)'.

hoogte van de Werken van Griffenstein/Hessing én de Biltse Rading binnen de gemeente De Bilt.

Tenslotte zouden op de 'Kaart natuur' naast de waardevolle natuur buiten de EHS ook de zogenaamde weidevogelkerngebieden alsnog moeten worden aangegeven, mede gebaseerd op de Biodiversiteitskaart van de provincie Utrecht¹²¹. Zoals ook hiervoor al is aangegeven verdienen ook deze natuurwaarden o.i. een actieve bescherming door de provincie, aangezien zij een belangrijke bijdrage leveren aan de biodiversiteit zoals deze binnen de provincie voorkomt.

Uitvoering

Positief is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. in ieder geval dat de provincie wil komen tot een zogenaamd Integraal Gebiedsontwikkelingsprogramma (IGP), waarmee zij invulling wil geven (samen met partners) aan een integraal gebiedsgericht beleid met aandacht voor de meervoudige doelen zoals deze in een bepaald gebied relevant moeten worden geacht. Meer in het bijzonder vraagt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich af of er in de voorliggende PRV ter uitvoering van het gebiedsgerichte beleid toch ook niet specifieke spelregels moeten worden opgenomen, analoog aan 'Uitwerkingsregels Hart van de Heuvelrug' in het vigerende Streekplan (zie ook het 'Streekplan (Provincie Utrecht, 2005), hoofdstuk 14.4'). Dat zou dan o.i. in het bijzonder relevant moeten worden geacht voor ruimtelijke ontwikkelingen in o.a. de Kernrandzones, Geledingszones en ook binnen de 'Groene contour'. Daarnaast lopen er nog steeds projecten in het kader van het Agenda 2010-programma 'Hart van de Heuvelrug' (o.a.: Huis ter Heide-West), dus ook in die zin is het o.i. relevant de betreffende regels alsnog in de PRV op te nemen.

Voorts wordt aangegeven dat men 'verevening' vooralsnog juridisch niet mogelijk acht, althans bij herstructurering. Bij tal van andere ontwikkelingen is dat evenwel wel mogelijk, zoals gebiedsontwikkeling, dus ligt het voor de hand juist daaraan in de PRS/PRV nadrukkelijk aandacht wordt gegeven, ook gezien de vele kansen die daar (overeenkomstig de Grex-Wet) wel liggen.

Tenslotte is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op zich positief dat de uit PRS voortkomende 'uitvoeringsacties' ook duidelijk in een schema zijn uiteengezet, inclusief de op te stellen 'Handreikingen' voor zowel de infiltratiezones van de Heuvelrug en de beschermingszones van drinkwatergebieden, als ook voor de zogenaamde kernrandzones. Wel is zij van mening, dat de daaruit voortkomende beleidskaders/(spel)regels feitelijk bindend in de PRV zouden moeten worden verankerd.

4. Conclusie

Als we willen bereiken dat ook de volgende generaties nog kunnen genieten van een duurzame én groen dooraderde Provincie Utrecht, waar het voor de mens goed wonen, werken en recreëren is én het voor plant en dier een goede leefomgeving is, dan moet de voorliggende PRS/PRV o.i. op een aantal punten wezenlijk worden bijgesteld. In de bovenstaande zienswijze van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. wordt daartoe een aantal aanbevelingen gedaan. Uiteraard zijn wij altijd bereid onze zienswijze en gegeven aanbevelingen nader toe te lichten.

Hoogachtend,

P. Greeven

B. de Wolf

¹²¹ Zie in deze met name ook het rapport: 'Resultaten en toepassingen ecologisch onderzoek (Provincie Utrecht, 2011)'.

Afzender: Stichting Milieuzorg Zeist e.o.
P/a: B. de Wolf
Kometenlaan 70
3721 JV Bilthoven